

Försök

till

Lärobok i Kustgeografi

för

Navigationsskolorna i Finland

af

C. E. STENIUS,

Föreståndare för Navigationsskolan i Åbo.

ÅBO,

Frenckellska boktryckeriet, 1865.

Författarens förlag.

Imprimatur. *Carl von Schoultz.*

Geografi betyder jordbeskrifning. Som vetenskap, d. v. s. ett systematiskt ordnadtt vetande, indelas den uti:

Matematisk Geografi, som är läran om jordens form, storlek, rörelse och förhållande till öfriga himlakroppar.

Fysisk Geografi, som redogör för jordytans skapnad, dess land och haf, klimat och alster.

Politisk Geografi, som beskriver jorden såsom människornas boningsplats, dess länder, stater och inbyggare.

Matematiska Geografin uteslutes här, emedan den afhandlas uti läroböckerna i navigationsvetenskapen.

Fysisk Geografi.

I. Jordens inre är oss nästan obekant, emedan man på endast obetydligt djup kunnat taga kännedom derom. Sannolikt utgöres dock den inre massan liksom den yttre skorpan af sten- och jordarter, vatten och äfven luftformiga ämnen, hvilket allt på ett visst djup måste vara i glödhatt tillstånd, emedan värmets, hvarhelst man lyckats att längre intränga, städse befunnits tilltaga i mon af djupet.

Jordens yta intages dels af vatten, dels af land och omgifves af ett 8 à 9 geografiska mil högt luftlager, som kallas *atmosfer*. Jordytans areal utgör omkr. 9,290,000 qvadr.mil, hvaraf nära $\frac{3}{4}$ betäckas af vatten och något öfver $\frac{1}{4}$ af land. På norra halfklotet finnes inemot 3 gånger mera land än på det södra.

II. Allmänna begrepp.

1. Samtligt land fördelas på följande 5 *verldsdelar*: *Europa, Asien, Afrika, Amerika* och *Australien*.

2. Jordens största sammanhängande landtmassor kallas *kontinenter* eller *fastland*. Europa, Asien och Afrika bilda tillsammans på östra halfklotet ett fastland, som kallas *östra kontinenten* eller *gamla världen*; Amerika likaledes på västra halfklotet den *västra kontinenten* eller *nya världen*, och *Nya Holland* eller Australiens fastland en tredje kontinent, äfvenledes på östra halfklotet.

3. Det stora sammanhängande vatten, som omgifver allt land på jordytan, kallas *verldsoceanen* eller *verldshafvet*.

För lättare öfversigt indelas verldshafvet i följande 5 regioner: *Norra Ishafvet, Södra Ishafvet, Atlantiska hafvet, Indiska hafvet* och *Stilla hafvet* eller *Stora ocean*. Bland dessa är Stilla hafvet det största och Norra Ishafvet det minsta.

4. För olika delar af vatten och land användas följande benämningar:

Land och vatten begränsa hvarandra ömsesidigt; deras gränser kallas *kuster, stränder*.

Redd kallas en på något afstånd ifrån hamn belägen öppen ankarplats.

Hafsvik är en större del af hafvet, som intränger i landet.

Hafsbugt är en vik med bred öppning mot hafvet.

Innanhaf eller *Medelhaf* är en del af hafvet, som på alla sidor omslutes af land och blott genom en smal öppning står i förening med andra vatten.

Fjord, Fjärd är en smal och djupt i landet inträngande vik.

Sund är ett smalt vatten, som förenar två större vatten och åtskiljer två land.

Naturlig kanal kallas ett långt och bredt sund; kanal kallas äfven en konstgjord vatten-förbindelse.

Halfö kallas ett på tre sidor af vatten omgifvet land.

Landtunga kallas en lång och mycket smal halfö.

Landtudde, kap, kallas yttersta spetsen af en i hafvet utskjutande del af landet.

Näs kallas en smal landsträcka, som förenar tvenne land och åtskiljer tvenne vatten.

Ö, holme, kallas ett land, som på alla sidor omgifves af vatten.

Skär kallas klippiga holmar nära ett kustland.

Blindskär kallas under hafsytan dolda klippor.

Skärgård är en grupp af holmar och skär.

Sandref kallas ett sandgrund, som nära hafsytan sträckør sig ut ifrån landet.

Ögrupp, Arkipelag, är en samling af flere nära hvarandra liggande öar.

Slätter kallar man de delar af jordytan, som icke ha några större ojemnheter.

Lågländer äro flacka eller vågformiga landsträckor, som icke öfverstiga 500 fot i höjd öfver hafsytan.

Negativt lågland kallas en sådan slätt, som ligger lägre än hafsytan.

Högländ ligger minst 500 fot öfver hafvets yta.

Öken är en torr, ofruktbar och öde slätt.

Oaser kallas fruktbara ställen i en öken.

Stepp är en vattenfattig och skoglös, men gräsrik slätt.

Hed är en torrare och nästan ofruktbar slätt.

Kullar, backar, äro smärre upphöjningar på jordytan.

Berg, fjällar, då höjderna öfverstiga 2000 fot.

Alper, då de öfverstiga 6000 fot.

Bergsrygg, eller bergskedja är en sammanhängande sträcka af berg.

Åsar, landthöjder kallas lägre höjdsträckor.

Dalar kallas låga, jemna ställen mellan bergskedjor och åsar.

Bergspass, eller defiléer, äro trånga tvärdalar med branta väggar.

Terrassländer, trappländer, kallas trappformiga öfvergångar från ett hög- till ett lågland.

Vulkaner äro berg, som från en öppning eller s. k. *krater* utstöta eld och en smält stenmassa, som heter *lava*.

Insjö kallas ett stillastående vatten, som på alla sidor omgifves af land; en mindre insjö får namn af *träsk*.

Kärr, moras, kallas en sumpig af vatten genomdränkt landsträcka.

Floder, elfvar, strömmar kallas de större rinnande vattendragen; de mindre kallas *åar*, och de minsta *bäckar*.

Tänker man sig stå vid en flods källa och ser utåt dess lopp, så har man dess *högra strand* till höger och den *venstra* till venster.

Hufvudfloder äro sådana, som efter ett längre lopp utgjuta sig i hafvet.

Bifloder kallas de större eller mindre floder, hvilka en hufvudflod upptager under sitt lopp.

En flods *myrning* eller *utlopp* kallas det ställe, der floden utgjuter sig i hafvet eller något annat vatten. Delar floden sig nära utloppet i flere grenar, kallas de trakter den genomkorsar *Delta* eller *Deltaland*.

Flodsystem kallas en flod med alla dess bifloder och utgreningar; det deromkring liggande landet kallas *flodområde*.

Laguner äro sumpiga landsträckor, eller grunda strandsjöar och gölar, hvilka genom sandref och sandholmar äro afstängda från hafvet.

5. *Klimat* kallar man luftens beskaffenhet i ett land, eller den grad af värme och köld, fuktighet och torrhet, som der är rådande.

Hufvudkällan för värmets på jordytan är solen, som jemväl betingar de öfriga klimatiska förhållandena. Till följe deraf beror också en orts klimat i främsta rummet af densamma läge till denna himlakropp, eller, som är detsamma, af ortens större eller mindre afstånd ifrån eqvatorn. Likväl beror klimatet af äfven andra omständigheter, hvaribland må nämnas: hafvets närhet, ortens höjd öfver hafvet, stora stillastående vatten och kärr, skogar, höga berg, vindar o. s. v. De inre delarne af ett större land hafva gemmenligen varmare somrar och kallare vintrar samt i allmänhet torrare luft, då deremot på öar och i kustländer hafsluften bibehåller en jemnare värmefördelning, samt gör nederbörden ymnigare och fuktigheten större.

Vestra kusten på östra kontinenten norr om vändkretsen har vida mildare klimat än ostkusten, emedan de nordliga och ostliga vindarne medföra kyla, då deremot sydliga och vestliga vindar medföra värma. Af sådan anledning är t. ex. kölden i ostligaste Asien redan på 60° polhöjd så stark att åkerbruket upphör.

Som allmän regel gäller ytterligare, att värmen i Gamla världens tempererade och kalla zoner öfverhufvudtaget är större än i Nya världen under motsvarande polhöjd. Så svarar årliga luftvärmens vid 60° lat. 24° ostlig long.*) i Europa mot den hos länderna vid 12° sydligare lat. i Amerika, och de som ligga vid förenämnda latituds parallel i Nya världen hafva nästan en beständig vinter. — Dessa sednast anförda skiljaktigheter blifva dock mindre märkbara närmare

*) Longituden beräknas i denna lärobok städse från Greenwich's meridian.

eqvatorn, ithy att hela året der är varmt; och likasom ingen eller föga skilnad i årstider der äger rum, är äfven väderleken icke så ombytlig som hos oss. Öfverhufvud kan som regel antagas, att temperaturen faller med $\frac{1}{2}$ termometergrad för hvarje latitudsgrad.

Likaså gäller, att temperaturen med 1 termometergrad faller för hvarje 550 à 600 fots ökad landets höjning öfver hafsytan; och den linie, ofvan hvilken all växtlighet upphör och den eviga snöns region begynner, kallas *snögräns*. På olika delar af jorden är denna sednare variabel; å orter nära eqvatorn vidtager den först vid 15,000 fots höjd; ungefär från 70° på norra och 63° lat. på södra halfklotet till polerna är den invid sjelfva jordytan.

6. Med *naturalster* eller *naturprodukter* förstår man allt hvad naturen frambringar utan människans åtgärd. Naturalstren hänföras till trenne klasser: *djurriket*, *växtriket* och *stenriket*. Samtligheten af ett lands växter kallas dess *flora* och af djuren dess *fauna*.

Olikheten i ländernas klimat betingar en olikhet äfven i deras natur-produkter. Den största rikedom på dessa sednare företer sig i de heta klimaterne. Der finner man de dyrbaraste metaller och stenar, de yppigaste växter, de största och finaste träslag, samt de största och skönaste djur. De tempererade zonerna förete sparsammare ädla såväl djur-som växt- och stenarter, och i de kalla zonerna alstrar jorden endast sparsamt nödvuxna buskväxter och plantor samt slutligen endast lafvar och mossar. Högst uppe vid polerna höljes jorden af evig snö och is, som undertrycker allt lif och all växtlighet.

Likasom allt hvad jorden frammanat är underkastadt vexling och förgängelse, så har äfven jordytan sjelf undergått och undergår ännu dagligen förändringar, hvilka hufvudsakligen åstadkommits af vatten och eld. Storartade sådana förändringar, som i aflägsna

tidrymder försiggått, kallas jordrevolutioner och hafva i väsentlig mon omgestaltat jordytans beskaffenhet, särdeles med afseende å fördelningen mellan vatten och land. Vetenskapen som redogör för dessa förhållanden benämnes geologi, och har ådagalagt, det jorden äfven under hvarje af dessa utvecklingsstadier varit bostad för lefvande väsenden, hvilka dels varit lika, dels olika nu förekommande varelser.

7. *Menniskan* är den fullkomligaste af alla på jorden lefvande varelser, karakteriserad af förmågan till andlig utveckling.

a) Menniskoslägtet indelas vanligen i 5 hufvudstammar, eller s. k. *raser*, nemligen: 1) *Kaukasiska* eller *hvita* rasen, som bebor nästan hela Europa, sydvästra Asien och norra Afrika. Till denna ras höra äfven de från Europa härstammande folk, hvilka slagit sig ned i de andra verldsdelarne; 2) *Mongoliska* eller *gula* rasen, hvilken bebor norra och östra Asien samt Amerikas polarländer, och till hvilken ras äfven räknas de finska folkstammarna i Europa, såsom Ungrare, Finnar, Lappar m. fl.; 3) *Malayiska* eller *bruna* rasen, beboende sydostligaste Asien samt större delen af den Indiska och Australiska skärgården; 4) *Indianiska* eller *röda* rasen, som utgjort Amerikas urbefolkning; samt slutligen 5) *Neger* eller *svarta* rasen, hvars fädernesland är Afrika. — Nya Holland och inre delarne af några Australiens öar bebos af *Papua stammarna*, hvars människor stå lägst i andlig utveckling och knappt höja sig öfver djuren. Antalet människor på jorden beräknas öfverstiga 1,100 miljoner.

b) I anseende till lefnadssättet skiljer man emellan *vilda*, *halfvilda* och *bildade* folk.

Ett folk kallas vildt, då det försörjer sig genom jagt, fiske och vilda frukter, samt således idkar hvarken boskapsskötsel eller åkerbruk. Halfvilda, noma-

der, lefva af boskapsskötsel och flytta från ett ställe till ett annat, för att söka bete för boskapen, och bo i tält. Bildade eller civiliserade folk idka både åkerbruk och boskapsskötsel, jagt, fiske och andra för deras land och förhållanden lämpliga yrken och handteringar. Allt detta har hos dem åvägabragt fasta boplatser, konst och vetenskaper, lagar och stadgad regering.

c) Ett eller flere samfund människor, förenade under gemensam styrelse, bilda hvad man kallar en *stat*. Sättet, hvarpå styrelsen i en stat handhafves, kallas *regeringsform*. Denna sednare benämnes monarkisk, då en person står i spetsen för regeringen, vare sig under namn af kejsare, konung, påfve eller huru som helst; republikansk, då styrelsen handhafves af flere folkets valda ombud.

Monarkin benämnes absolut eller oinskränkt, då regenten äger rätt att ensam stifta, ändra och upphäffa lagar. Urartar detta till maktmissbruk med undersåtarnes lif, frihet och egendom, kallas sådant despotism eller tyranni. — Konstitutionel stat kallas en monarki, der regenten delar lagstiftande makten med folket och genom grundlagar mer eller mindre bindes i sitt handlingssätt. — En förbundsstat består af flere fristater, enhvar med sin egen styrelse, men derjemte förenade under en gemensam.

d) Med *religion* förstås föreningsbandet mellan Gud och människan.

De förnämsta religioner äro: 1) *Kristendomen*, till hvilken Europas flesta bebyggare bekänna sig samt företrädesvis äfven nya världens invånare. Denna religion sönderfaller i afseende å lärosatserna uti en mängd särskilda kyrkor, hvaraf såsom de förnämsta må anföras den romersk-katolska, grekisk-katolska, den högkyrkliga eller anglikanska, re-

formerta och evangelisk-lutherska, hvilka tvenne sistnämnda äfven sammanfattas under benämningen protestantiska trosbekännelser. — 2) *Mosaiska* eller *judiska* religionen, hvars bekännare äro kringspidda i nästan alla världens delar. — 3) *Islam* eller *Muhammedanismen*, som är den förherrskande i sydöstra Europa, sydvästra Asien och norra Afrika. — 4) *Brahmaismen*, som har bekännare i Indien. — 5) *Buddhismen*, hvilken råder på Östra Indiska halfön, i Tibet, Kina, östra Hög-Asien samt i Japan. — 6) *Fetischismen*, bekännes af de fleste allra vildaste folkslag och består i en rå dyrkan af hvarjehanda ting, såsom djur, träd, stenar m. m.

III. Oceanerne och dessas delar.

Norra Ishafvet

inbegriper allt vatten som ligger inom norra polcirkeln. På båda sidor om ön Island sammanhänger detta haf med Atlantiska oceanen och genom Behringssund, mellan Asien och Amerika, med Stilla hafvet.

Vikar. A) Vid Europas kuster:

1. Lapplands haf med
 - a) Porsangerfjord.
 - b) Laxefjord.
 - c) Tanafjord.
 - d) Warangerfjord.
2. Hvita hafvet med
 - a) Kandalaks viken.
 - b) Onega viken.
 - c) Dwina viken.
3. Tscheskaja viken.

B) Vid Asiens kuster:

4. Kariska hafvet.
5. Obi viken med

a) Tasowskaja viken.

6. Jenisej viken.

7. Taimur viken.

8. Lena viken.

C) Vid Amerikas kuster:

9. Kotzebue bay.

10. Mackenzieflodens utloppsvik.

11. Boothia viken.

12. Baffins-bay med

a) Disco-bay.

Sund. A) Hörande till Europa:

1. Waigats sund (mellan ön Waigats och fastlandet).

2. Kariska sundet (mellan Waigats och Now. Semlja).

3. Matotschkinschar (mellan Now. Semljas båda öar).

B) Hörande till Amerika:

4. Dolphin sundet (mellan Wollaston land och fastlandet).

5. Banks sund (mellan Banks land och Parry öarne).

6. Barrow sund (norr om ön Nord Sommerset).

7. Lancaster sund (mellan öarne Nord Devon och Cockburn).

8. Smiths sund (vid Norra ändan af Baffins-bay).

9. Davis sund (vid södra inloppet till Baffins-bay).

Anm. Norra Ishafvets kuster hafva genom de fartyg, som från England och Förenta Staterna utsändts till utforskande af den Franklinska expeditionens öde, blifvit temligen kända och en genomfart mellan Stilla- och Atlantiska hafven upptäckt. Seglationen i detta haf är dock förenad med otaliga svårigheter

och många år alldeles spärrad af is, så att upptäckten icke blifvit sjöfarten i allmänhet till synnerlig nytta. Engelske marinlöjtnanten *Creswell* var den förste som år 1853 kringseglade Amerikanska kontinenten från Cap Horn genom Behringssund till Cap Farewell.

Södra Ishafvet

innefattar allt vatten, som inneslutes af södra polcirkeln och bildar en antagen gräns mot Atlantiska, Indiska och Stilla hafven. Detta haf är till större delen obekant, emedan seglationen derstädes hindras dels af sammanhängande ismassor, dels af stora flytande isberg, hvarföre man kunnat framtränga endast till omkring 77° lat.

Atlantiska ocean.

Belägen emellan Europa och Afrika i öster samt Amerika i vester och står i norr och söder i förbindelse med de båda Ishafven, i sydost med Indiska hafvet och i sydvest med Stilla hafvet.

Vikar. A) Vid Europas kuster:

1. Nordsjön med
 - a) Zuider-See.
2. Skagerrack.
3. Kattegat med
 - a) Liimfjorden.
4. Östersjön med
 - a) Bottniska viken.
 - b) Finska viken.
 - c) Riga viken.
 - d) Kurische Haff.
 - e) Frische Haff.
 - f) Lübecks bugten.
5. Irländska sjön med
 - a) Clyde viken.
 - b) Solway viken.
6. Bristol kanal.

7. Kanalen eller La Manche.
 8. Biscaya viken.
 9. Medelhafvet med
 - a) Lyonska bugten.
 - b) Genua bugten eller Liguriska hafvet.
 - c) Tyrrhenska hafvet med Neapolitanska och Salerno vikarne.
 - d) Joniska hafvet med Tarento viken.
 - e) Adriatiska hafvet.
 - f) Lepanto viken.
 - g) Arkipelagen eller Egeiska hafvet med
 - α) Nauplia
 - β) Aegina
 - γ) Salonichi
 - δ) Contessa
- } vikarna.
10. Marmora sjön.
 11. Svarta hafvet med
 - a) Azowska sjön.

B) Vid Asiens kuster:

12. Levantiska hafvet, ostligaste delen af Medelhafvet.

C) Vid Afrikas kuster:

13. Stora Syrten eller Sidra viken.
14. Lilla Syrten eller Kabes viken.
15. Ethiopiska hafvet med
 - a) Guinea viken.

D) Vid Amerikas kuster:

16. Hudsons-bay.
17. St. Lorenz viken.
18. Fundy viken.
19. Chesapeak viken.
20. Mexikanska viken med
 - a) Champeche viken.

21. Antiller sjön eller Karaibiska hafvet med
 - a) Honduras viken.
 - b) Guatemala viken.
 - c) Darien viken.
 - d) Maracaibo viken.
22. Alla Helgons vik.
23. La Platas utloppsvik.
24. St. Mathias bay.

Sund. A) Hörande till Europa:

1. Qvarken (smalaste stället i Botten viken).
2. Skiftet (mellan Åland och Finland).
3. Ålands haf (mellan Åland och Svenska kusten).
4. Kalmar sund (mellan Skandinavien och Öland).
5. Öresund (mellan Skandinavien och Seeland).
6. Stora Bält (mellan Seeland och Fyen).
7. Lilla Bält (mellan Fyen och Jutland).
8. Nordkanalen (nordliga inloppet till Irländska sjön).
9. St. Georgs kanal (södra inloppet till Irländska sjön).
10. Pas de Calais (mellan England och Fastlandet).
11. Gibraltar sund (inloppet till Medelhafvet).
12. Bonifacio sund (mellan Sardinien och Corsica).
13. Messina sundet (mellan Sicilien och Italien).
14. Otranto kanalen (inloppet till Adriatiska hafvet).

15. Hellesponten eller sundet vid Dardanellerna (inloppet till Marmora sjön)
16. Konstantinopolitanska sundet eller Bosforen (mellan Marmora hafvet och Svarta hafvet).
17. Kertsch sund (leder från Svarta hafvet till Azowska sjön).

B) Hörande till Amerika:

18. Hudsons sund (inloppet till Hudsons-bay).
19. Fox kanal (från Hudsons-bay norrut till Ishafvet).
20. Belle Isle sund (mellan New Foundland och Labrador).

Indiska hafvet

emellan Afrika i vester, Asien i norr och Nya Holland i öster, samt sammanflyter i sydvest med Atlantiska ocean, i söder med Södra Ishafvet och i öster med Stilla hafvet.

***Vikar.* A) Vid Asiens kuster:**

1. Kinesiska hafvet med
 - a) Tonkin viken och Siam viken.
2. Mindoro sjön.
3. Celebes sjön.
4. Java sjön.
5. Molukkiska sjön.
6. Bengaliska viken med
 - a) Martaban viken.
7. Persiska eller Arabiska hafvet med
 - a) Cambay viken.
 - b) Cutsch viken.
 - c) Persiska viken.
 - d) Aden viken.
 - e) Röda hafvet med Suez och Akaba vikarna.

B) Vid Afrikas kuster:

8. Sofala viken.
9. Lagoa viken.

C) Vid Nya Hollands kust:

10. Carpentaria viken.

- Sund.*
1. Makassar sund (mellan Borneo och Celebes).
 2. Malakka sund (mellan ön Sumatra och Asiens fasta land).
 3. Sunda sundet (mellan Sumatra och Java).
 4. Palks sund (mellan ön Ceylon och vestra Ind. halfön).
 5. Ormus sund (inloppet till Persiska viken).
 6. Babel-Mandeb sund (inloppet till Röda hafvet).
 7. Mozambik kanalen (mellan ön Madagaskar och Afrika).

-Stilla hafvet eller Stora ocean,

emellan Amerika i öster, Asien och Nya Holland i vester; sammanflyter i söder med Indiska hafvet, södra Ishafvet och Atlantiska hafvet samt står i norr iförbindelse med Norra Ishafvet genom Behrings sund.

***Vikar.* A) Vid Asiens östra kuster:**

1. Behrings eller Kamtschatka hafvet med
 - a) Anadyr viken.
2. Ochotska hafvet.
3. Japanska hafvet.
4. Tong-hai eller östra Kinesiska hafvet med
 - a) Gula hafvet (Hoang-Hai).

B) Vid Amerikas kuster:

5. Norton viken.
6. Bristol viken.

7. Cooks vik.
8. St. Georgs viken.
9. St. Francisco viken.
10. Californiska viken.
11. Tehuantepec viken.
12. Panama viken.

C) Vid Nya Hollands kuster:

13. Korall hafvet.
14. Botany bay.
15. Stora Austral Gulfen med
 - a) Spencers Bay.

- Sund.**
1. Behrings sund (leder till Norra Ishafvet).
 2. Tatariska sundet (mellan Asiens fasta land och ön Saghalin).
 3. La Perouse sund (mellan Saghalin och Jesso).
 4. Sangar eller Matsmai sund (mellan Jesso och Nifon).
 5. Korea sund (mellan Korea och ön Kiusiu).
 6. Fukian eller Formosa sund (mellan Asien och ön Formosa).
 7. Dampiers sund (mellan Nya Guinea och Nya Britannien).
 8. Torres sund (mellan Nya Guinea och Nya Holland).
 9. Bass sund (mellan Nya Holland och Van Diemens land).
 10. Cooks sund (mellan Nya Zeelands båda öar).
 11. Magelhaens sund (mellan Syd Amerika och Eldslandet).

IV. Verldsdelarne.

Europa.

Dess gränser äro i norr Norra Ishafvet, i vester Atlantiska hafvet, i söder Medelhafvet, i öster Asien.

Europa upptar inom ofvannämnde gränsor 178,700 qv. mil.

Dess yttersta punkter äro i norr: *Nordkyn* på fastlandet, och litet nordligare *Nordkap* (lat. N. $71^{\circ} 11'$, long. O. $25^{\circ} 50'$) på ön Mageröe; i söder: *Kap Tarifa* (lat. N. $36^{\circ} 0'$, long. V. $5^{\circ} 36'$); i vester: *Kap Roca* (lat. N. $38^{\circ} 46'$, long. V. $9^{\circ} 30'$) och i öster: landet vid Kara viken.

- Förnämsta halföar:*
1. Kanin.
 2. Kola eller Lappska halfön.
 3. Skandinavien.
 4. Jutland.
 5. Bretagne.
 6. Pyreneiska halfön.
 7. Italien, som söderut bildar:
 - a) Kalabrien och
 - b) Apulien.
 8. Istrien.
 9. Grekiska eller Balkan halfön.
 10. Taurien eller Krim.

- Landtuddar:*
1. Kap Kanin (nordvestligaste udden af halfön Kanin).
 2. Swjatoi Nos (nordostligaste udden af Lappska halfön).
 3. Lindesnäs (Norges sydligaste udde).
 4. Falsterbo (Sveriges sydligaste udde).
 5. Hangöudd (Finlands sydligaste udde).
 6. Domesnäs (Kurlands nordligaste udde).
 7. Skagen (Jutlands nordligaste udde).
 8. Duncansby Head (nordligaste udden af Skottland).
 9. Kap Wrath (nordvest udden af Skottland).
 10. Kap Lizard (Englands sydligaste udde).

11. Kap Ortegal (Pyreneiska halföns nordligaste udde).
12. Kap Finisterre (Pyreneiska halföns nordvest udde).
13. Kap St. Vincent (Pyreneiska halföns sydvest udde).
14. Kap Creux (Pyreneiska halföns ostligaste udde).
15. Kap Spartivento (Italiens sydligaste udde).
16. Kap Matapan (Grekiska halföns sydligaste udde).

- Förnämsta berg:*
1. **Apenninerna**, som sträcka sig genom hela Italienska halfön.
 2. **Alperna**, sträcka sig från Genua viken mot vester längs Medelhafvet och vända sig sedan mot norr emellan Italien och Frankrike samt upp mot Genfersjön, der Europas högsta bergstopp Montblank reser sig (14,772 fot högt). Bergskedjan vänder sig derefter åt öster och sydost samt utsänder bergar genom Schweiz och södra Tyskland inåt Grekiska halfön.
 3. **Pyrenneerna**, bilda gränsen emellan Frankrike och Pyreneiska halfön.
 4. **Ural bergen**, emellan Norra Ishafvet och Kaspiska hafvet.
 5. Eldsprutande berg äro: på Italienska halfön **Vesuvius** (3,700 fot), på Sicilien **Etna** (10,200 f.) och på Island **Hekla** (4,000).

Floder. A) Utlopp i Norra Ishafvet:

1. Kara floden.
2. Petschora.
3. Mesen.
4. Dvina.
5. Onega.

B) Utlopp i Östersjön:

1. Motala elf.
2. Luleå elf.
3. Kymmene elf.
4. Neva.
5. Düna.
6. Niemen.
7. Weichsel.
8. Oder.
9. Trave.

C) Utlopp i Nordsjön.

1. Götha elf.
2. Eider.
3. Elbe.
4. Weser.
5. Ems.
6. Rhen.
7. Maas.
8. Schelde.
9. Thames.
10. Humber.
11. Tyne.
12. Tweed.
13. Forth.
14. Tay.

D) Utlopp i Engelska kanalen:

1. Somme.
2. Seine.
3. Orne.

E) Utlopp i Atlantiska hafvet:

1. Loire.
 2. Garonne.
 3. Minho.
 4. Duero.
 5. Tajo.
 6. Guadiana.
 7. Guadalquivir.
 8. Schannon
 9. Severn
 10. Clyde
- } inom Storbritanniens område.

F) Utlopp i Medelhafvet:

1. Ebro.
2. Rhone.
3. Tiber.
4. Po.

G) Utlopp i Svarta hafvet:

1. Donau.
2. Dniester.
3. Bug.
4. Dnieper.
5. Don.

H) Utlopp i Kaspiska hafvet:

1. Ural.
2. Wolga (Europas största flod).
3. Kuma.
4. Terek.

***Insjöar.* A) På Skandinaviska halfön:**

1. Wenern.
2. Wetteren.

B) I Ryssland och Finland:

1. Saimen.
2. Onega.
3. Ladoga.
4. Peipus.

C) I Schweiz:

1. Boden sjön.
2. Genfer sjön.

Öar. A) I Norra Ishafvet:

1. Spitsbergen.
2. Novaja Semlja.
3. Waigatsch.
4. Kalguff.
5. Magerö.
6. Lofoddens öar.

B) I Atlantiska hafvet:

1. Island.
2. Färöarna.
3. Brittiska öarne, som bestå af
 - a) Shetländska öarne.
 - b) Orkney öarne.
 - c) Hebriderne.
 - d) Britannien (England & Skottland).
 - e) Irland.
 - f) Man.
 - g) Anglesey.
 - h) Scilly öarne.
 - i) Wight.
 - k) Normanniska öarne.

C) I Nordsjön:

1. Texel.
2. Helgoland.

D) I Östersjön:

1. Danska öarne, hvilka bestå af
 - a) Seeland.
 - b) Fyen.
 - c) Langeland.
 - d) Laaland.
 - e) Falster.

- f) Möen.
- g) Femern.
- h) Bornholm.
- 2. Rügen.
- 3. Usedom.
- 4. Wollin.
- 5. Öland.
- 6. Gottland.
- 7. Ösel.
- 8. Dagö.
- 9. Äländska öarne.
- 10. I Finska och Bottniska vikarna finnas en mängd mindre öar.

E) I Medelhafvet:

- 1. Pithyusiska öarne.
 - a) Iviza.
 - b) Formentera.
- 2. Baleariska öarne.
 - a) Mallorca.
 - b) Minorca.
- 3. Sardinien.
- 4. Corsika.
- 5. Elba.
- 6. Lipariska öarne.
- 7. Malta.
- 8. Dalmatiska öarne.
- 9. Joniska öarne.
- 10. Candia.
- 11. Cycladerne.
- 12. Negroponte.

Asien.

Dess gränсор äro: I norr Norra Ishafvet, i öster Stilla hafvet, i söder Indiska hafvet och i vester Röda hafvet, Afrika, Medelhafvet samt Europa. Asien upp-

tar inom ofvannämnde gränser 883,000 qv. mil. Dess yttersta punkter äro, i norr: *Sewero-wostotschnoi* (lat. N. $78^{\circ} 25'$, long. O. $100^{\circ} 0'$); i öster: *Ost Kap* (lat. N. $66^{\circ} 4'$, long. V. $169^{\circ} 36'$); i i söder: *Kap Romania* (lat. N. $1^{\circ} 22'$, long. O. $104^{\circ} 16'$) och i vester: *Kap Baba* (lat. N. $39^{\circ} 29'$, long. O. $26^{\circ} 4'$).

Förnämsta halföar:

1. Mindre Asien.
2. Arabien.
3. Vestra Indiska halfön.
4. Östra Indiska halfön med
 - a) Malakka.
5. Korea.
6. Kamtschatka.
7. Tschukotska halfön.

Landtuddar:

1. Kap Sewerosapadnoi (Taimura) (på Sibiriens kust).
2. Kap Lopatka (Kamtschatkas sydligaste udde).
3. Kap Kambodscha (halfön Kambodschas sydligaste udde).
4. Kap Comorin (vestra Indiska halföns sydligaste udde).

Berg: Östra Asiens Högland eller Tibet-Mongoliska höglandet omgifves på norra sidan af

1. **Altai**, — i öster af
2. **Mantschuriska höglandet** och **Kinesiska alp-landet**, — i söder af
3. **Himalaja**, hvarest finnes jordens högsta bergstopp **Mount Everest**, 27,000 fot högt, och i vester af
4. **Belurtagh** och **Mustagh**.
5. **Hindukhu**, **Armeniska berglandet** och **Taurus** löpa från öster mot vester genom det vestra Asien.

6. **Kaukasus**, mellan Svarta och Kaspiska hafven.
7. På Kamtschatka finnes eldsprutande berget **Kjutschefskaja**, 14,000 fot högt.

Floder. A) **Utlopp i Norra Ishafvet:**

1. Ob eller Obi.
2. Ienisej.
3. Lena.
4. Indigirka.

B) **Utlopp i Stilla hafvet:**

1. Anadyr.
2. Amur.
3. Hoang-ho eller Gula-floden.
4. Ian-tse-kiang eller blåa-floden.

C) **Utlopp i Indiska hafvet:**

1. Si-kiang.
2. Menam eller Kambodscha.
3. Siam.
4. Iravaddy eller Ava.
5. Brahmaputra, Burramputer.
6. Ganges.
7. Indus eller Sind.
8. Euftrat och Tigris.

- Insjöar:*
1. Kaspiska hafvet.
 2. Aral-sjön.
 2. Balkatsch.
 4. Baikal.
 5. Döda hafvet.

Öar. A) **I Norra Ishafvet:**

1. Kotelnoi.
2. Nya Sibirien.

B) **I Stora ocean:**

1. St. Lorenz ö.
2. Kurilerna.
3. Japanska öarne.

4. Lieu-Kieu öarne.
5. Bonin öarne.
6. Formosa.

C) I Indiska hafvet:

1. Filippinerna.
2. Moluckerna.
3. Stora Sunda öarne.
 - a) Borneo.
 - b) Celebes.
 - c) Sumatra.
 - d) Java.
4. Små Sunda öarne.
5. Nicobariska öarne.
6. Andamanerna.
7. Ceylon.
8. Chagos öar.
9. Malediverna.
10. Laccadiverne.

D) I Medelhafvet:

1. Cypern.
2. Rhodus.
3. Sporaderne.

Afrika.

Afrika är en från Asien utskjutande halfö, som dermed i nordost sammanhänger genom näset vid *Suez*, men i öfrigt omgifves af vatten. Dess gränсор äro: i norr Medelhafvet, i vester Atlantiska hafvet, i öster och söder Röda hafvet och Indiska hafvet. Afrika upptar inom ofvannämnde gränсор 545,000 qv. mil. Dess yttersta punkter äro i norr: *Kap Serrat* (lat. N. 37° 24', long. O. 9° 42'); i öster: *Kap Guardafui* (lat. N. 11° 49', long. O. 51° 17'); i söder: *Kap Agulhas* (lat. S. 34° 51', long. O. 20° 2') och i vester: *Kap Verd* eller *Gröna udden* (lat. N. 14° 43', long. V. 17° 34').

Halföar af betydighet saknas.

- Landtuddar:*
1. Kap Bon	}	På norra kusten.
2. Kap Spartel		
3. Kap Bojador	}	På vestra kusten.
4. Kap Blanco		
5. Kap Palmas		
6. Kap Lopez		
7. Kap Negro		
8. Goda hopps udden	}	På södra och östra kusten.
9. Kap Corrientes		
10. Kap Delgado		

Berg: Afrikas inre delar äro ännu ganska litet kända.

Södra delen är sannolikt ett högland, rikt på berg och sjöar. Norra delen är deremot ett lågland, omfattande jordens största öken Sahara, på hvars norra sida sträcker sig

1. **Medelhafs-kustlandet** eller **Atlas bergen**, och på södra
2. **Kongbergen** (i vestra Afrika).
3. **Månbergen** (i mellersta d:o).
4. **Habesch** (i östra d:o); hvarest finnas de högsta bergstoppar, hvilka äro öfver 15,000 fot.

Floder. A) Utlopp i Medelhafvet:

1. Nilen.
2. Medjerda.

B) Utlopp i Atlantiska hafvet:

1. Senegal.
2. Gambia.
3. Rio Grande.
4. Niger, Dsjoliba.
5. Zaire eller Congo.
6. Orange floden.

C) Utlopp i Indiska hafvet:

1. Zambeze.

- Insjöar:*
1. Dibbie.
 2. Tschad.
 3. Tzama eller Dembia.
 4. Maravi eller Nyassa.
 5. Ngami.

Öar. A) I Indiska hafvet:

1. Socotora.
2. Seschellerna.
3. Amiranterna.
4. Komorererna.
5. Madagaskar.
6. Maskarennerna, bestå af
 - a) Bourbon.
 - b) Isle de France eller Mauritius.
7. Kerguelens land.

B) I Atlantiska hafvet:

1. Azorerne.
2. Madeira.
3. Porto Santo.
4. Kanariska öarne.
5. Kap-Verdiska öarne.
6. Guinea öarne.
7. Ascension.
8. St. Helena.
9. Tristan d'Acunhas.

Amerika

består af två stora triangelformiga landmassor, Norra och Södra Amerika, hvilka genom Panama näset äro förenade med hvarandra. Amerika gränsar i norr till Norra Ishafvet, i öster till Atlantiska hafvet, i vester till Stora ocean, och i söder förena sig de båda sist-

nämnde hafven genom Magelhaenska sundet. Amerika upptar i vidd 668,000 qv. mil, hvaraf 342,000 utgöra Nord-Amerika och 326,000 Syd-Amerika. Det landfasta Amerikas nordligaste udde uppgifves vanligen till *Kap Barrow* (lat. N. $71^{\circ} 24'$, long. V. $156^{\circ} 20'$), men är egentligen halfön Boothia Felix' nordligaste udde, belägen vid Bellot sund (lat. N. $71^{\circ} 52'$, long. V. $93^{\circ} 55'$); dess vestligaste udde *Prins Wales* udde (lat. N. $65^{\circ} 33'$, long. V. $167^{\circ} 59'$); dess sydligaste *Kap Froward* (lat. S. $53^{\circ} 54'$, long. V. $71^{\circ} 19'$), men sydligare är *Kap Horn* på en klippa (Hermitte) söder om Eldslandet (lat. S. $55^{\circ} 59'$, long. V. $67^{\circ} 16'$) och den ostligaste udden är *Kap Olinda* (lat. S. $8^{\circ} 0'$, long. V. $34^{\circ} 50'$).

- Förnämsta halföar:*
1. Melville.
 2. Labrador.
 3. Nya Braunschweig.
 4. Nya Skottland.
 5. Delavare.
 6. Florida.
 7. Yucatan.
 8. Kalifornien.
 9. Aljaschka.

- Landtuddar:*
1. Kap Bathurst (vid norra Ishafvet).
 2. Kap Farewell (Grönlands södra udde).
 3. Kap Raze (på New Foundland).
 4. Kap Hatteras (söder om Chesapeak viken).
 5. Kap Sable (Floridas södra udde).
 6. Kap Catoche (Yucatans nordspets).
 7. Punta Gallinas (S. Amerikas nordligaste udde).
 8. Kap Roque
 9. Kap Frio
- } På Brasiliens kuster.

10. Punta Parina (S. Amerikas vestligaste udde).
11. Kap St. Lucas (halfön Kaliforniens södra udde).
12. Kap Mendocino.

Berg: Amerika skiljer sig från de andra världsdelarne genom sin ofantliga utsträckning i längd och derigenom att landets inre delar äro upptagna af lågslätter, hvilka utbreda sig till de bergskedjor och spridda berggrupper, som omgifva kusterna.

1. **Kordilleras de los Andes** kallas den bergskedja, som löper längs Amerikas vestra kust och förekommer under många olika benämningar såväl i norra, som i södra Amerika. Den högsta bergstopp finnes i Syd-Amerika och kallas **Lirima**, 23,000 fot. Dessutom finnas vulkaner såväl i Norra som i Södra Amerika, hvilkas höjder variera emellan 17,000 och 22,000 fot.

Floder. A) **Utlopp i Norra Ishafvet:**

1. Mackenzie.
2. Copparmine.
3. Back.

B) **Utlopp i Stilla hafvet:**

1. Columbia eller Oregon.
2. Sacramento.
3. Colorado.

C) **Utlopp i Atlantiska hafvet:**

1. Nelsons flod.
2. Severn.
3. Albany.
4. St. Lorenz floden.
5. Delavare.

6. Mississippi.
7. Rio del Norte.
8. Magdalena.
9. Orinoco.
10. Amazon eller Marannon (jordens största flod).
11. Paranahyba.
12. St. Francisco.
13. Rio de la Plata.
14. Uruguay.
15. Rio Negro.

Insjöar: 1. Stora Slafsjön.

2. Athapeskow.
3. Wollaston.
4. Winepeg.
5. Öfra sjön.
6. Michigan.
7. Huron.

8. Erie. } Emellan dessa sjöar flyter flo-
 9. Ontarie. } den Niagara och bildar jor-
 dens största vattenfall af sam-
 ma namn, hvars lodräta höjd
 är 144 fot.

10. Titicaca i Syd-Amerika (12,000 fot öfver hafvet).

Öar. A) I Norra Ishafvet:

1. Banks land.
2. Victoria land.
3. Parry öarne.
4. Nord Devon.
5. Cockburn land.
6. Cumberland.
7. Grönland.

B) I Atlantiska hafvet:

1. New Foundland.
2. Antikosti.

3. Prins Edwards ö.
4. Kap Breton.
5. Bermudas öarne.
6. Bahama öarne.
7. Stora Antillerna.
 - a) Kuba.
 - b) Jamaika.
 - c) Haiti eller St. Domingo.
 - d) Portorico.
8. Små Antillerna eller Karaiberna.
9. Fernando de Noronho.
10. Trinidad.
11. Falklands öarne eller Mallouinerna.
12. Eldslandet.
13. Syd Georgien.
14. Sandvichs land.
15. Sydliga Orkney öarne.
16. Södra Shetland.

C) I Stilla hafvet:

1. Juan Fernandez öar.
2. Gallopagos öarne.
3. Qvadra Vancouvers ö.
4. Drottning Charlottas ö.
5. Prinsens af Wales öar.
6. Sitka.
7. Kodjak.
8. Aleutiska öarne.

Australien,

äfven *Polynesien* kalladt, består af kontinenten *Nya Holland*, samt en mängd större och mindre *öar* och *ögrupper*. Dess gränсор äro i norr, öster och söder: Stilla hafvet, och i vester Indiska ocean. Australien upptar en yta af omkring 160,000 qv. mil, hvaraf på Nya Holland ensamt belöpa sig 138,000. Af detta

land känner man föga mer än kusterna: den vestra är sandig och ofruktbar, de norra och östra äro dels sandiga, dels bergiga, men äfven finnes fruktbara sträckor och talrika odlingsbara dalar. En del af det södra kustlandet har stor bördighet och rikedom på många slags metaller, framför allt på guld. Nya Hollands nordligaste udde är *Kap York* (lat. S. $10^{\circ} 42'$, long. O. $142^{\circ} 34'$), ostligaste *Kap Sandy* (lat. S. $24^{\circ} 41'$, long. O. $153^{\circ} 20'$), sydligaste *Kap Wilsson* (lat. S. $39^{\circ} 8'$, long. O. $146^{\circ} 23'$) och den vestligaste *Steep point* (lat. S. $26^{\circ} 5'$, long. O. $112^{\circ} 57'$).

Förnämsta berg:

1. Blå bergen på östra kusten.
2. Austral Alpena på södra kusten.

Floder. A) Utlopp i Stilla ocean:

1. Murray.
2. Hawkesbury.
3. Hastings.

B) Utlopp i Indiska hafvet:

1. Svan floden.

Öar och Ögrupper. A) Norr om Eqvatorn:

1. Marianerne eller Ladroneerne.
2. Pelew öarne.
3. Karolinerne.
4. Lord Mulgraves öar.
5. Sandvichs öarne.

B) Emellan Eqvatorn och södra tropiken:

1. Nya Guinea.
2. Amiralitets öarne.
3. Nya Britannien.
4. Nya Irland.
5. Louisiada öarne.
6. Salomons öar.
7. Nya Hebriderne.
8. Nya Kaledoniens öar.

9. Gilberts Arkipelag.
10. Fidschi öarne.
11. Skeppar öarne.
12. Vänskaps öarne.
13. Cooks öar.
14. Sällskaps öarne.
15. Marqvesas eller Mendanos öar.
16. Pomutu eller Låga öarne.

C) Söder om södra tropiken:

1. Van Diemens land.
2. Norfolks öar.
3. Kermadek öarne.
4. Nya Seelands öar.

Politisk Geografi.

EUROPA.

Europa är för närvarande politiskt indeladt i följande stater: Kejsaredömena *Ryssland*, *Österrike* och *Frankrike*; Konungarikena *Preussen* och *Stor-Britannien*, hvilka 5 stater utgöra de såkallade stormakterna; Konungarikena *Sverige* och *Norge*, *Danmark*, *Holland*, *Belgien*, *Bajern*, *Würtemberg*, *Sachsen*, *Spanien*, *Portugal*, *Italien* och *Grekeland*; Republikerna *Schweiz*, *San Marino* och *Joniska öarne*; Sultanstaten *Turkiet* eller *Osmanniska riket*; Furstendömet *Montenegro* samt *Tyska förbundet*, som omfattar utom de förut nämnda Österrike, Preussen, Bajern, Würtemberg och Sachsen, 30 sjelfständiga stater. Europas hela folkmängd uppskattas till omkring 275 miljoner.

Kejsaredömet Ryssland.

Ryska riket är till vidden det största af alla stater på jorden och utgör öfver halfva Europa, eller omkring 99,240 qv. mil, med en befolkning af 67 miljoner. Dertill kommer $\frac{1}{3}$:del af Asien och nordvestra hörnet af Nord-Amerika. Det Europeiska Ryssland gränsar i norr till Norra Ishafvet, i vester till Norge, Bottniska viken, Östersjön, Preussiska och Österrikiska länder, i söder till Turkiet och Svarta hafvet samt i öster till Asien.

Det indelas i det egentliga *Ryssland*, konungariket *Polen* och storfurstendömet *Finland*, hvilka två sistnämnde länder, ehuru förenade med kejsareriket, hafva skiljd styrelse. Man indelar Ryssland i följande delar: *Östersjöprovinserna*, *Stora Ryssland*, *Vestra Ryssland*, *Lilla Ryssland*, *Södra Ryssland*, *Astrachan* och *Kaukasien* samt *Kasan* och *Permien*. Nästan hela landet är slätt; i dess inre finnas knappast några berg. Endast halfön Krim slutar söderut med en temmeligen hög bergssträcka, och de östra delarna ojemnas af Ural bergen. Hufvudnäringen är åkerbruk, som bäst lönar sig i mellersta och vestra delarne; dernäst boskapsskötsel, som bäst lönar sig i de sydöstra sterna, och på några ställen utgör denna näringsgren den enda. Fisket är indrägtigt särdeles i Wolga, Uralfloden och Kaspiska hafvet. Ural bergen äro rika på guld, silfver, platina, jern, koppar och bly. Rika stenkolslager finnas vid nedra Don, och skogarne öfverallt lemna vigtiga produkter. Landets inre kommunikationer äro längs floderna medelst ångfartyg lätta, och förbindelsen emellan dessa floder särdeles liflig. Men ännu finnas högst få jernvägar, hvilket gör kommunikationerna svåra i jämförelse med de flesta andra europeiska länder. Dock är handeln ganska liflig, emedan Ryssland äger öfverflöd på en mängd öfver-

allt brukbara alster. Landets naturbeskaffenhet, klimat och produkter äro tillfölje af dess stora utsträckning i norr och söder ganska olika. Nordliga delen, ofvanom 60° latitud, är till det mesta öfverbevuxen med skog och föga passande för åkerbruk; längst mot norr finnas blott ödemarker och kärrtrakter. Mellan 50° och 60° förekomma deremot bördiga jordbruksregioner, omvexlande med vidsträckta skogar och ouppodlade sträckor af i allmänhet bördig mark. Mer i söder är luftstreckket mildt, men marken utgöres af öfverskådliga stepper; sydligast trifves vinrankan, och på Krim till och med sydfrukt. De flesta invånare bekänna grekiska religionen. För öfrigt är den lutherska allmännast i Östersjöprovinserna, den katolska, reformerta och judiska i vestra Ryssland, den muhammedanska i södra och östra, samt ett mindre antal hedningar i öster och norr. Monarkens makt är oinskränkt. Till förvaltningen är riket indeladt i 58 guvernement och styrelse-områden, hvilka vanligen hafva samma namn som guvernörens residensstad.

Östersjöprovinserna.

Ingermanland, emellan Finska viken, Ladoga, Peipus och Narowa floden. Landtbefolkningen är finsk; Ryssar och Tyskar bebo städerna.

St. Petersburg (lat. N. 59° 57', long. O. 30° 20'), vid Newas mynning, rikets hufvudstad och kejsarens residens sedan år 1703; en af de praktfullaste städer på jorden; Rysslands viktigaste fabriks- och handelsstad, utgör nederlagsplats för landets produkter; som på kanaler, hvilka förena floderna Wolga och Newa, Wolga och Dwina samt Düna och Dniepr, komma såväl från Ishafvets kuster, som från Svarta och Kaspiska hafven. Petersburg med dess yttre hamn *Kronstadt* besökes årligen af 2,000—2,700 fartyg af alla nationer. De förnämsta exportartiklar äro: talg, hampa, lin, jern, säd, pottaska, stearin, ljus, jukter, pelsverk, svinborst, linfrö, hamp- och linolja, tågvirke, segelduk, tjära och trävirke. Importen består uti råsocker, kaffe, färgstoffer, kryddor, bomull, droguer, sydfrukt, linne-, bomulls-, ylle-

och sidenväfnader, bly, tenn, zink, olja, vin, salt och stenkol; 540 t. — *Kronstadt*, belägen 17 minuter vest om St. Petersburg på *Kotlin-Ostrow* i Finska viken, starkt befäst, försvarande inloppet till Petersburg, Rysslands förnämsta örlogshamn och hufvudstation för östersjöflottan, liflig handelsrörelse; 56 t. *)

Estland, kustlandet söder om Finska viken, från floden Narowa. Landtfolket utgöres af Ester, ett finskt folk, de högre stånden äro Tyskar, på öarna bo Svenskar.

Narwa (lat. N. 59° 23', long. O. 28° 12'), 8 minuter från Narowa flodens mynning; är befästad; handeln är obetydlig, ehuru i tilltagande. Exportvaror äro: lin, hampa och trävirke; importen består af salt och sill; 5 t. — *Reval* (lat. N. 59° 26', long. O. 24° 25') vid en vik af Finska golfen, befäst, god hamn, ehuru liten. Staden besökes mest af mindre fartyg, och förnämsta exporten är lin, hampa, linfrö, säd och läder; importen salt och stenkol; 28 t. — *Baltischport* nödhamn till föregående.

Lifland, kustlandet öster om Riga viken till Peipus. Landtfolket utgöres af Letter; adeln och borgarena äro mest Tyskar.

Pernau (lat. N. 58° 22', long. O. 24° 25'), vid mynningen af floden Pernau i Riga viken, befäst slott, god handel. Exporten är lin, hampa och säd; importen salt, sill, vin och stenkol; 7 t. — *Riga* (lat. N. 56° 56', long. O. 24° 0'), vid Düna floden, rikets andra handelsstad. Riga besökes ärligen af omkring 2100 fartyg, men nästan alla mindre. Förnämsta exporten är lin, hampa, talg, pottaska, frö, läder, hampolja, oljekakor, hudar, skinn, fjäder, mattor, segelduk, tvål, ljus, kummin, spanmål, tågvirke, trävirke m. m.; importen består i socker, salt, sill, färgstoffer, kolonialvaror, manufaktur och vin; 70 t.

Kurland, halfön emellan Riga viken och Östersjön ifrån Düna floden. Invånarne heta Kurer och äro beslägtade med Letterna. Adeln består mest af Tyskar och Polackar.

Mitau, hufvudstad; 19 t. — *Libau* (lat. N. 56° 32', long. O. 20° 58'), idkar handel och sjöfart, ehuru blott mindre fartyg kunna inflyta i hamnen. Exporten utgöres hufvudsakligast af

*) 1863 ankommo till St. Petersburg 1089 och till Kronstadt 1175 utländska segelfartyg, hvaraf endast 21 i barlast, 909 lastade med stenkol, de öfriga med andra varor, samt 308 utländska ångfartyg eller tillsammans 2572.

spanmål, lin, hampa och trävirke; importen af salt, sill, vin och frukter; 11 t.

Stora Ryssland

kallas den mellersta och inre delen af Europeiska Ryssland ifrån Hvita och Norra Ishafvets kuster till omkring 50° latitud. Största delen af befolkningen utgöres af Ryssar, på flere ställen bo Finska stammar och i söder Tatarer.

Archangel (lat. N. 64° 32', long. O. 40° 33'), nära Dwina flodens mynning, nederlagsort för norra Rysslands produkter; har betydlig handel. Under den korta tiden af 2½ månad, som sjöfarten årligen är öppen, besökes Archangel af 400—500 större och mindre utländska fartyg. Exporten är betydlig och består hufvudsakligast af lin, linfrö, hampa, trävirke, tjära, spanmål, talg, pottaska m. m.; importen är deremot mindre betydande, och utgöres hufvudsakligen af socker, kaffe, vin, kryddor, korta varor (artiklar af allehanda ämnen, hvilka dels begagnas till husgerådssaker och tekniska bruk, dels till lyx och prydnad m. m.), fisk och salt. Handeln på Norge är isynnerhet liflig; 22 t. — Vid Onega viken sjöhandelsstaden — *Onega*. Följande städer, ehuru ej belägna vid kusterna, hafva dock genom sina fabriker en betydlig del i landets handel: — *Moskwa* (lat. N. 55° 45', long. O. 37° 38') vid ån Moskwa; rikets hufvudstad mellan 1328—1073 och kejsarens kröningsstad. Moskwa är särdeles vigtig såsom fabriks- och manufakturstad, ty den är medelpunkt för en stor del af den ryska industrien; 402 t. — *Nischnej Nowgorod*, vid Okas mynning. Här hålles den största årsmarknad i verlden, ifrån den 29 Juni till Juli månads slut, för utbyte af Asiens och Europas produkter; den besökes af omkring 250,000 personer, hvarvid varor till ett värde af 120—160 miljoner rubel omsättas; 32 t. — *Nowgorod*, vid Wolchofs utflöde ur Ilmen; rikets hufvudstad (862—880). — *Twer, Jaroslaw, Ribinsk, Kasan, Saratow* och *Astrachan* vid Wolga eller i närheten af denna flod. *Wladimir* vid Kläsma, rikets hufvudstad (1157—1328). *Smolensk* och *Kief* vid Dniepr (den sednare hufvudstad (880—1157). *Tula* vid Upa och *Wilna* vid Wilia.

Södra Ryssland,

består af *Bessarabien, Nya Ryssland* och *Donska Kosackernas land*. Invånarne äro Moldener, en mängd

ryska och tyska kolonister, jemte Kosacker och Kal-mucker.

Städer: *Odessa* (lat. N. 46° 29', long. O. 30° 43'), rikets tredje handelsstad. Den förnämsta export-artikeln är spannmål, isynnerhet hvete, hvarföre handeln är beroende af den större eller mindre efterfrågan på säd i det öfriga Europa; utom spanmal exporteras ull, talg, linfrö, mjöl, bönor, hampa, lin, tagvirke, kött, smör, trävaror, ärter, segelduk, olja, läder, kaviar, tobak m. m. Importen består uti kolonialvaror, manufakturer, bomull, silke, vin, rom, bly, svafvel, marmor och sydfrukter. Under missväxt-året 1847 ankommo hit 1642, då antalet deremot 1851 utgjorde endast 746 fartyg; 107 t. — *Kertsch* (lat. N. 45° 22', long. O. 36° 29') vid inloppet till *Asowska sjön*, god handel; exporten består hufvudsakligast af salt, hudar, spannmål, kaviar; importen af torra frukter, olja m. m.; 9 t. — *Taganrog* (lat. N. 47° 13', long. O. 39°) vid *Asowska sjön*; fabriker, liflig handel och sjöfart ifrån *Mars* till *November*, då seglatsen är öppen; exporten består hufvudsakligast af spannmål, läder, vaxduk, tågvirke, ljus, tvål, fisk m. m.; 22 t. — Vid kusten af *Svarta hafvet* ligga vidare sjöhandelsstäderna *Kherson*, *Nikolajew*, *Sevastopol*, *Feodosia*, *Anapa*, m. fl. mindre.

Konungariket Polen

innehar en areal af 2300 qv. mil med en befolkning af 4,800,000 personer. Åtskiljes i öster från det öfriga Ryssland genom floderna Bug och Niemen samt omgifves i öfrigt af Preussiska och Österrikiska länder. Polen är ett af Europas rikaste sädesländer; för öfrigt idkas stark boskaps- och biskötsel; skogarna äro vidsträckta och lemna vigtiga utförsvoror, hvilka mest föras längs *Weichsel* till Preussiska staden *Danzig*. Katholska religionen är den herrskande, men äfven finnas ett stort antal Judar. Högsta förvaltningen handhafves af en ståthållare och en senat. I öfrigt är landet indeladt i 5 guvernement. Polen sträcker sig icke till sjökusten.

Hufvudstaden är: *Warschau* (lat. N. 52° 13', long. O. 21° 2'), centralstyrelsens säte, liflig fabriksverksamhet jemte medelpunkt för inre handeln; 163 t.

Storfurstendömet Finland,

utgörande 6844 qv. mil med en befolkning af 1,794,000 invånare. *Finland*, *Suomi* eller *Suometmaa* betyder *Kärmland*. Det gränsar i norr till Norge, i vester till Sverige och Bottniska viken, i söder till Östersjön och Finska viken, i öster till Ryssland. Finland är i allmänhet ojemnt, fullt af berg, (hvaraf dock utom i Lappland intet öfverstiger 1600 fot), skogar, sjöar, träsk, elfvar, åar, kärr och moras. Landets förnämsta utförsvaror äro skogsprodukter, såsom plankor, bräder, bjelkar, sparrar, spiror, beck, tjära, pottaska, ved, träkäril och kåda; dernäst smör, lax, strömming, skjälspeck, linfrö, kummin och i goda år äfven spanmål. Betydligaste införsvarorna äro: manufaktur, socker, kaffe, salt, bomull, metaller, färgstoffer, droguer, viner, the, kryddor, m. m. Finlands invånare bekänna sig till lutherska religionen. I spetsen för styrelsen inom landet står en Generalguvernör, som utnämnes af Kejsaren, hvars person han företräder. I öfrigt handhafves landets förvaltning af Kejsarliga Senaten, och indelas i **8 Län**: *Uleåborgs- och Kajana-, Wasa-, Åbo- och Björneborgs-, Nylands-, Wiborgs-, Kuopio-, St. Michels- och Tavastehus-län*. Finlands handelsflotta utgjorde vid början af år 1864 ett antal af 516 stadsfartyg och 969 landtmannafartyg af 5 lästers drägt och derutöfver samt 40 ångfartyg, tillsammans utgörande 105,273 läster, med en bemanning af 8201 sjömän, hvaraf 5371 äro inskrifne å städernas sjömanshus, hvilkas sammanlagda sjömanshuskassor endast uppgår till omkring 440,000 Mark.

Städer: *Tornea* (lat. N. 65° 50', long. O. 24° 15'), obetydlig handel, utom lax och lappvaror exporteras årligen omkring 525 läster skogsprodukter; 700 invånare. — *Uleåborg* (lat. N. 65° 1', long. O. 25° 31'), vid Uleå elf, en af landets största handelsstäder; exporten af skogsprodukter utgör årligen omkring 9040 läster, importen består hufvudsakligast af salt, vin och manufaktur; 6900 inv. — *Brahestad* (lat. N. 64° 41', long. O. 24°

31'), god hamn, eger för närvarande landets största handelsflotta, af hvilken större delen är sysselsatt med utländsk frakthandel; exporten af skogsprodukter utgör årligen omkring 320 läster; 2500 inv. — *Gamla-Karleby* (lat. N. 63° 50', long. O. 23° 14'), vid en hafsvik; exporten af skogsprodukter utgör årligen omkring 2900 läster; 2200 inv. — *Jacobsstad* (lat. N. 63° 41', long. O. 22° 47'); exporten af skogsprodukter årligen omkring 2220 läster; 1900 inv. — *Ny-Karleby* (lat. N. 63° 32', long. O. 22° 38'), vid Lapuanjokis mynning; exporten af skogsprodukter utgör årligen omkring 1670 läster; 1200 inv. — *Nikolaistad* (lat. N. 63° 7', long. O. 21° 33'); exporten af skogsprodukter årligen omkring 2740 läster; 3930 inv. — *Kaskö* (lat. N. 62° 23', long. O. 21° 12'), på en ö i hafvet med förträfflig hamn; årliga exporten af skogsprodukter omkring 1060 läster; 800 inv. — *Kristinestad* (lat. N. 62° 16', long. O. 21° 20'), bekväm hamn och god handel; årliga exporten af skogsprodukter omkring 7540 läster; 2490 inv. — *Björneborg* (lat. N. 61° 28', long. O. 21° 43'), vid Kumo elf, en af landets största handelsstäder; årliga exporten af skogsprodukter omkring 9600 läster; 6900 inv. Tre mil utanför ligger stadens hamn *Räfsö*. — *Raumo* (lat. N. 61° 8', long. O. 21° 28'); exporten af skogsprodukter årligen omkring 3900 läster; 2800 inv. — *Nystad* (lat. N. 60° 47', long. O. 21° 26'), exporterar isynnerhet på Köpenhamn, ansenligt bjelkar, bräder, läkter, plankor, ribbor, sparrar och spiror, takrännor, fat, skoflar, skopor, stolar, tinor, kar, tråg, ämbare och byttor äfvensom ved och tjära; 3000 inv. — *Nådendal* (lat. N. 60° 27', long. O. 22° 2'), en gammal och obetydlig stad; exporten årligen omkring 45 läster skogsprodukter; 600 inv. — *Åbo* (lat. N. 60° 27', long. O. 22° 17'), genomfluten af Aurajoki, är landets äldsta och historiskt märkvärdigaste stad, f. d. hufvudstad och ännu genom sin handel och industri en af de viktigaste. Exporten af skogsprodukter utgör årligen omkring 4600 läster utom spanmål, smör, kött m. m.; 17,000 inv. — *Ekenäs* (lat. N. 59° 58', long. O. 23° 16'), äldre stad, på en i hafvet utlöpande landtunga; den hufvudsakligaste exporten är ved, hvaraf utskeppas årligen omkring 6500 famnar och 150 läster andra skogsprodukter; 1350 inv. — *Helsingfors* (lat. N. 60° 10', long. O. 24° 57'), landets hufvudstad, god hamn med tillräckligt djup för de största skepp. Handelsrörelsen är med afseende å varuomsättningen den största i landet, ehuru exporten är mindre betydlig, men uti tilltagande, sedan jernvägen inrättades emellan staden och Tavastehus. Exporten af skogsprodukter utgör årligen omkring 3200 läster; 20,600 inv. — *Sveaborg*, 1½ minut SSO. från Helsingfors, stark fästning, byggd på

7 holmar; 1000 invånare utom garnisonen. — *Borgå* (lat. N. 60° 24', long. O. 25° 40'), gammal stad vid Borgå-åns utlopp; handeln har på det sednare decennium betydligt tilltagit; exporten af skogsprodukter årligen omkring 3000 läster; 3120 inv. — *Lovisa* (lat. N. 60° 28', long. O. 26° 14'), vid en hafsvik; exporten af skogsprodukter utgör årligen omkring 2500 läster; 2600 inv. — *Fredrikshamn* (lat. N. 60° 34', long. O. 27° 12'), förut befäst, för närvarande äro en del vallar raserade; god handel; exporten af skogsprodukter årligen omkring 7400 läster; 2280 inv. — *Wiborg* (lat. N. 60° 43', long. O. 28° 44'), gammal befäst stad vid Wiborgska viken. Af alla Finlands städer har Wiborg den största exporten af skogsprodukter, som årligen utgör omkring 42,000 läster. Handelsrörelsen är nästan helt och hållet passiv; 5600 inv. 7 minuter ytterom staden ligger dess hamn *Trångsund*, som 1863 besöktes af 382 utrikes gående fartyg. — *Mariehamn* på Åland, ny stad, vid Sviby viken i Jomala socken. Vid sjön Saima ligga städerna — *Kuopio*, — *Joensuu*, — *Nyslott*, — *St. Mickel* och — *Wilmanstrand*. Saimen står i förbindelse med hafvet genom Saima kanal. Vid Ladoga: — *Sordavala* och — *Kexholm*. Dessutom finnas inuti landet städerna — *Tavastehus*, — *Heinola*, — *Tammerfors*, — *Jyväskylä* och — *Kajana*.

Rysslands Asiatiska besittningar

utgöras af 270,000 qv. mil med en folkmängd af 7 $\frac{1}{2}$ miljoner och består af 1) *Trans-Kaukasien* emellan Svarta och Kaspiska hafven. Ett bergland, hvarest vegetationen är högst mångfaldig. I dalarna växa det sydliga Europas frukter, och der idkas vin- och silkeskultur; boskapsskötsel är dock hufvudsak. De flesta invånare bekänna muhammedanska religionen. 2) *Sibirien*, Asiens norra del, en ofantlig landsträcka ifrån Ural bergen till Ochotska och Kamtschatka hafven. Detta land hör till de glesast bebodda på jorden, och de få inbyggare höra till åtskilliga stammar med olika religion och lefnadssätt. Landet är dels bergigt, dels ett enformigt slättland, betäckt af oerhörda skogar. Nordligaste delen är nästan en snö-öken. Sibirien är rikt på metaller, isynnerhet guld, platina, silfver, bly och jern, samt en mängd pelsbärande djur, med hvilkas

skinn betydlig handel idkas. 3) *Kirgisernas steppland*, norr om Kaspiska hafvet och Aral-sjön. Invånarne lefva af boskapsskötsel.

Öar: — *Nya Sibirien*, i Ishafvet, obebodda. — *Norra Kurilerna* utanför Ochotska hafvet. — Största delen af *Sachalin* eller *Tarakai*, emellan Japanska hafvet och Ochotsk viken.

De förnämsta hamnar äro: — *Ochotsk* (lat. N. 59° 20', long. O. 143° 14') en rymlig och beqväm redd, station för handeln på Amerika; 1 t. — *Petropaulowsk* (lat. N. 53° 1', long. O. 158° 42'), liten stad med nederlagsplats för Ryska Amerikanska kompaniets varor; 660 inv. — *Nikolajewsk* (lat. N. 53° 7', long. O. 140° 42'), vid Amurs utlopp; starkt uppgående.

Rysslands Amerikanska besittningar,

belägna på Nord-Amerikas NV. kust och utgöra en yta af 24,000 qv. mil med en folkmängd af 60 t. personer.

Förnämsta orten är *Nowo-Archangelsk* på ön *Sitka* (lat. N. 57° 3', long. V. 135° 20'); äger betydelse för pelshandeln; 800 inv. Dessutom öarne *Kodjack*, *Aleutiska öarne* m. fl.

Skandinaviska halfön

omgifves af Ishafvet i norr, Nordsjön, Skagerrack, Kattegat och Öresund i vester, Östersjön i söder och sydost, Ålands haf och Bottniska viken i öster samt sammanhänger i nordost med Ryssland. Halfön omfattar två, under en konung förenade riken.

a) Konungariket Sverige

omfattar en yta af 8002 qv. mil, med en befolkning af 3,996,000 personer. En mängd floder genomströmma landet, och konstgjorda vattenförbindelser finnas, hvaribland *Göta-kanal*, som förenar Östersjön med Kattegat. Åkerbruket är hufvudnäringen, hvars afkastning öfverstiger behovet. Klimatet är i allmänhet kallt, luften ren och sund. Handeln är liflig, och kommunikationerna lätta förmedelst jernvägar och en gan-

ska betydlig ångflotta. Religion är den evangeliskt-lutherska. Sverige är en konstitutionel monarki med en af 4 rikstånd sammansatt representation, kallad riksdag. Riket indelas i *Svealand*, *Göthaland* och *Norrland*; men i anseende till förvaltningen i 25 län under landshöfdingar. Sveriges handelsflotta utgjorde vid början af 1864: 192 st. ångfartyg, om 8896 hästkrafter, och 1623 segelfartyg om 116,039 lästers dräktighet.

Kuststäder äro: — *Haaparanda* (lat. N. 65° 49', long. O. 24° 11'), vid vestra sidan af Torneå elf; stadens handel är obetydlig: de hufvudsakligaste utförselartiklar bestå af tjära, pelsverk och viktualier, hvilka till större delen gå till Stockholm och utbytas mot andra varor; 550 inv. — *Luleå* (lat. N. 65° 35', long. O. 22° 10') vid mynningen af Luleå elf; handeln bedrifves mest på Stockholm; 1400 inv. — *Piteå* (lat. N. 65° 19', long. O. 21° 32'), på en ö i Piteå elf, omkring en mil från dess mynning; handeln är hufvudsakligast på Stockholm; 1500 inv. — *Umeå* (lat. N. 63° 50', long. O. 20° 18'), vid norra stranden af Umeå elf; stadens handel har betydligt tilltagit på sednare åren, men är hufvudsakligast på Stockholm med skogsprodukter; 2 t. — *Hernösand* (lat. N. 62° 38', long. O. 17° 58'), på en ö nära Ångermanelfvens utlopp; har god hamn; handeln särdeles liflig: exporten består af timmer, bräder, jern och tjära; importen af salt, linfrö m. m.; 2900 inv. — *Sundsvall* (lat. N. 62° 23', long. O. 17° 19'), har ett särdeles fördelaktigt läge för idkande af handel och sjöfart; exporten består af jern och skogsprodukter; importen af salt, vin, specerier, manufaktur och hampa; 4900 inv. — *Hudiksvall* (lat. N. 61° 44', long. O. 17° 8'), obetydlig handel; hvad staden afsätter går större delen till Stockholm; 2 t. — *Söderhamn* (lat. N. 61° 18', long. O. 17° 5'); staden har icke obetydlig handel: exporterar jern och skogsprodukter; importen är hufvudsakligast salt; 2 t. — *Gefle* (lat. N. 60° 40', long. O. 17° 9'); såsom handelsstad är Gefle den tredje, och såsom skeppsbyggande den första staden i riket; har en betydlig handelsflotta: 1864 utgjorde densamma ett antal af 64, med 9254 lästers dräktighet, som öfverstiger behovet för dess aktiva handel; exporten består af jern, koppar och skogsprodukter; 12 t. Emellan Gefle och Stockholm ligger hamnen *Öregrund*. — *Stockholm* (lat. N. 59° 19', long. O. 18° 5') vid sjön Mälarens utflöde, rikets hufvudstad och konungens residens. Hvad handel och näringar be-

träffar, har Stockholm varit uti oupphörlig tillväxt, samt är nu i besittning af omkring hälften af hela rikets handel. Antalet af de fartyg, som årligen afgå till utrikes orter är 900—1500. Stadens handlande egde 1864, 100 fartyg af 13,987 lästers drägt; exporten består af jern, stål, koppår, tjära och plankor, importen af råsocker, kaffe, ris, kolonialvaror, stenkol och salt; 126 t. inv. — *Nyköping* (lat. N. 58° 45', long. O. 17° 5'), obetydlig handel; 3800 inv. — *Norrköping* (lat. N. 58° 35', long. O. 16° 17') vid Motala ström, en mil från dess utlopp; fabriker och betydlig handel: omkring 200 fartyg ankomma årligen ifrån utrikes orter, dit lika många afgå, och öfver 1000 fartyg ankomma och afgå årligen på inrikes orter; exporten består hufvudsakligast af skogsprodukter, stångjern, kanoner, spik, koppar och spanmål; importen af kaffe, råsocker, fisk, olja, salt, tobaksblad, vin, ull, hudar och talg; 19 t. — *Westervik* (lat. N. 57° 45', long. O. 16° 36'), stadens hufvudnäring är handel och sjöfart. Importen är mindre betydande; deremot är exporten ganska betydlig af trävaror och bergsprodukter, samt sysselsätta årligen från 100—150 fartyg; 5300 inv. — *Kalmar* (lat. N. 56° 40', long. O. 16° 21') har betydlig exporthandel med skogsprodukter och spanmål; 9 t.

Midt emot sistnämnde stad, skild derifrån genom *Kalmar sund*, ligger ön *Öland* med en liten stad — *Borgholm*. Nordost ifrån *Öland* ligger ön *Gottland* med staden — *Wisby* (lat. N. 57° 38', long. O. 15° 57'). Uti trettonde seklet ansågs *Wisby* som Hanseförbundets förnämsta stad, men för närvarande är handeln obetydlig. Exporten består af kalk, trävaror och spanmål. Hamnen, som är kringbyggd af en trädkaj, är grund för större fartyg; 5800 inv.

Karlskrona (lat. N. 56° 15', long. O. 15° 33'), belägen på en ö och några små holmar, utmärkt god och rymlig hamn, station för örlogsflottan, med dertill hörande varf och skeppsdockor, obetydlig in- och utrikes-handel; 16 t. — *Karlshamn* (lat. N. 56° 10', long. O. 14° 52'). Handeln obetydlig, hufvudexporten består af skeppsbyggnadsvirke och tunnstäf; 4700 inv. — *Ystad* (lat. N. 55° 26', long. O. 13° 50'); förnämsta exporthandeln utgöres af spanmål, som på sednare åren betydligt tilltagit; hamnen är konstgjord, och kunna fartyg af 15 fots djup dit inkomma; 5900 inv. — *Malmö* (lat. N. 55° 37', long. O. 13° 0'), vid Öresund. Handeln och sjöfarten hafva på sednare åren tilltagit och vunnit mycken lättnad genom hamnbyggnaden, hvarigenom 12 à 14 fots djupgående fartyg kunna dit inkomma; exporten består af spanmal, jern, tjära, bräder; importen af salt, vin, torr-fisk, olja, lin och hampa; 14,500 inv. — *Landskrona* (lat. N. 55°

52', long. O. 12° 50'), vid Öresund. Handeln är ringa, exporten består af spanmål, timmer och qvarnstenar; 4300 inv. — *Helsingborg* (lat. N. 56° 2', long. O. 12° 41') vid smalaste stället af Öresund; obetydlig handel; 4600 inv. — *Göteborg* (lat. N. 57° 42', long. O. 11° 57'), i närheten af Götha elfs utlopp; näst Stockholm den viktigaste staden i riket. Handeln är betydlig: årligen utklaras till utrikes orter mellan 1000—1400 fartyg. Stadens handlande egde 1864 ett antal af 117 fartyg af 19,106 lästers drägtighet, exporten består af jern och jerneffekter, trävaror, beck, tjära, spanmål, porter, toppsocker, segelduk, rödfärg, m. m.; importen af bomull, stenkol, vin, kolonialvaror, färgstoffer, hampa, ull, olja, manufakturvaror, hudar, talg, fisk och salt; 41 t. — 16 minuter NV. från Göteborg ligger — *Marstrand*, en ringa stad på en ö i Kattegat, med fästningen *Karlsten*. — *Strömstad*, (lat. N. 58° 56', long. O. 11° 12'), endast 2 mil från norrska gränsen; bekant såsom badort; obetydlig handel; 1500 inv.

Uti Amerika äger Sverige den lilla vestindiska ön *Barthlemi* med staden — *Gustavia* (lat. N. 17° 51', long. V. 62° 58'). Ön är sandig och ofruktbar och har brist på friskt vatten, men producerar likväl bomull samt något socker och tobak. Folkmängden omkring 18 t.

b) Konungariket Norge

omfattar en yta af 5799 qv. mil, med 1½ miljon invånare. Landet är i allmänhet bergigt. Vestra och norra kusten är sönderskuren af en mängd hafsvikar och åtföljes af en vidlyftig skärgård. Fiske är hufvudnäringen, dernäst skogshandteringen och bergsbruk (jern, koppar, silfver), i norra delen idkas boskapskötsel och jagt. Klimatet är i de inre delarne kallt. Deremot hafva de orter som ligga vid hafsstranden ett mildt klimat. Utrikes sjöhandeln är ganska liflig. Norge har en ganska stor handelsflotta och drager en betydlig vinst af den europeiska fraktfarten. Kommunikationerna i det inre af landet äro svåra och bedrifves längs de djupt inträngande fjordarna, då landsvägar på flere ställen äro omöjliga att anlägga. Religion är den lutherska. Statsförfattningen är monarkisk,

inskränkt af stortinget. Regeringen handhafves i konungens frånvaro af en vicekonung, eller riksståthållare jemte statsrådet. I anseende till förvaltningen är riket indeladt i 19 amt under amtmän.

Kuststäder äro: *Kristiania* (lat. N. 59° 55', long. O. 10° 44'), vid ändan af Kristiania-fjorden, hufvudstad och regeringens säte. Handeln är betydlig. De förnämsta exportartiklar äro: bräder, glas, linfrö, jern och spik; 60 t. — *Drammen* (lat. N. 59° 44', long. O. 10° 13'). Under detta namn innefattas trenne särskildta småstäder: — *Bragernäs*, — *Strömsö* och — *Tangen*. Den betydliga utrikeshandeln idkas nästan endast med Holland, och består i export af skogsprodukter m. m.; 10 t. — *Tönsberg* (lat. N. 59° 17', long. O. 10° 23'), Norges äldsta stad, som i medeltiden var af betydenhet, men numera har blott obetydlig handel och 2600 inv. — *Laurvig* (lat. N. 59° 3', long. O. 9° 58'); exporthandel med trävaror och jern; 4 t. — *Arendal* (lat. N. 58° 27', long. O. 8° 50'); god hamn, skeppsvarf och liflig handel; 4 t. — *Christiansand* (lat. N. 58° 9', long. O. 7° 58'), god hamn och betydlig handel: exporten består af hummer, skogsprodukter och fisk; importen af spanmål m. m.; 10 t. — *Mandal* (lat. N. 58° 0', long. O. 7° 27'), handel och sjöfart, hvarjemte fraktfarten icke är obetydlig; 3 t. — *Flekkefjord* (lat. N. 58° 17', long. O. 6° 38'); liten stad, god handel och sillfiske; 1600 inv. — *Stavanger* (lat. N. 58° 58', long. O. 5° 42'), vid Bucknefjord; god handel; har för närvarande af alla norrska städer den största sill-exporten; 12 t. — *Bergen* (lat. N. 60° 23', long. O. 5° 17'), fordom hufvudstad; liflig sjöfart och stor handel: exporten består hufvudsakligast af kabeljou, stockfisk, sill, tran, hudar, hummer, tjära och trävaror; importen af spanmål, salt, kolonialvaror, vin m. m.; 26 t. — *Kristiansund* (lat. N. 63° 7', long. O. 7° 38'); betydande handel med fiskvaror; 3200 inv. — *Trondhjem*, fordom Nidaros, (lat. N. 63° 26', long. O. 10° 21'); betydlig handel: exportartiklar äro: koppar, fiskvaror, skogsprodukter, kronmalm, färgmossa, pelsverk och hudar; importen består hufvudsakligast af spanmal; 18,200 inv. — *Tromsö* (lat. N. 69° 39', long. O. 19° 18'); ansenlig handel; 3100 inv. — *Hammerfest* (lat. N. 70° 40', long. O. 23° 46'), på vestra kusten af ön Qvalöe; jordens nordligaste stad; grundar sitt bestand likasom Tromsö helt och hallet på handeln; 930 inv.

Öar: *Lofoddens*, på 15—40 minuters afstånd från vestra kusten, emellan hvilken och öarna löper den farliga hafsström *Maelströmen* kallad. Folkmängden på dessa öar är gemenligen

4,000, men fisktiden (Januari, Februari och Mars) ankomma omkring 15,000 personer från fasta landet, hvilka härstädes idka ett indrägtigt kabeljo- och sillfiske. Norr om Lofoddens öar finnes längs kusten en mängd större och mindre öar, af hvilka den nordligaste är *Mageröe*.

Konungariket Danmark

omfattar en yta af 694 qv. mil, med omkring 1 $\frac{1}{2}$ miljon invånare; dess gränсор äro i norr Skagerrack, i öster Kattegat och Öresund, i söder Östersjön och Schleswig samt i vester Nordsjön. Består af: 1) Danska öarne: *Seeland*, *Fyen*, *Laaland*, *Falster*, *Langeland*, *Bornholm* m. fl. mindre jemte Hertigdömet *Jutland* (norra delen af Danska halfön). På öarna är marken jemn och jordmånen herrligt fruktbar. Jutland är till större delen flackt och skoglöst. Utom norra delen, som är torr, sandig och föga fruktbar, är landet bördigt och betäckt af gräsrika ängsmarker, hvarföre åkerbruk och boskapsskötsel äro hufvudnäringar; fisket indrägtigt. Klimatet mildt och helsosamt. Få länder hafva så talrika beröringspunkter med hafvet, hvilket gör handelsrörelsen betydlig. Religionen är den lutherska, statsförfattningen inskränkt-monarkisk.

Till Danmark höra äfven ön *Island* med 65 t. invånare, full af höga berg, vulkaner och heta källor, och *Fär öarna*, 25 kala klippor med 9 t. invånare. Klimatet är strängt, hvarföre hufvudnäringar äro fårskötsel, fiske och jagt, hvartill kommer stickning af yllevaror.

På Seeland. *Köpenhamn* (lat. N. 55° 41', long. O. 12° 36'), vid Öresund, rikets hufvudstad och regeringens säte, största fabriks- och handelsstaden i riket. Årligen in- och utlöpa omkring 2,000 fartyg i hamnen, oberäknadt ett ännu större antal båtar och mindre fartyg från inhemska orter, samt de många fartyg, som här inträffa för att förses med skeppsförnödenheter; exporten består hufvudsakligast af spanmål, roffrö, kött, smör, kreatur och brännvin; importen af rå-socker, kaffe, salt, stenkol

m. m.; 155 t. — *Helsingör* (lat. N. 56° 2', long. O. 12° 38'), vid smalaste stället (6665 alnar) af Öresund. Här skulle tillförene alla förbigående fartyg erlægga den så kallade „Sunds tullen“, hvilken afgift upphört från 1857. Handeln har sedan dess aftagit betydligt; 8 t. På Fyen: *Odense* (lat. N. 55° 24', long. O. 10° 21'); handel med landets produkter på egna fartyg; 11 t. — *Nyborg* (lat. N. 55° 19', long. O. 10° 47'); obetydlig handel; 3200 inv. — På Laaland: hufvudorten — *Nakskow*; spanmåls-handel och sjöfart; 2 t. — På Falster. — *Nyeköbing*; sjöfart och spanmålshandel; 2100 inv. — På Bornholm. — *Rønne* (lat. N. 56° 6', long. O. 14° 44'); liflig handel; hamnens djup 13 fot; 4,100 inv. — I Jutland. — *Aalborg* (lat. N. 57° 3', long. O. 9° 55'), vid Liimfjorden; betydlig handel med spanmål och sill, men hamnen är grund, hvarföre endast små fartyg kunna der inlöpa; 9 t. — *Randers* (lat. N. 56° 28', long. O. 10° 3'); icke obetydlig handel; 9 t. — *Aarhus* (lat. N. 56° 9', long. O. 10° 13'); liten hamn af 10 fots djup med obetydlig handel; 8 t. — *Fridericia* (lat. N. 55° 34', long. O. 9° 46'), vid Lilla Bält; befäst; 5 t. inv.

Island. — *Reikiavig* (lat. N. 64° 8', long. V. 21° 55'), öns hufvudort, men obetydlig; säker hamn vid Faxefjorden; 1,400 inv.

Danmarks *utländska besigtningar* finnas i Amerika och äro: a) en del af *Grönland*, hvarest Danskarna anlagt 18 kolonier. Handeln bedrifves uteslutande med Danska fartyg. Exporten består af hvalfisk och skjälspäck, hudar och skinn af björnar, re-nar, räfvar, harar och själar; fiskben, tran, ejderdun etc.; importen af jern- och yllevaror, bränvin, krut, bly, mjöl, smör, fläsk, kött, salt, tjära, m. m. Handeln försiggår för det mesta utan penningar medelst byte af varor. Folkmängden uppskattas till omkring 300 Europeer och 8000 infödingar (eskimåer). b) De små Vestindiska öarna (Jungfru öarna) *St. Thomas* med hufvudstaden af samma namn (lat. N. 18° 20', long. V. 64° 55'); säker och bekväm hamn samt betydlig handel med socker och bomull; 4 t. — c) *St. Croix* med hufvudstaden — *Kristianstadt* (lat. N. 17° 45', long. V. 64° 42') på norra kusten; har betydande handel. Öns export består af socker och bomull; dess folkmängd 32 t. — d) *St. Jean*, hvars folkmängd uppgår till 7,000, uti tvenne byar. Produkter äro socker, bomull, kaffe och salt. — Dessutom flere mindre öar.

Konungariket Stor-Brittannien

omfattar uti Europa en yta af 5702 qv. mil med 30 miljoner invånare. Dess besittningar i andra verldsdelar utgöra omkring 195,000 qv. mil med en folk-mängd af cirka 220 miljoner. Hufvudlandet gränsar i norr och vester till Atlantiska hafvet, i söder till Kanalen, i öster till Nordsjön och består af 1) *Britannien*, Europas största ö, innefattande konungarikena *England* och *Skottland*, samt 2) konungariket *Irland*, innefattande ön af samma namn. Sydvestra delarna af England äro bergiga, de mellersta och östra äro släta och bördiga. Södra delen af Skottland är flack, den norra ett högland. På Irland vexla berg och kullar med sjöar, stora träsk, moras, betesmarker och åkerfält. Klimatet är mildt och nederbörden ymnig, samt luften, isynnerhet om vintern fuktig och töcknig. Landets förträffliga läge, dess stora kuststräckning och bekväma hamnar, dess fruktbara jordmån, dess stora rikedom på metaller och stenkol, men isynnerhet dess invånares kloka, kraftiga och driftiga sinne, alltid påpassligt och redo till dristiga spekulationer, allt detta har gjordt Britannien till hafvets drottning och bragt dess industri och handel till en hittills okänd höjd, för hvilken alla andra länder stå tillbaka. Likasom allting annat, drifves åkerbruket med stor skicklighet, men skörden, ehuru betydlig, förslår icke för den talrika befolkningen. Den inre förbindelsen är högst liflig och underhålles genom en mängd kanaler och jernvägar, befarna af ångfartyg och ångvagnar. De högt uppdrifna näringarne hafva förskaffat Engelsmännen oerhörda rikedomar. Deremot äro Irländarne hvarken i åkerbruk eller i fabriksflit och handel jemförliga med Engelsmännen, hvarföre de ock till stor del, äro försänkta i allra yttersta fattigdom och elände. Herrskande religionen är den reformerta; på

Irland den katolska. Statsförfattningen är monarkisk, inskränkt af parlamentet (öfver- och underhuset).

Städer i *England*: — *London* (lat. N. 51° 31', long. V. 0° 6'), vid Thames, rikets hufvudstad och regeringens säte, jordens största och viktigaste fabriks- och handelsstad. Londons handel omfattar alla möjliga brancher och alla länders produkter, med hvilka de mest storartade affärer göras; endast i handel med bomull står den ännu efter Liverpools. Årligen in- och utlöpa öfver 16000 fartyg (i medeltal dagligen 44 st.) och dessutom äro öfver 10000 pråmar och båtar beständigt sysselsatta på floden med fartygens lossning och lastning samt varutransporter. Man kan göra sig ett begrepp om vigten af Thames floden, då man erfar, att större rikedomar forslas på den till och från London, än det sammanlagda värdet af hela ryska rikets export- och import-handel uti alla dess sjöhamnar; $2\frac{7}{8}$ milj. inv. Omkring $3\frac{3}{4}$ minuter OSO. ifrån London-brygga, ligger — *Greenwich*, hvarest finnes ett ryktbart observatorium, från hvars meridian de flesta sjöfarande nationer räkna sin longitud (lat. N. 51° 28' 6"). Här finnes äfven ett storartadt hospital för omkring 2700 gamla eller bräckliga sjömän, samt en skola för deras barn; till och med vårdarinnorna äro enkor efter sjömän. Dessutom hafva omkring 3000 pensionärer, alla af sjömansklassen sitt underhåll ifrån inrättningen; 36 t. — *Dover* (lat. N. 51° 7', long. O. 1° 18'), vid smalaste sundet i kanalen (18 minuter), hvarest man vanligast öfverfar till Frankrike. Den äldsta större underhafs-telegraf. Handeln är obetydlig och sjöfarten bedrifves af kustfarare; 23 t. — *Brighton* (lat. N. 50° 49', long. V. 0° 9'), vid kanalen, praktfullt byggd. Utrikes handeln högst obetydlig; 76 t. — *Portsmouth* (lat. N. 50° 47', long. V. 1° 6'), örlogshamn, starkt befästad och har de mest storartade anläggningar för flottans behof. Handeln är liflig; importen består af boskap, får, spanmål, skogsprodukter och viner, dels ifrån västkusten af England dels från Irland och Kontinenten; 89 t. — *Southampton* (lat. N. 50° 55', long. V. 1° 23'), god handel, hufvudsakligast med spanmål och vin; har flere skeppsvarf och idkar New-Foundlandsfiske; 45 t. — *Plymouth* (lat. N. 50° 22', long. V. 4° 8'), örlogshamn, betydlig handel, isynnerhet är importen af Vestindiens kolonialvaror och timmer ifrån N. Amerika stor; staden har omkring 400 egna fartyg af 35000 tons drägtighet; 83 t. — *Falmouth* (lat. N. 50° 9', long. V. 5° 3'), vid inloppet till kanalen, hvilket läge gör, att staden har en betydlig sjöfart, isynnerhet af in- och utlöpande fartyg; 9 t. — *Bristol* (lat. N. 51° 26', long. V. 2° 35'), vid Avon

floden, en af Englands största handelsstäder; exporten består af alla möjliga slags manufaktur-gods, tillika med koppar, tenn, zink och jern-, messings- och glasarbeten; importerat socker, kaffe, rom, vin, tobak, hampa, timmer m. m.; 149 t. — *Gloucester* (lat. N. 51° 51', long. V. 2° 17'), betydlig sjöfart och handel: importen består hufvudsakligast af skogsprodukter och spanmål samt produkter från Vestindien; 18 t. — Vid norra kusten af Bristol kanal ligga städerna — *Newport*, 23 t.; — *Cardiff*, 22 t. och *Swansea*, 30 t. som alla hafva betydlig handel: hufvudexporten är stenkol, men äfven betydligt jernmanufaktur-smide, tenn m. m. — *Liverpool* (lat. N. 53° 23', long. V. 3° 4'). näst London den största och viktigaste handelsstaden i England. Staden har ingen egentlig hamn, men konsten har ersatt hvad naturen nekat densamma, genom de mest storartade dockbyggnader, hvilkas antal äro 25. Den viktigaste importartikel är bomull. I allmänhet går större delen af Storbritanniens Amerikanska handel öfver Liverpool; exporten består förnämligast af de engelska manufakturernas och fabrikenas oräkneliga produkter. Till Liverpool ankomma årligen ungefär lika många fartyg, som till London; men värdet af exporten och importen i London öfverstiger Liverpools med omkring 32 milj. £; 440 t. — *Whitehaven* (lat. N. 54° 32', long. V. 3° 37'), vid Irländska sjön, god exporthandel med stenkol och jernmalm; 19 t.

Vid Nordsjöns kuster: — *Yarmouth* (lat. N. 52° 34', long. O. 1° 43'), god handel, hufvudort för Englands sillfiske. Staden äger 250 fiskarfartyg och 3000 fiskarer; 27 t. NV. derifrån längs kusten ligga de mindre städerna *Kings-Lynn*, *Boston* och *Grimsby*, som alla hafva god handel, isynnerhet med Östersjö-produkter. — *Hull* (lat. N. 53° 44', long. V. 0° 20'), vid Humber floden; vidsträckt handel; utrustar flere fartyg på hvalfångst isynnerhet till Grönlands kuster; öfver 2000 fartyg ankomma och afgå årligen. De förnämsta exportartiklarna äro bomulls- och yllevoror, porsliner och lerkärl, metall- och stål-arbeten m. m. Importen består af ull, ben, timmer, hampa, lin, krapp, skinn m. m.; 100 t. — Längs kusten ligga vidare städerna *Stockton*, *Hartlepool*, *Sunderland* och *Newcastle*, hvars förnämsta export består af stenkol; de tvenne sistnämnde städerna hafva betydliga fabriker, hvarifrån exporteras stål, bly, ankare-kettingar, ångmaskiner, glas och lerkärl, salmiak, soda, blyhvitt, mönja m. m. Den sistnämnde staden har 90 t. invånare; de andra mindre. — *Berwick* (lat. N. 55° 46', long. V. 1° 59') vid Tweed flodens mynning, god handel; exporten består af kulturprodukter, ull, öl, brännvin, stenkol och fisk, isynnerhet lax; importen af timmer, stäf, ben,

jern, hampa, talg och olja; 16 t. — Följande städer, ehuru ej belägna vid kusten, hafva genom sina stora fabriker en betydlig del uti landets handel. — *Manchester*, bomullsfabriker; 400 t. — *Birmingham*, metallfabriker; 290 t. — *Leeds*, klädes- och yllefabriker; 199 t. — *Sheffield*, jern- och stålfabriker; 138 t. — *Nottingham*, strumpfabriker; 78 t. — *Norwich*, ylle-, bomulls- och sidenfabriker; 70 t. — *Worcester*, porslinsfabriker; 30 t.

Öar: — *Wight* i kanalen; förnämsta städerna äro *Newport* och *Cowes*. — *Scilly-öarna* utanför sydvestra udden. — *Anglesea* i Irländska sjön. — *Man* i samma haf.

Skottland. — *Edinburgh* (lat. N. 55° 57', long. V. 3° 11'), med hamnen — *Leith* vid Firth of Forth, hufvudstad och betydlig handel: hufvudimporten är från kolonierna; dessutom, timmer, talg, lin, hampa m. m.; 180 t. — *Dundee* (lat. N. 56° 27', long. V. 2° 58') vid Tay flodens mymning, betydlig handel med spanmål, mjöl, lärft, lin, papper, lax, vin och bränvin; 80 t. — *Montrose* (lat. N. 56° 42', long. V. 2° 28'), god handel: exporten består af manufakturvaror, lax och spanmål; importen af stenkol, lin och jern; handeln är till större delen inom England och Skottland; 16 t. — *Aberdeen* (lat. N. 57° 8', long. V. 2° 5') vid Dees utlopp i Nordsjön; många fabriker för ylle-, bomulls- och linne-varor; exporthandeln är betydlig, isynnerhet med färsk och rökt lax, saltadt fläsk och fabriksvaror; äfven granit utföres i stor mängd, mest till London; 75 t. — *Inverness* (lat. N. 57° 9', long. V. 4° 10'). Handeln är betydlig, men nästan uteslutande på Stor-Britanniens hamnar; exporten består af hafra, ull och får; importen af stenkol, hampa, tjära och blandadt gods; 15 t. — *Glasgow* (lat. N. 55° 58', long. V. 4° 13'), vid Clyde floden; stor fabriksstad och storartad handel: exporten består hufvudsakligast af alla slags bomull-, linne- och yllefabriks-tillverkningar, glas och stenkärl samt isynnerhet ångmaskiner; importen af Amerikas och Vestindiens produkter, synnerligast tobak. Det var här som Watt försökte Europas första ångbåt (*Comet*); 390 t. De mindre städerna *Greenock* och *Port-Glasgow* äro egentligen att betraktas såsom hamnar till Glasgow.

Öar: — *Hebriderna*, — *Orkney* och — *Shetlands öarna*; åkerbruket svagt, boskapsskötsel, fiske och fogelfångst hufvudnäringar.

Irland. — *Dublin* (lat. N. 53° 20', long. V. 6° 17'), rikets hufvudstad och vice-konungens säte; vacker och välbyggd; betydlig fabriksrörelse och stor handel: exporten består af lärfter, spanmål, slagtboskap, saltadt kött och fläsk, talg, manufaktur och bränvin; importen af kolonialvaror; 265 t. — *Belfast* (lat.

N. 54° 35', long. V. 5° 52'); linne- och bomullsfabriker, samt utbredd handel med landets egna produkter, hufvuddepot för Irlands linne- och bomullslärfts-handel; 99 t. — *Londonderry* (lat. N. 54° 58', long. V. 7° 22'), vid floden Foyles mynning; liflig handel och sjöfart: de förnämsta exportvaror äro garn och linneväfnader, hafra, ägg, poteter och saltad provision; importen af spanmål, lin, byggnadsvirke, stenkol, vin, socker m. m.; 20 t. På NV. och Vestkusten ligga vidare de mindre städerna *Donegal*, *Sligo* och *Galway* med fabrikation af linne- och gröfre ylleväfnader; idkar sill- och laxfiske; har handel och sjöfart. — *Limerick* (lat. N. 52° 38', long. V. 8° 34'), vid Shannon floden. Stadens läge i medelpunkten för den inre trafiken, gör den till säte för en ganska vidsträckt handel, isynnerhet med ylle- och linneväfnader, spanmål, kött, fläsk, kolonialvaror m. m.; 46 t. — *Cork* (lat. N. 51° 50', long. V. 8° 26'), vid Lee flodens mynning, öns andra stad; betydlig handel med boskap, svin, smör, segelduk samt fabrikation af läder-, jern- och glasvaror; 88 t. — *Waterford* (lat. N. 52° 13', long. V. 7° 5'); god hamn och handel; exporten består af rökt fläsk och kött, boskap, landbruksprodukter, lax och bomullsvor; 35 t.

Brittiska rikets besittningar äro:

I Europa: — *Helgoland* liten ö i Hamburgska bugten. — *Norrmandiska öarna* i kanalen nära kusten af Frankrike. De betydligaste af dessa öar äro: — *Iersey*, *Guernsey*, *Aurigny*. — *Gibraltar*, stad och Europas starkaste fästning vid inloppet till Medelhafvet med icke obetydlig handel. Folkmängden, garnisonen inberäknad, uppgår till omkring 21 t. — *Malta*, ö uti Medelhafvet, och på NV. sidan af densamma de små öarna *Gozzo*, *Comino* och *Cominotto*. Hufvudstaden på Malta är — *la Valetta* (lat. N. 35° 53', long. O. 14° 31'); den har 7 hamnar, hvilka tillsammans bilda en frihamn, skeppsvarf, dockor, fabriker för tillverkning af bomulls- och sidenväfnader m. m. Handeln liflig, ehuru icke mera så betydlig som fordom. Staden är omgifven af utomordentligt starka fästningsverk samt tillika en station för engelska flottan; 60 t.

I Asien: största delen af Vestra Indiska halfön. Dessa länder äro dels lyd- dels skyddsländer i större eller mindre beroende. Städer: — *Kalkutta* (lat. N. 22° 33', long. O. 88° 17'), vid Hooghly en arm af Ganges, hufvudstad i Brittiska Indien och Generalguvernörens residens, den största handelsstad i Indien med talrika fabriker. Staden besökes årligen af 1100—1500 större fartyg. De förnämsta exportartiklar äro: indigo, opium, socker

bomull, råsilke, ris, hudar, linfrö m. m.; importen består af ylle- och bomullsväfnader, garn, metaller, viner, spirituosa och glasvaror. Folkmängden uppgifves olika från 400 t. till 800 t. Kal-kutta skyddas af den starka fästningen — *Fort William*. — *Madras* (lat. N. 13° 4', long. O. 80° 14'), vid kusten af *Koroman-del*. Staden har ingen hamn utan blott en öppen redd, som ut-gör ett stort hinder för sjöfarten. Handeln är dock ganska be-tydlig och storartade glasfabriker finnas: exporten består hufvud-sakligast af bomull, indigo, opium, socker, arak, rom, tobak, kardemummor, glas, perlor och diamanter; importen af fabriks- och manufakturvaror, stenkol m. m.; 400 t.

Vid samma kust norr om Madras ligga städerna — *Masu-lipatam* och söder om Madras — *Trankebar*, begge hamnar med liflig handel. — *Bombay* (lat. N. 18° 54', long. O. 72° 51'); för-nämsta handelsstaden på vestkusten af Hindostan, anlagd på en ö, hvilken, tillika med andra öar bilda en god hamn; hufvud-stationen för Brittiska flottan i Indiska hafvet. Exporten till Eu-ropa består af bomull, opium, kryddor, råsilke, elfenben, kaffe m. m.; importen från Europa af bomullsgarn och tyger, jern, koppar, zink, glasarbeten, vin m. m.; 640 t. Nordvest ifrån Bom-bay vid kusten ligga städerna — *Surat*, — *Kurachee* m. fl., samt på kusten af Malabar — *Mangulore*, — *Cananore*, — *Calicut* (den första hamn Vasco di Gama anlöpte 1498), — *Ponany* och — *Cochin*, hvilkas hufvudsakligaste export-handel består af pep-par, kanel, kardemumma, arak, kokos- och sandelträd.

Öar: — *Ceylon* SO. från Vestra Indiska halfön och skild från denna genom Palks och Mænaar sunden, hvarest fiskas de dyrbaraste perlor. Detta sund är så grundt, att ett sandref A-damsbro kalladt, som går tvärtöfver, är torrt vid ebbtiden. Stä-der: — *Colombo* (lat. N. 6° 56', long. O. 79° 49'), öns hufvud-stad, befäst och stapelort för den utländska handeln; 70 t. — *Point de Galle* på södra, och — *Trinkomaly* på östra kusten; den sednare en af de bästa hamnar i Asien. Öns produkter och exportartiklar äro: utom diamanter, rubiner, saphirer och perlor, kanel, kaffe, socker, kardemumma, neglikor, muskott, kokosnöt-ter, ris, tobak, arak, ebenholz och elefanter. — *Lakediverna*, — *Malediverna* och — *Tschagos*, ögrupper SV. och S. om Hind-ostan, rika på kokosnötter och snäckor (kauris). — *Perim*, liten ö i sundet Bab-el-Mandeb. Vid Aden viken ligger staden — *Aden* (lat. N. 12° 46', long. O. 45° 10'), frihamn och fästning, station för ångbåtsförbindelserna mellan Ostindien och Suez.

På Östra Indiska halföns vestra kust: landsträckorna kal-lade *Assam*, *Arrakan*, *Pegu* och *Tenasserim*.

Städer: *Akyab* (lat. N. 20° 3', long. O. 93° 10') vid Arrakan flodens utlopp; handel med ris, elfenben, vax och teakträd; 6 t. — *Rangoon* (lat. N. 16° 47', long. O. 96° 15'), vid en af Iravaddis mynningar, god handel med ris, rotting och teakvirke; 30 t. — *Bassien* vid en annan arm af samma flods mynning. — *Maulmain* (lat. N. 16° 30', long. O. 97° 37') och — *Amherst* (lat. N. 16° 5', long. O. 97° 45'); begge städerna hafva god handel; exporten består hufvudsakligast af teakträd, ris, tobak, elfenben, kokosnötter m. m. Folkmängden i den förstnämnde 12 t.; den andra 6 t. Längre mot söder ligga städerna — *Yeh*, — *Taway*, — *Mergui* och — *Tenasserim*. Vester från samma kust — *Mergui Arkipelagen*. — *Prinsens af Wales ö* (Penang) med staden *Georgetown* (lat. N. 5° 25', long. O. 100° 23') i Malakka sund; liflig handel: exporten består af kokosnötter, ris, indigo, bomull, tobak, kaffe, socker, kryddor och tenn; 20 t. Midt emot ön Wales på halfön Malakka, ligger en smal mindre kuststräcka, som kallas — provinsen *Wellesley*. Söder derifrån provinsen Malakka med staden — *Malakka* (lat. N. 2° 12', long. O. 102° 16'); handeln numera obetydlig: exporterar tenn, peppar, sago, elfenben, guldsand, ebenholz, rotting m. m.; 7 t. — Ön *Singapore* med staden af samma namn (lat. N. 1° 17', long. O. 103° 53'), som i anseende till sitt fördelaktiga läge, den ypperliga hamnen och den fullständiga handelsfriheten, på en tid af 45 år, som engelsmännen innehaft ön, blifvit förnämsta stapelstaden emellan de vester och öster derom belägna orterna, samt en mötesplats för fartyg och gods från alla verldsdelar. Handeln är derföre ganska stor: exporten består af peppar, muskott, neglikor, kassia, sago, kaffe, ris, arak, hudar, horn, perlemor, rotting, silke, tenn, sköldpadd, guld m. m.; 150 t.

På NV. kusten af ön — *Borneo*: landskapet *Sarawak* med staden af samma namn; brittisk missionsort. Norr om Borneo: Ön — *Labuan*; har en god hamn och kan blifva en vigtig handelsstation.

Vid *Kinas södra kust*, inloppet till Kanton viken: ön — *Hongkong* med staden — *Victoria* (lat. N. 22° 12', long. O. 114° 13'); 10 t.

I *Afrika* på kusten af Senegambien: *Portendik* norr om Senegal. — *Bathurst*, — *St. James*, — *Gillifrey*, — *Pisania*, — *Forth George* m. fl., alla vid eller i närheten af Gambia floden. Exporten består af gummi, palmolja, guldsand, elfenben, strutsfjädrar, ambra, bomull, hudar, vax m. m.

På kusten af *Öfra Guinea* kolonien — *Sierra-Leona* med hufvudstaden — *Freetown* (lat. N. 8° 27', long. V. 13° 14'), ei-

tadell, god hamn; 7 t. Kolonien är en Engelsk anläggning för befriade negerslafvar, isynnerhet till utrotande af slafhandeln, hvilken ännu är ganska betydlig, ty endast emellan åren 1860—1864 ha engelsmännen uppbringat 94 slaffartyg.

På *Guld- och Slafkusten* hafva Engelsmännen flere anläggningar såsom *Cap Coast, Castle, St. James, Dixcove, Annamabu* m. fl. jemte de fordna Danska fästena *Kristiansborg, Fredensborg, Prindsenstein* och *Kongsteen*.

Caplandet med hufvudstaden — *Capstad* (lat. S. 33° 55', long. O. 18° 26'), vid Tafel bay, vigtig handelsstation och hvilopunkt för fartyg, som seglat till och från Indien, Kina och Australien; 25 t. I närheten byn *Constantia*, berömd för sitt vin. — *Simonstown* (lat. S. 34° 11', long. O. 18° 26') vid False- eller Simons bay, station för örlogsfartygen. — *Port Elisabeth* vid Algoa bay.

På *sydöstra kustlandet*: en del af Kafferlandet vid namn *Victoria* eller *Natal* med staden *Port Natal* (lat. S. 29° 53', long. O. 31° 2'); handel med flere träslag, hudar, talg m. m.

Öar uti *Atlantiska hafvet*: *Ascension*. — *St. Helena*, en förfriskningsort för Ostindiefarare. — *Tristan da Cunha* eller *Förfrisknings-öarnè*. — *Uti Indiska hafvet*: *Mauritius* med hufvudstaden — *Port Louis* (lat. S. 20° 9', long. O. 57° 29'), befäst, god hamn och betydlig handel med socker, kaffe, kryddneglikor, ebenholz m. m. 35 t. — *Amiranterna*, — *Seschellerna*.

I Norra Amerika: nästan hela nordligaste delen; hvaraf dock största delen är obebodd och består af — *Labrador*, en stor halfö mellan Hudsons vik och sund, Davis sund och St. Lorenzviken; *Baffins-länderna*, vester om Baffins viken, består af flere halföar och öar; *Nya Wales*, kustlandet vester om Hudsons vik. Invånarne i dessa länder äro dels eskimåer, dels indianer, hvilka jaga pelsdjur och sälja skinnen till ett engelskt bolag „*Hudsonsbay kompaniet*“, som här upprättat flere faktorier, af hvilka — *Fort York*, vid floden Nelsons utlopp, är säte för kompaniets Guvernör. — *Canada*, landet längs sjöarna Öfra sjön, Huron, Erie och Ontario samt Lorenzo floden, och indelas i nedra och öfra *Canada*. — *I nedra Canada städerna*: — *Qvebec* (lat. N. 46° 49', long. V. 71° 31') vid Lorenzo floden; betydlig handel, isynnerhet med timmer till Europa, hvarifrån en mängd fartyg årligen ankomma med emigranter; 62 t. — *Montreal* (lat. N. 45° 30', long. V. 73° 35') på ön af samma namn uti Lorenzo floden; betydlig handelsstad med pelsar, säd, petroleum m. m.; 77 t. — Städerna i öfra *Canada* äro endast af betydenhet för inre handeln. — *Nya Brunswig*, landet söder om Lorenzo floden; staden — *St.*

John (lat. N. 45° 14', long. V. 66° 3') vid St. Johns utlopp i Fundy viken; god handel och sjöfart, isynnerhet export af timmer; 30 t. — *Nya Skottland*, halfön österom Lorenzos mynning. — *Halifax* (lat. N. 44° 39', long. V. 63° 37'), örlogshamn och betydlig handel med fisk, timmer m. m.; 30 t.

Öarne: *Prins Edwards ö*, *Cap Breton* och *New-Foundland* i hvars närhet idkas den största kabeljo-fångst i världen. Hufvudorten — *St. Johns*, på östra kusten; 18 t. — och den mindre ön — *Antikosti*. Vid Stilla hafvet: kustlandet *Nya Hannover*, jemte *Drottning Charlottas ö*, utom en otalig mängd små öar. Sydligare — *Vancouvers ön* jemte kustlandet *Nya Georgien*, som genomflytes af floden *Fraser*, hvars guldrikedom på sednare åren hitlockat en myckenhet menniskor. Uti Atlantiska hafvet ligga vidare *Bermudas öarne*, hvaraf de förnämsta äro: *Bermuda*, *St. George* och *Irland*. Emellan dessa öar samt *New York* och *St. Thomas* är en regulier ångbåtsförbindelse; exporten är hufvudsakligast cederträd, kokos, arrow-rot (ett slags stärkelse), poteter, lök och andra vegetabilier.

I Vestindien: *Bahama* eller *Lucayos öarne*, till antalet omkring 500, af hvilka endast 7 äro bebodda, och hvarest produceras bomull, kaffe, socker, mais m. m., som tillika med mahogny och färgämnen utgöra exporten. — *Jamaica* med hufvudstaden *Kingstown* (lat. N. 17° 58', long. V. 76° 46'), betydlig handel och god hamn; exporten består af socker, kaffe, rom, ingefära, bomull, kakao, tobak, indigo, ris, palmolja, vanilj, arrow-rot, mahogny m. m.; 36 t. Andra hamnar äro: — *Montegobay*, — *Port-Royal* och — *Morantbay*. Af de små Antillerna: *Tortola*, *Virgin-Gorda*, *Anequada*, *Barbuda*, *Anquilla*, *St. Christofer* (staden *Basse-Terre*), *Neves* (staden *Charlestown*), *Montserrat*, *Antiqua* (staden *St. John*), *St. Lucia* (staden *Port-Castries*), *Dominique* (staden *Roseau*), *Barbados* (staden *Bridgetown*), *St. Vincent* (staden *Kingstown*), *Granada* (staden *Georgetown*), *Tabago* (staden *Scarborough*) och *Trinidad* (staden *Spanishtown*). Klimatet på Vestindiska öarna är i allmänhet farligt för Europeer, hvilka nästan alla angripas af de svåraste febrar, undantagandes ifrån December till April, då vanligen en mild och angenäm luft herrskar. I allmänhet äro öarne väl odlade. De hufvudsakligaste produkter äro socker, kaffe, bomull, indigo, kryddor, mais, tobak, kakao m. m. jemte en mängd olika och dyrbara träslag, hvilka utgöra exportvaror till Europa.

På SO. sidan af halfön Yucatan, landsträckan *Honduras* med hufvudstaden — *Balize* (*Belize*) (lat. N. 17° 29', long. V.

88° 11'); god handel: exporten utgöres hufvudsakligast af mahogny, cederträ, campeche (blå bresilja), gulholz (gul bresilja), sassaparill, jernek med flera träslag; 2200 inv. — *Mosquitokusten*, såsom skyddsstat. Förmästa staden på denna kust är — *Bluefields*.

I Syd-Amerika på kusten af Guyana: kolonierna *Essequibo*, *Demerary* och *Berbice* med städerna: — *Georgetown (Stabrock)* och — *New Amsterdam*. Hufvudprodukter och föremål för en liflig handel äro; kaffe, socker, rom, bomull, vanilj, kanel och kakao. — *Falklandsöarne*, eller *Malouinerne*, bestående af 2:ne stora och 200 små öar. De större hafva flere hamnar, af hvilka — *Port William* — *Egmont* och — *Port Stephens* äro de förmästa. Öarna sakna skog; endast buskväxter finnas och äro omgifna af skjälar, hvalfiskar och en otrolig mängd pinqviner (feta gäss). Ön *Staaten-land* genom *le Maine sund* skild från Eldslandet.

I Australien. Engelsmännen tillerkänna sig herraväldet öfver hela Nya Holland och hafva tagit i besittning följande 5 landsträckor vid kusterna: *Nya-Syd-Wales*, en sydlig del af östra kustlandet, *Viktoria*, landet omkring Bass sund, *Syd-Australien*, landet omkring Spencer viken, *Vest-Australien*, sydvästra hörnet, och *Nord-Australien*, kring Carpentaria viken. Städer: *Sidney* (lat. S. 33° 51', long. O. 151° 14') med hamnen — *Port-Jackson*, hufvudstad, har flere fabriker och betydlig handel med nästan alla delar af jorden; hufvudexporten består af ull, tålg, hudar, tran, fiskben, koppar, guld, m. m.; 60 t. Öfriga städer äro: *Paramatta*, *Newcastle* och — *Port-Macquarie*.

Vid kustlandet Victoria: — *Melbourne* (lat. S. 37° 48', long. O. 145° 30') vid viken Port Philipp; stor handel och sjöfart; hamnen besökes årligen af omkring 2000 fartyg; exportartiklarne äro desamma, som ifrån Sidney; 147 t. — *Geelong* och *Williamstown*.

I Syd-Australien: staden — *Adelaide* (lat. S. 34° 55', long. O. 138° 28') nära Torrens flodens mynning i St. Vincents viken; liflig handel och sjöfart, isynnerhet exporteras koppar; 20 t. — *Port-Lincoln* på vestra sidan nära Spencer vikens mynning. Dit hör äfven — *Känguruh ön*.

I Vest-Australien: — *Perth* (lat. S. 32° 0', long. O. 116° 0') vid Svan floden; säte för kolonial-styrelsen. — *Fremantle* vid mynningen af Svan floden; hamn och handel. — *Albany*, god hamn.

I Nord Australien: på halfön Koburg: anlades 1838 staden — *Victoria*, men för det osunda klimatet öfvergafs den åter 1845. Dit höra: öarne — *Bathurst* och — *Melville*. Kolonin

frambringar god bomull, sockerrör och alla tropiska frukter i hela deras yppighet.

Ön *Vandiemens land* eller *Tasmanien*; stor ö söder om Nya Holland; bergig och rikt skogbeväxt. Åkerbruk, vinodling och boskapsskötsel uppblomstra. Utförseln består hufvudsakligast af ull, hudar, skinn, talg, tran, hvete m. m. Hufvudstad — *Hobartown* (lat. S. 52° 43', long. O. 157° 21'); god hamn, fabriker och liflig handel; 30 t. Vidare städerna — *Georgetown* och — *Launceston*, begge på norra kusten vid Tamar floden; ha liflig handel.

Nya Zeeland kallas 2 stora öar SO. om Nya Holland. Den nordliga kallas af engelsmännen *New Ulster*, den sydliga *New Münster* eller *Middle Island*. Båda öarna äro betäckta med en hög skogbeväxt bergskedja. Klimatet är helsosamt och behagligt. Jordmånen fruktbar, och växtligheten frodig. Öarnes exportartiklar äro: koppar, jern, brunsten, svafvel, alun, salpeter, färgträ, gummi, tran, ull och lin. Hufvudorten är — *Auckland* (lat. S. 36° 0', long. O. 174° 30'), god hamn. — *Wellington*, — *Port Nicholson* begge belägna vid Cookssund. — *Port Otago* på den sydliga ön. Ön *Norfolk*, använd såsom förvisningsort för Englands gröfsta brottslingar.

Konungariket Nederländerna

eller *Holland*, omfattar en yta af 640 qv. mil med 3,600,000 invånare. Hufvudlandet gränsar i norr och vester till Nordsjön och dess vikar Dollart och Zuider See, i söder till Belgien och i öster till Preussen och Hannover. Landets hufvudflod är *Rhen*, som här klyfver sig i flere grenar: den norra *Yssel* går åt Zuider See, den egentliga *Rhen* (nu blott en å) utfaller i Nordsjön. *Leck*, som sammanflyter med *Merwe*, såsom floden kallas efter föreningen af *Maas* och *Waal*. *Scheldes* utloppsgrenar falla ock inom landet. Hela riket består i en enformig, af kanaler genomskuren slätt, utan sten och skog; kustlandet ligger på flera ställen lägre än hafvet, så att det dels af naturliga sandval-lar (düner), dels medelst höga dammar måste skyddas ifrån öfversvämningar. Klimatet är mildt, luften

fuktig och dimmig. Norra delen af landet består mest af gräsrika ängsmarker, den södra af bördiga åkerfält. Dock är sädesskörden otillräcklig för behovet, boskapskötseln är högt drifven, isynnerhet är hornboskapen förträfflig. Sjöfart, industri och handel stå högt, samt öfverträffade en tid alla andra Europas nationer. Herrskande religion är den reformerta. Konungens makt inskränkes af lagstiftande församlingen, som kallas „Generalstaterna.“ Afsöndradt ifrån hufvudlandet, ligger det till Tyska förbundet hörande *storchertigdömet Luxemburg* mellan Belgien, Frankrike och Preussiska Rhenprovinsen, och vid rikets sydöstra hörn *hertigdömet Limburg*.

Städer: — *Amsterdam* (lat. N. 52° 22', long. O. 4° 54') vid Zuider-See, byggd på 90 öar, förenade medelst 292 broar. Egentliga hufvudstaden. Har många viktiga fabriker och är en af Europas största handelsstäder. Seglationen på Zuider-See är för större fartyg underkastad svårigheter i anseende till de många grundnen. En kanal är derföre inrättad emellan hamnens norra sida och Nieuwe Diep. Staden besökes årligen af 2000—2600 fartyg; importen består hufvudsakligast af socker, kaffe, kryddor, tobak, bomull, thé, indigo, kochenill, vin, ull, spanmål, trävirke, beck, tjära, hampa, lin m. m.; exporten deremot dels af holländska, dels af de holländska besittningarnes produkter. Till de förstnämnde höra: ost, smör, krapp, klöfver, hamp- och linfrö, linolja, linneväfnader, genever-bränvin o. s. v. Kolonialprodukter äro: kryddor, kaffe, socker, kochenill, indigo, bomull, thé och tobak; 262 t. — *Rotterdam* (lat. N. 51° 55', long. O. 4° 29') vid Merve, rikets andra fabriks- och handelsstad: importen och exporten äro ungefär samma slags produkter, som i Amsterdam. Rotterdam är dessutom utskeppningsort för utvandrare till Nord-Amerika; 109 t. — Mindre handelsstäder äro: — *Schiedam* vid Maas i närheten af Rotterdam, hufvudproduktionsorten för Holländsk genever; 16 t. — *Dordrecht* på en ö Merwide, bildad af Maas; fabriker och god handel, isynnerhet med blyhvitt. Här preglas de holländska dukaterna; 30 t. — *Bergen-op-zoon* vid Schelde, stark fästning, sardell-fiske, och handel med denna vara; 8 t. — *Vliessingen* vid Schelde, örlogshamn, fästning; 8 t. Slutligen må nämnas — *Zaandam*, hvarest Zar Peter den store som timmerman lärde skeppsbyggnadskonsten och — *Haag*, konungens residens; 72 t.

Utländska besittningar:

I **Asien**: — Ön *Java*, den bäst odlade af de fyra stora Sunda öarne. Städer: — *Batavia* (lat. S. 6° 8', long. O. 106° 50') på NV. kusten; hufvudstad och säte för Nederländska regeringen öfver kolonierna i Asien. Stor sjöfart och handel, nederlagsplats för Nederländska handeln i Ostindien och står i handelsförbindelse med nästan alla världens handlande nationer; exporten består af kaffe, socker, indigo, ris, bomull, hudar, tobak, thé, arak, muskott, sapan- och andra färgträn, kassia, gurkmeja, spanskt rör, medicinalväxter etc.; importen af linne-, bomull- och ylleveror, viner, öl, cognac, genever, smör, mjöl, porslin, metallvaror och manufakturor m. m.; 60 t. — *Surabaja* (lat. S. 7° 13', long. O. 112° 47') vid Madura sundet och mynningen af floden Kadiri; för närvarande den mest blomstrande stad med den bästa hamn på hela ön. Fabriker för bomullsvaror, skeppsvarf, kanongjuteri och betydlig handel; export- och import-produkter äro desamma som i Batavia; 90 t. — *Samarang* (lat. S. 6° 57', long. O. 110° 27'), befäst, dålig hamn, men icke obetydlig handel; 22 t. — *Cheribon*, 10 t. Dessutom hafva i nyare tider flere hamnplatser uppblomstrat på södra kusten såsom: — *Bassaruan*, — *Probolingo*, — *Patjitang*, — *Tjilatjab* m. fl. NO. ifrån Java ligger den mindre ön — *Madura*.

Ön *Sumatras* södra och vestra delar med följande besittningar: — *Pulembang* (lat. S. 2° 50', long. O. 104° 33'), förnämsta staden i öns sydöstra del. Staden har hamn och liflig handel med peppar, tenn etc.; 25 t.; — *Lamong*, — *Benkulen*, — *Indrapoura* och *Menang-kabou*. Dessa koloniers produkter, hvilka förnämligast utgöra föremål för handeln, äro: guld, koppar, jern, svafvel, nafta (etherisk olja), salpeter, tenn, ris, kokosnötter, bamburör, bananas, sago, hirs (nyttjas till bröd), sockerrör, gurkmeja, kaffe, ebenholz, teakträd, kryddor, kamfert, benzoe (nyttjas till rökelse-essencer), guttapercha och koraller.

Borneo, södra och sydvästra delen, med kolonierna: — *Pontianak*, — *Sambas*, — *Succadana* och — *Banjermassing*. Öns produkter äro: diamanter, guld, jern, zink, koppar, tenn, ris, brödträdsfrukt, peppar, kamfert, benzoe, batater, betel, (som användes till tuggning), sago, bomull, neglikor, muskott, sandarach, ebenholz, färg- och sandelträ; hvilket allt utgör föremål för handeln.

På — *Celebes* åtskilliga besittningar, såsom — *Menado*; — *Kema*, — *Gorontalo*, och der, hvarest fordom staden Makassar stod, står nu staden *Vlaardingen* (lat. S. 5° 9', long. O. 119° 32'), hvars hamn heter — *Jompodam* och är frihamn.

Staden är säte för guvernören och räknar 25 t. inv. Öns förnämsta produkter äro: ris, mais, bönor, guld, jern, koppar, diamanter, maniok (mjöl af roten från en buskväxt, helsosamt födoämne, passande till proviant under resor; deraf fås äfven tapioka), tobak, indigo, sandelträ, ebenholz, sköldpadd, sumak, betel o. s. v. Med alla dessa produkter drifva Holländare en indräktig handel.

Öster om Sumatra, öarne: — *Banka*, *Billiton* och *Bintang* med staden — *Rhio*. På kusterna af de små Sunda öarne — *Lombok*, — *Sumbava*, — *Flores*, — *Sandalwood*, — *Timor* m. fl. äro kolonier anlagda. — *Moluckerna*, eller *Kryddöarne*. De betydligaste af dem äro: *Gilolo*, eller *Halmahera*, *Amboina* (kryddneglikornas fädernesland), *Ternate* med citadellet — *Ora-nien*. (Här residerar en Holländsk ståthållare), *Oby*, *Ceram*, *Buro* o. s. v. Längre mot SO. ligga — *Banda-öarne*, samtliga små, men viktiga i anseende till odlingen af muskotträdet.

I Afrika på Guldkusten — *St. Georedella-Mina*, — *Com-menda*, — *Chama* m. fl. Hufvudprodukter äro: guldsand, indigo, peppar, bomull, sockerrör, palmolja, kopal, kautschuk, gummi, ambra, m. m.

I Amerika af de små Antillerna — *Buen Ayre*, *Curacao*, *Aru-ba*, *Aves öarne*, *St. Eustache*, *Saba* och en del af *St. Martin*. — I *Guyana*, mellersta delen: *Surinam* med hufvudstaden — *Paramaribo* (lat. N. 5° 49', long. V. 55° 22'), nära mynningen af floden Surinam; god hamn och liflig handel; exporterar bomull, socker, kaffe, sirap, rom, kakao, ris, tapioka, stärkelse, tamarinder, qvassia (nyttjas till medicin), gummi och en mängd dyrbara träslag, såsom guajak, jacaranda m. m.; 20 t. Vid mynningen af floden ligger fästningen — *Nya Amsterdam*.

Konungariket Belgien

omfattar en yta af 537 qv. mil med en folkmängd af 4,700,000. Det gränsar i NV. till Nordsjön, i norr till Nederländerna, i öster till Preussiska länderna och i söder och SV. till Frankrike. Större delen af landet liknar Holland, men är mindre sankt; genomflytes af Maas och Schelde. Södra delen, genom hvilken armar af *Ardennerna* stryka, är skogig och lågbergig. Klimatet är mildt, luften dimmig och fuktig. Åkerbruket är drifvet till den högsta fullkomlighet;

dock införes säd i anseende till den täta befolkningen. Industrin och fabriksväsendet är i ett särdeles blomstrande tillstånd. Den yttre handeln och sjöfarten är mest passiv, och exportvaror erhålles ifrån fabrikerna. Den inre förbindelsen är liflig och förmedlas genom ett nät af jernvägar och kanaler. Herrskande religion är den katolska; regeringsformen inskränkt-monarkisk.

Städer: — *Brüssel*, (lat. N. 50° 51', long. O. 4° 21'), hufvudstad, flere fabriker och välbyggd. Här tillverkas de skönaste spetsar i verlden; 190 t. — *Antwerpen* (lat. N. 51° 13', long. O. 4° 24') vid Schelde; största handelsstaden; besökes årligen af 1,500—2,000 fartyg; exporten består hufvudsakligast af linne-, bomulls- och ylleyger, socker, spetsar, jern och stålvaror, glas, porslin, blyhvitt m. m.; importen af kaffe, säd, sockerrör, trävaror, tackjern och andra råämnen för fabrikerna; 119 t. I sextonde seklet var staden den rikaste och största handelsstaden i Europa. — *Ostende* (lat. N. 51° 14', long. O. 2° 56') vid Nordsjön; fabriker och god handel jemte regelbundna ångbåtskommunikationer med flere orter; exporten består hufvudsakligast af manufakturvaror, smör, slagtboskap, hästar, ostron m. m.; importen af kolonialvaror, ull, salt och vin; 15 t. Belgien äger blott dessa sistnämnda betydande sjöhamnar, men städerna *Brügge*, *Gent*, *Lowen* och *Brüssel* stå medelst floder och kanaler i förbindelse med hafvet.

I N. Amerika äger Belgien kolonien *St. Thomas*, vid södra kusten af Honduras viken; anlagd 1843.

Tyskland

omfattar en yta af 11,450 qv. mil med 44½ miljoner invånare och utgör mellersta delen af Europa. Gränssar i norr till Nordsjön, Jutland och Östersjön, i öster till Preussen, Polen, Galizien, Ungern och Kroatien, i söder till Adriatiska hafvet, Alpiska bergen och Rhen floden samt i vester till Frankrike, Belgien och Nederländerna.

a) Norra delen är en stor lågslätt. b) Mellersta delen är ett lägre bergland. c) Södra delen är högbergig. Dessa landets olikheter göra jordmånen högst

olika, så att hedar, moras, skogar, ängsmarker och åkerfält omvexla med hvarandra. Ifrån Schwarzwald flyter genom södra delen åt öster *Donau*, genom östra delen åt NV. och nord *Oder* till Östersjön, genom mellersta delen *Elbe* åt nord och NV. till Nordsjön, genom västra delen *Weser*, *Ems* åt nord och öfra loppet af *Rhen* åt NV., alla till Nordsjön. Klimatet är i allmänhet blidt och fuktigt, härligast i rehndalarne och vid Adriatiska hafvet. Jordbruket är hufvudnäring, dernäst boskapsskötsel. Bergsbruket idkas i de flesta stater. Isynnerhet erhålles jern, stenkol, zink, qvicksilfver m. m. Industrin och den inre handeln är betydlig samt underlättas genom de segelbara floderna, kanalerna och en mängd jernvägar. Till religionen äro öfver hälften af befolkningen katoliker, de öfriga protestanter. Tyskland är fördeladt i 35 stater, hvilka tillsammans bilda det *Tyska statsförbundet*, i hvars spets står en förbunds församling med säte i Frankfurt am Main.

1. Kejsaredömet Österrike

omfattar en yta af 11,760 qv. mil, med 35 miljoner invånare. Gränisar i norr till Ryssland och Preussen, i vester till Bajern och Schweiz, i söder till Italien och Adriatiska hafvet, samt i öster till Turkiet. Består af länder dels inom dels utom Tyskland, hvilka såväl i anseende till sin naturbeskaffenhet, som befolkningens seder och språk äro mycket olika.

Landets hufvudflod är *Donau*, vigtig för den inre förbindelsen. Klimatet är i allmänhet mildt. Hufvudnäringen är åkerbruk. Befolkningen utgöres af *Tyskar*, *Slaver*, *Magyarer* eller *Ungrare*, *Italienare*, *Walacher*, *Judar* m. fl. De flesta bekänna katolska religion. Kejsarens magt är oinskränkt. 1) *Tyska länder: Österrike, Salzburg, Stejermark, Illyrien*, som består

af a) *Kärnthen*, b) *Krain*, c) halfön *Istrien*, *Tyrolen*, *Böhmen*, *Mähren* och en del af *Schlesien*.

Städer: — *Wien* (lat. N. 48° 13', long. O. 16° 23') vid *Donaу*, hela kejsaredömet's hufvudstad, den ansenligaste och folkrikaste stad i Tyskland, medelpunkt för rikets handel och fabriker; omkring densamma finnes 34 förstäder; 525 t.

I *Saltzburg*: staden — *Saltzburg*, vid *Saltza*; 13 t.

I *Stejermark*: — *Grätz* vid *Mur*. Jern- och stal-fabriker; 50 t.

I *Illyrien*: — *Triest* (lat. N. 45° 40', long. O. 13° 51') vid *Triest* viken af *Adriatiska* hafvet, rikets största sjöhandelsstad; särdeles vigtig är handeln på *Levanten* och *Egypten*, som ibland andra fartyg, sysselsätter omkring 60 större ångbåtar. De hufvudsakligaste importvaror, hvilka till större delen åter exporteras, bestå, oberäknadt kolonialvarorna, i russin, korinter, olja, hudar och skinn, färgträ och andra färgämnen, levantisk bomull, spanmål, ris, hampa, galläplen, vax, droguer, timmer m. m.; 72 t. — Söder om *Triest* på halfön *Istrien* ligger städerna — *Pirano* och — *Rovigno*, begge idka sardell- och thonfiske, skeppsbyggeri och handel med salt, vin, oliver, oliverolja, makaroner och fisk. Folkmängden i hvardera omkring 10 t.

I *Tyrolen*: *Innspruck* vid *Inn*, fabrikation af sidenväfnader, handskar, band, glas m. m.; 15 t.

I *Böhmen*: — *Prag* vid *Moldau*, medelpunkt för landets handel och industri; 145 t.

I *Mähren*: — *Brünn* vid *Zittava*, ylle-, siden- och bomullstygfabriker; 40 t.

2) *Italienska länder* eller konungariket *Venedig*, landet mellan *Alperna*, *Po* och *Adriatiska* hafvet — *Venedig* (lat. N. 45° 25', long. O. 12° 20') vid *Brenta*flodens mynning; byggd på holmar i lagunerna, mellan hvilka 149 kanaler i allmänhet svara mot andra städernas gator och der gondoler begagnas i stället för vagnar. Före upptäckten af sjövägen till *Ost-Indien* var *Venedig* världens största och vigtigaste handelsstad. Nu har handeln mest dragit sig till *Triest*. Sålunda anlände år 1856 till *Venedig* 1831 fartyg om 459,660 läster, hvaremot samma år anlände till *Triest* 10,905 fartyg om 773,477 läster. Importen består af kaffe, socker och andra kolonialvaror, bomull och bomullsgarn, säd, saltad fisk, stenkol m. m.: exporten af silke och silkesvaror, strängar, glasvaror, vax m. m.; 118 t. Söder om *Venedig*: — *Chioggia*, byggd på en af lagunöarne, utgör en hjälphamn för *Venedig* och besökes årligen af öfver 1500 fartyg; idkar skeppsbyggeri, saltberedning, fiskeri och har god handel; 28 t.

3) *Polska länder: Galizien* och *Krakau*, slättlandet norr om Karpatherna. — *Lemberg*, klädes- och bomullsfabriker; 70 t. *Krakau* vid Weichsel, Polens äldsta hufvudstad, före 1846, fristad, god handel; 40 t.

4) *Ungerska länder: Ungern*, landet söder om Karpatherna, — *Siebenbürgen*, sydost, *Temeswar-Banatet* sydligaste delen öster om Theiss och *Serviska Woivodskapet* sydligaste delen af landet emellan Theiss och Donau. Ungern är ett ibland Europas bördigaste och produktrikaste länder; det frambringar i myckenhet hvete, råg, korn, mais, något ris, vin m. m.; likväl finnas äfven vidsträckta sandhedar. Karpathiska bergsbygden är rik på guld, silfver och andra metaller. — *Ofen* (Buda) vid högra Donau stranden bildar med den midt emot på venstra stranden belägna — *Pesth* en stad (Buda-Pesth), förenade genom en vacker hängbro. Ut i industriellt hänseende har staden betydande fabrikation af kläde, siden, lärft, läder, olja, tobak, sjöskumspiphufvuden samt en mängd lyxartiklar. — Näst Wien är Buda-Pesth den viktigaste handelsstaden vid Donau; 175 t. I Siebenbürgen: — *Hermanstadt*; 18 t. *Klausenburg* vid en gren af Szamos; 26 t.

5) *Syd-Slaviska länder: Slavonien*, landet mellan floderna Drau och Sau, *Kroatien* mellan Ungern och Adriatiska hafvet; *Dalmatien*, kustlandet öster om Adriatiska hafvet, och *Militärgränsen*, en långsmal landsträcka längs Turkiska gränsen utmed Sau och Donau, och hvars befolkning utgöres af åkerbrukande soldater med militärisk förvaltning.

Städer: I Slavonien: — *Essek* vid Drau, sidenfabriker; 13 t. — *Agram*, säte för Kroatiens och Slavoniens gemensamma „Ban“ (ståthållare); 14 t. — *Fiume* (lat. N. 45° 19', long. O. 14° 29') vid hafsviken Qvarnero, frihamn och många fabriker; exporten består af spanmål, tobak, vin, salt, hampa, lin och skeppsbyggnadsmaterialer; importen af alla slags kolonialvaror, olja, torkade frukter m. m.; 11 t. — *Zara* (lat. N. 44° 7', long. O. 15° 18'), hufvudstad i Dalmatien, hamn, fabrikation af siden, bomullsväfnader och läder, handel med vin, ost, mandlar, likör (maraschino) och fikon; 9 t. — *Spalatro* (lat. N. 43° 29', long. O. 16° 27'), handel med kött, olivolja, vin, fikon; fabrikation af siden- och ylleväfnader samt läder och sardellfiske. Staden har en yttre och en inre hamn med god ankarbotten; 10 t. — *Ragusa* (lat. N. 42° 38', long. O. 18° 9'); fabrikation af siden, såpa och läder; skeppsbyggeri och handel, isynnerhet med olja och anjovis; 9 t.

2. Konungariket Preussen

omfattar en yta af 5110 qv. mil med 18 milj. invånare. Består af två icke sammanhängande hufvuddelar. Det östra och större landstycket, gränsar i norr till Östersjön, i öster till Ryssland, i söder till Österrike, och i SV. och vest till flere af de små Tyska staterna. Det består af länder, dels inom, dels utom Tyskland, nemligen: *Preussen*, *Posen*, *Brandenburg*, *Pommern*, *Schlesien* och *Sachsen*. Dessa länder äro genomflutna af nedra *Weichsel*, *Oder* och mellersta *Elbe*, hvilka alla under sitt lopp upptaga flere bifloder. Klimatet är fuktigt, mildt och sundt, vid kusterna föränderligt. Jorden i norra och östra delarna är jemn, skogbeväxt och omvexlande med sand-hedar; dock finnas der äfven fruktbara fält. Landets öfriga delar äro fruktbara och väl odlade.

Det vestra landstycket, gränsar i norr till Hannover, i vester och söder till Nederländerna, Belgien och Frankrike och i öster genom de mindre Tyska staterna skildt ifrån östra landstycket. Det består af *Westfalen* och *Rhen-provinserna*. Genom landet flyter *Rhen* och upptager under sitt lopp flere bifloder. Klimatet är mildt och särdeles angenämt, samt fruktbarheten stor. I hela Preussen stå industri och fabriksväsende högt; men åkerbruk och boskapsskötsel äro öfver allt hufvudnäringar. Handeln är blomstrande, och den inre förbindelsen underlättas genom talrika vattenkommunikationer och ett nät af jernvägar. De flesta inbyggare bekänna lutherska läran, de öfriga äro katoliker. Regeringsformen är inskränkt-monarkisk.

Afsöndrad från de förutnämde delarne ligger *Hohenzollern*, ett litet område norr om Bodensjön kring öfra Donau. Invånarne äro katoliker samt lefva af boskapsskötsel och åkerbruk.

Städer: I Brandenburg: — *Berlin* (lat. N. 52° 30', long. O. 13° 24') vid Spree, rikets hufvudstad och regeringens säte, en

af Europas vackraste städer, viktiga fabriker och stor handel; 538 t.

I Posen: — *Posen* vid floden Wartha (biflod till Oder); 40 t.

I Schlesien: — *Breslau* vid Oder, rikets andra stad, stor fabriks- och handelsrörelse, ansenligaste ullmarknad i Europa; 146 t.

I Sachsen: — *Magdeburg* vid Elbe, fabriker och säte för handeln mellan Hamburg och inre Tyskland. — *Eisleben* bergstad med koppargrufvor. Luthers födelse- och dödsort; 9 t.

I Preussen: — *Memel* (lat. N. 55° 43', long. O. 21° 9') vid mynningen af Kurische-Haff samt vid Dange flodens utlopp i Östersjön. Betydlig sjöfart och handel: exporten består förnämligast af trävaror, men äfven af lin, hampa, borst, hudar, linfrö, vax, beck, tjära, spanmål m. m.; importen af kaffe, socker, kryddor, färgträ, tobak, rom, bomullsgarn, vin m. m.; 19 t. — *Köningsberg* (lat. N. 54° 42', long. O. 20° 32') vid Pregel, som utflyter i Frische-Haff; fabriker, betydlig handel och sjöfart. De ankommande fartygen måste lossa och lasta i — *Pillau*, som kan anses för Köningsbergs hamn. Exporten består af spanmål, hudar, skinn, ben och bensvärta, oljekakor, lin, linne, borst, olja, bernstensvaror, skogsprodukter etc.; importen se Memel. Köningsberg; 95 t. — *Pillau*, 5 t. — *Danzig* (lat. N. 54° 21', long. O. 18° 40') nära Weichsels mynning; befäst och en af de betydligaste handelsstäder vid Östersjön; hamnen Neufahrwasser ligger ungefär en mil från staden. Exporten består af hvete, råg, korn, hafra, ärter, trävaror, såsom: mastspiror, ekplankor, stäf m. m.; pottaska, ben, zink, ull, fjäder, brännvin, öl m. m.; importen af kolonialvaror, vin, olja, koppar, bly, pelsverk, bomullstyg och garn, siden, indigo, färgträ m. m.; 73 t.

I Pommern: — *Kolberg* (lat. N. 54° 11', long. O. 15° 34') vid mynningen af floden Persante, befäst, sjöfart och handel; idkar fiske, isynnerhet af lax och nejonögon; i närheten saltbergverk; 11 t. — *Stettin* (lat. N. 53° 25', long. O. 14° 33') vid Oders mynning. Preussens förnämsta handelsstad; har flere fabriker och är tillika en ansenlig fästning. Djupgående skepp kunna icke uppkomma till staden, utan lossa och lasta i *Swinemünde*; importen består af färgträ, viner, olja, sill, salt, stenkol, jern och jernarbeten, palmolja, alla slags kolonialvaror och isynnerhet kaffe, socker och ris, jemte alla slags ryska produkter; exporten af hvete och annan spanmål, spiritus, furu- och ektimmer, ull, rofolja, oljekakor m. m.; 63 t. — *Stralsund* (lat. N. 54° 19', long. O. 13° 5') vid hafsviken Gellen, som skiljer Rügen från fasta landet. Staden är öfverallt omgifven af träsk och vatten,

har fabriker, skeppsbyggeri, sjöfart och handel; exporten består hufvudsakligast af spanmål, timmer, öl m. m.; importen af hampa, salt och kolonialvaror; 24 t. Till Pommern höra öarne: *Rügen, Usedom* och *Wollin*.

I Westfalen: — *Münster* på en slätt vid floden Aa; många fabriker och liflig handel; 25 t.

I Rhenprovinserna: — *Köln* vid Rhenflodens venstra strand; ar genom en bro förenad med den på flodens andra strand belägna *Deutz*, hvardera befastade. Staden har en betydande industri samt liflig sjöfart med mindre segel- och ångfartyg samt stor handel. Ibland märkvärdigheter är domkyrkan, som ehuru ofulländad anses för världens skönaste tempelbyggnad i götisk stil; 121 t. — *Aachen*, stor industri och handel; 60 t. — *Düsseldorf* vid Rhen, många fabriker och god handel; 41 t.

3. Konungariket Baiern

omfattar en yta af 1,470 qv. mil med $4\frac{3}{4}$ miljoner invånare och består af tvenne särskildt liggande delar. Hufvuddelen gränsar i söder till Tyroler-Alperna, i öster till Böhmerwald, floderna Salza och Inn, i norr till flere af de mindre Tyska staterna och i vester till Würtemberg. Södra delen genomflytes af *Donau* och dess bifloder; i norra delen framrinner Main, hvilken flod och Donau äro förenade genom Ludvigs-kanalen, som öppnar förbindelse emellan Nordsjön och Svarta hafvet. Den andra delen af riket, *Rhen-Baiern* (en del af Pfalz), ligger vester om Rhen vid norra slutningen af Vogeserna. I alla delar af landet är fruktbarenheten i allmänhet stor, och jordbruket idkas drifligt och med ifver. De flesta invånarne äro katoliker.

Städer: — *München* (lat. N. 48° 9', long. O. 11° 35') vid Isar, hufvudstad och en af de praktfullaste städer i Europa; dyrbara samlingar af konstskatter. Många och stora ölbryggerier; 147 t. — *Nürnberg*, känd för sina invånares konstflit.

I Rhen-Baiern: — *Speier*, vid Speierbachs utlopp i Rhen; ansenlig handel och skeppsfart på Rhen; 12 t.

4. **Konungariket Württemberg**

omfattar en yta af 354 qv. mil med $1\frac{3}{4}$ milj. invånare. Gränisar i vester och norr till Baden, i öster till Baiern och i söder till Bodensjön jemte Hohenzollern. Landets hufvudflod är Neckar; i södra delen flyter *Donau* och vid gränsen till Baiern Iller. Marken är icke bördig öfverallt, och minst i bergstrakterna, men deremot utmärkt i Neckardalen och i låglandet. De flesta inbyggare äro protestanter.

Städer: *Stuttgart* (lat. N. $48^{\circ} 47'$, long. O. $9^{\circ} 11'$) nära Neckar, uti en herrlig dal, hufvudstad. Säsom fabriks- och handelsstad är Stuttgart ej af särdeles betydhet; 55 t.

5. **Storhertigdömet Baden**

omfattar en yta af 279 qv. mil med $1\frac{1}{3}$ milj. invånare. En lång och smal landsträcka, omgifven i söder och vester af Rhen, i norr af Hessen Darmstadt och Baiern, i öster af Württemberg. Landet är bergigt och i allmänhet ett högländ, dock ett af de mest bördiga i Tyskland. Vin är en af hufvudprodukterna, säd och frukter odlas i myckenhet. Industrin, fabriksrörelsen och transito-handeln är betydlig. De flesta invånarne äro katoliker.

Karlsruhe (lat. N. $49^{\circ} 1'$, long. O. $8^{\circ} 24'$), hufvudstad, vackert byggd, har fabriker; 26 t.

6. **Storhertigdömet Hessen**

omfattar en yta af 153 qv. mil med 850 t. invånare. Består af tvenne genom ett smalt område skilda delar: a) Den södra, *Rhen-Hessen*, mellan Baden och Main floden. b) Den norra *Ober-Hessen*, skild ifrån den södra delen genom områden tillhörande Frankfurt och Kurhessen. Landet är mycket fruktbart. Befolkningen är idog och landets näringar befinna sig i ett blomstrande tillstånd. Invånarne äro mest lutheraner.

Darmstadt (lat. N. $49^{\circ} 52'$, long. O. $8^{\circ} 39'$), hufvudstad; 30 t.

7. Kurfurstendömet Hessen

omfattar en yta af 174 qv. mil med 800 t. invånare. Utgöres af landet omkring floden Fulda, är i allmänhet bergigt och rikt på vattendrag. Industrin är högt uppdrifven, och handeln ansenlig. De flesta invånarne äro reformerta.

Kassel (lat. N. 51° 19', long. O. 9° 27') vid Fulda, hufvudstad, fabriker; 37 t.

8. Hertigdömet Nassau

omfattar en yta af 84 qv. mil med 440 t. invånare. Gränsar i SO., S. och SV. till Main och Rhen samt i norr till Preussen; midt igenom landet flyter *Lahn*. Det är ett af de vackraste länder, och här växa de ädlaste vinslag. De flesta inbyggare äro protestanter.

Wiesbaden (lat. N. 50° 4', long. O. 8° 19'); hufvudstad, varma källor, berömd badanstalt; 16 t.

9. Konungariket Sachsen

omfattar en yta af 272 qv. mil med 2 milj. invånare. Gränsar i NV., norr och öster till Preussen, i söder till Böhmen och i vester till de mindre Tyska staterna. Landet genomflytes af Elbe och Mulde; nordliga delen slätt, fruktbar och har öfverflöd på säd, men förmår i allmänhet ej tillfredsställa den folkrika bergsbygdens behof. Södra delen är bergig, och der är boskapsskötsel hufvudnäring. Sachsen hör till de idogaste och industriellaste länder, och utom England är, i förhållande till folkmängden, intet land rikare på fabriker. Lutherska läran är den herrskande.

Dresden (lat. N. 51° 7', long. O. 13° 44') vid Elbe, rikets hufvudstad och en af Tysklands vackraste städer; har en i alla riktningar blomstrande industri; 127 t.

10. Konungariket Hannover

omfattar en yta af 700 qv. mil med 1 $\frac{1}{2}$ milj. invånare. Gränsar i norr till Nordsjön, i NO. till Elbe med få

undantag, i öster och söder till Preussen, Braunschweig med flere stater, och i vester till Nederländerna. Det utgör icke ett sammanhängande helt, utan är södra delen söndrad i flere delar genom det deremellan ligande Braunschweigiska området. Landet genomflytes af *Ems*, *Weser* och endel af *Elbe*. Södra delen är ojemn, småbergig, i öster den stora *Lüneburger-heden*; vid hafvet och floderna gräsrika ängar, inuti landet hedar och mossar. Åkerbruket och boskapsskötseln äro hufvudnäringar. På Harz idkas betydligt bergsbruk. De flesta invånarne äro lutheraner.

Städer: — *Hannover* (lat. N. 52° 22', long. O. 9° 45') vid Leine, rikets hufvudstad, fabriker; 42 t. — *Emden* (lat. N. 53° 23', long. O. 7° 11') vid Ems utlopp; fabriker sjöfart och handel: exporten består af korn, ost, bränvin, talg, ull, hudar m. m.; importen af timmer, hampa m. m.; 13 t. Några flere sjöhandelsstäder af betydighet har Hannover icke, men flere af mindre betydighet som hafva en mängd egna mindre fartyg.

11. **Storhertigdömet Oldenburg**

omfattar en yta af 114 qv. mil med 280 t. invånare. Hufvudlandet gränsar i norr till Nordsjön, men omgifves föröfrigt af Hannovers och Bremens områden. Landet har dels fruktbar gräsjordmån dels hedar och mossar, samt är i allmänhet fattigt. Religionen är luthersk.

Oldenburg (lat. N. 53° 9', long. O. 8° 14') vid floden Hunte; hufvudstad, mindre sjöfart; 8 t.

12, 13. **Storhertigdömena Mecklenburg**

omfattar en yta af 270 qv. mil med 640 t. invånare. Gränsar i norr till Östersjön, i öster och söder till Preussen, i vester till Hannover och Holstein. Består af två delar: a) *M. Schwerin* och b) *M. Strelitz*. Landet är för det mesta slätt och bördigt, små sjöar omvexla med skogar, åkerfält och ängar, hvarföre åkerbruk och boskapsskötsel äro hufvudnäringar. Handeln är icke obetydlig. Religionen är luthersk.

Städer: *Schwerin*, vid en sjö, hufvudstad; 18 t. — *Rostock* (lat. N. 54° 6', lång. O. 12° 8'), vid floden Warnow; fabriker, betydlig sjöfart och handel. Staden äger öfver 300 egna fartyg; exporten består hufvudsakligast af spanmål, ull, oljefrö, ben, lin, kreatur m. m.; importen af kolonialvaror, viner, manufaktur-gods m. m.; 22 t. — *Wismar* (lat. N. 53° 53', long. O. 11° 27'): sjöfart och god handel; 12 t.

14. **Landtgreffskapet Hessen-Homburg**

består af två små landbitar; den ena mellan Rhen-Baiern och Rhen-Preussen, den andra mellan Nassau och Ober-Hessen.

Homburg hufvudstad, badort; 5 t.

15. **Furstendömet Waldeck**

består likaledes af två landbitar: den större mellan Kur-Hessen och Vestfalen, den mindre mellan Hannover och Vestfalen.

Arolsen, hufvudstad, 2 t.

16. **Storhertigdömet Sachsen-Weimar**

består af flere landstycken, genomflutna af Werra, Saale och Elster.

Weimar, vid Saale, hufvudstad; 12 t.

17. **Hertigdömet Sachsen-Meiningen-Hildburghausen.**

Landet kring öfra Werra.

Meiningen vid Werra, hufvudstad; 6 t.

18. **Hertigdömet Sachsen-Koburg-Gotha.**

Landsträcker på hvar sin sida om Thuringer-Wald.

Koburg, hufvudstad, 10 t.

19. **Hertigdömet Sachsen-Altenburg.**

Tvenne landområden, af hvilka det vestra genomflytes af Saale och det östra af Pleisse.

Altenburg, hufvudstad, 16 t.

20, 21. **Furstendömena Reuss.**

a) *Reuss-Greiz* omkring Elster,
med hufvudstaden *Greiz*; 7 t.

b) *Reuss-Schleiz* omkring Saale,
med hufvudstaden *Schleiz*; 5 t.

22, 23. **Furstendömena Schwarzburg.**

a) *Schwarzburg-Rudolstadt*. På norra slutningen
af Tyringerskogen.

Rudolstadt vid Saale, hufvudstad, 6 t.

b) *Schwarzburg-Sondershausen*, ett landstykke i
Preussiska-Sachsen.

Sondershausen, hufvudstad; 5 t.

24, 25. **Hertigdömena Anhalt.**

a) *Anhalt-Bernburg*. Kring nedra Saale.

Vid denna flod ligger hufvudstaden *Bernburg*, 6 t.

b) *Anhalt-Dessau-Köthen*. Kring Elbe och neder-
sta Mulde.

Vid sistnämde flod ligger hufvudstaden *Dessau*, 13 t.

26. **Hertigdömet Braunschweig**

består af flere spridda landområden, de viktigaste vid
Harz.

Braunschweig, hufvudstad med betydliga fabriker; 40 t.

27, 28. **Furstendömena Lippe.**

a) *Lippe-Detmold*, omgifvet af Westfalen.

Hufvudstad: — *Detmold*; 5 t.

b) *Lippe-Schaumburg* mellan Hannover, Westfa-
len och Hessen Kassel.

Bückeburg, hufvudstad; 4 t.

29. **Furstendömet Liechtenstein.**

Denna, den obetydligaste af alla Tysklands sta-
ter, ligger emellan Tyrolen och Schweiz vid Rhens
högra strand.

Wadutz, hufvudstad; 1 t.

30. **Storhert. Luxemburg** och **Hert. Limburg.**

(Se konungariket Nederländerna).

31. **Hertigdömena Schleswig, Hol-** **stein och Lauenburg**

omfatta en yta af 340 qv. mil med omkring 1 milj. invånare. Dessa länder hafva nyligen blifvit afsöndrade från Danska monarkien, af hvilken anledning styrelsen ännu icke är ordnad. De omgifvas i norr af Jutland, i öster af Lilla Bält, Östersjön och Mecklenburg, i söder af Hannover och i vester af Nordsjön. Landet är i allmänhet slätt, jordmånen bördig och frambringar både till invånarnes behof och till utförsel. Handeln är liflig. Klimatet mildt. Religion är den lutherska. Ehuru Schleswig upptages här i sammanhang med Holstein och Lauenburg, har detta land icke förut hört till Tyska förbundet.

Städer i Schleswig: *Apenrade* (lat. N. 55° 3', long. O. 9° 25') vid Lilla Bält; idkar betydlig handel och sjöfart; 4 t. — *Flensburg* (lat. N. 54° 47', long. O. 9° 26'), förnämsta handelsstaden och stor sjöfart; 19 t. — *Eckernförde* (lat. N. 54° 28', long. O. 9° 50'), god hamn, men obetydlig handel; 4300 inv. — *Tönningen* (lat. N. 54° 20', long. O. 8° 57') vid mynningen af floden Eider; handel och skeppsfart; 2800 inv. Nordsjön och Östersjön förenas här genom Eider-floden och den såkallade Holsteinska kanalen, hvars inlopp från Östersjön är vid *Holtenu*, hvilken väg likväl endast begagnas af mindre fartyg.

I Holstein: — *Kiel* (lat. N. 54° 19', long. O. 10° 7') god hamn, betydlig sjöfart och handel; staden besökes årligen af omkring 2000 fartyg, nästan alla mindre; exportvaror äro smör, ost, spanmål, oljefrö, böckling m. m.; 17 t. — *Altona* (lat. N. 53° 33', long. O. 9° 57') vid Elbe-floden tätt invid Hamburgs förstad *St. Paul*. För öfrigt står Altonas handel i nära förbindelse med Hamburgs; 40 t. — *Glückstadt* (lat. N. 53° 48', long. O. 9° 24') vid Rhins utlopp i Elbe. Staden utrustar årligen skepp på hvalfångst; 6200 inv.

De fyra fria Riksstäderna.

Dessa fyra städer med hvar sitt lilla område utgöra hvar för sig särskilda stater med republikansk författning.

32. **Hamburg** (lat. N. 53° 34', long. O. 10') vid Elbe, största handelsstaden i Tyskland och måhända på hela den europeiska kontinenten. Staden har en mängd fabriker, idkar skeppsbyggeri m. m. och besökes årligen af 4000—5000 fartyg. Dess egen handelsflotta uppgår till 400 större skepp; importen består förnämligast i råsocker, kaffe, bomull, bomullsgarn och tyger, tobak, hudar, indigo, vin, brännvin, rom, arak, färgträ, the, kryddor, lin, jern, beck, tjära, trävaror m. m. Större delen af dessa varor exporteras åter, dels till andra länder, dels till det inre Tyskland; 175 t.

33. **Lübeck** (lat. N. 53° 52', long. O. 10° 40') vid Trauwe floden; har betydlig handel, särdeles på Östersjön; besöks årligen af omkring 1000 fartyg; 31 t.

34. **Bremen** (lat. N. 53° 5', long. O. 8° 48'), på ömse sidor om Weser floden; många fabriker, stor handel och sjöfart. Stadens handelsflotta uppgår till emellan 200—300 större fartyg. Bremens läge för sjöfart är i allmänhet icke gynnsamt, hvarföre hamnarna *Vegesack* och *Bremerhafven* blifvit anlagda; de större skeppen stanna alltid i den sistnämde. Importen består i tobak, kaffe, socker, bomull och andra kolonialvaror, olja, rom, jern, tenn, vin, the, timmer, hampa, hvilka till en del reexporteras. En del af de större Bremener skeppen äro sysselsatta med utskeppning af emigranter till Amerika; 67 t.

35. **Frankfurt am Main** (lat. N. 50° 7', long. O. 8° 41'), vigtig fabriks- och handelsstad med liflig sjöfart på Main; 68 t.

Republiken Schweiz

omfattar en yta af 729 qv. mil med 2½ miljoner invånare. Gränisar i norr till Baden och Bodensjön, i öster till Tyrolen och Liechtenstein, i söder till Italien och i vester till Frankrike. Schweiz är ett af Alpiska bergen uppfyllt land. Hufvudfloderna utgöras af öfre *Rhen*, som från St. Gotthard-berget flyter åt norr samt efter utflödet ur *Bodensjön* mot vester; *Rhone*, som

ifrån samma ställe flyter åt vester in i *Geneversjön*, samt vidare åt SV. De sistnämnda sjöarnas vattenyta ligger omkring 1200 fot högre än Nordsjöns yta. Dalarne äro temmeligen fruktbara på vin, frukter och säd. Hufvudnäring är boskapsskötsel, och bergens sluttningar beklädas med skogar och gräsrika ängar, der boskapen vallas om våren; högre upp upphör löfskogen, men der växer ännu ymnigt gräs, och boskapen erhåller der om sommaren sin föda; högre upphör äfven barrskogen, och marken är betäckt med alplommor, mossor och lafvar, omvexlande med snöfält, samt slutligen vid 8 till 10 tusen fots höjd vidtager snögränsen. Ifrån dessa bergstoppar nedstörta stundom fruktansvärda is- och snömassor, hvilka förorsaka stor förödelse. De flesta invånarne äro till religionen reformerta, de öfriga katoliker. Schweiz är en förbundsstat, bestående af 22 kantoner. Centralregeringen utgöres af ett förbundsrad af 7 personer, valda på 3 år.

Bern (lat. N. 46° 57', long. O. 7° 27') vid Aar, centralregeringens säte, fabriker och handel; 28 t.

Kejsaredömet Frankrike

omfattar en yta af 10,000 qv. mil med 38 miljoner invånare. Gränsar i NV. till Kanalen, i vester till Atlantiska hafvet, i söder till Pyreneiska bergen och Medelhafvet, samt i öster till Italien, Schweiz, Tyskland och Belgien. Genom landet flyta mot vester *Seine*, *Loire* och *Garonne*, mot söder *Rhone*, alla upptagande under loppet flere bifloder. Genom dessa floder, förenade med en mängd kanaler, är kommunikationen öppnad mellan Atlantiska- och Medelhafvet, mellan Medelhafvet och Kanalen, mellan Medelhafvet och Nordsjön, mellan Atlantiska hafvet och Kanalen etc. Dertill kommer goda chausséer samt ett nät af

jernvägar, som underlätta handeln och den inre förbindelsen mellan orterna. Klimatet är mildt, men olika till följe af landets olika läge. I allmänhet är jordmånen fruktbar. Vin odlas i myckenhet, de förnämsta vinslagen komma från provinserna *Bourgogne* och *Champagne*. Fruktskörden är betydlig. I södra Frankrike idkas silkeskultur. Af mineralier äro jern och stenkol de viktigaste. Industri och fabriksstillverkningar stå högt, och i flere hänseende framom dem hos Europas andra nationer. Största delen af befolkningen äro katoliker. Statsförfattningen är endast till namnet konstitutionel; ty Senatens och Lagstiftande korpens betydelse är åtminstone tillsvidare så kringskuren, att kejsaren nästan har oinskränkt makt. Till förvaltningen är riket indeladt i 89 departementer.

Städer: *Paris* (lat. N. 48° 50', long. O. 2° 20') vid Seine, rikets hufvudstad, har en mängd fabriker och stor handel, isynnerhet med alla slags lyxartiklar. Oaktadt London öfverträffar Paris i storlek och folkrikhet, är dock Paris i visst hänseende Europas förnämsta stad, såsom centralpunkten för europeiska civilisationen och säte för de verldsbeherrskande moderna; 1,696,000 inv. — *Dunkeerque* (lat. N. 51° 2', long. O. 2° 23') vid Nordsjön; befäst sjö- och handelsstad, fabriker, skeppsvarf, fisk- och ostron-fångst; 29 t. — *Calais* (lat. N. 50° 57', long. O. 1° 51') vid trångaste delen af Kanalen; öfverfartsort till England, fabriker, handel, och sjöfart; 13 t. — *Boulogne* (lat. N. 50° 43', long. O. 1° 35') vid Kanalen; staden har regulier ångbåtsförbindelse med flere af Englands städer och derigenom en betydlig handelsrörelse; nederlagsplats för till införsel förbudet gods; handel med nordiska produkter, hampa och trävaror, samt vin och brännvin; Newfoundland's fiske; 30 t. — *Havre* (lat. N. 49° 29', long. O. 0° 7') vid Seines utlopp; fabriker, stor handel och sjöfart. De förnämsta export-artiklar äro siden- och ylleyger, spetsar, handskar, bijouterivaror (lyxartiklar), parfym, burgunder, champagne och andra viner, brännvin, böcker, emigranter till Amerika etc. Importen, utom kolonialvaror, af kaffe, bomull, bomolja, indigo, tobak, hudar, färgträ, saltad och torkad fisk m. m. Spanmål och mjöl äro föremål än för import än för export. Havre kan anses, som den egentliga hamnen till Paris; 74 t. — *Honfleur* på södra sidan af Seines utlopp, har äfven god handel och

sjöfart; 10 t. — *Cherbourg* (lat. N. 49° 38', long. V. 1° 37') vid Kanalen; örlogshamn med ofantligt stora och dyrbara anläggningar för flottans behof; fabriker och betydlig handel; 26 t. — *St. Malo* (lat. N. 48° 39', long. V. 2° 1') vid Rance flodens mynning; har handel, sjöfart och utrustar en mängd fartyg, som gå på hval- och stockfångst; 11 t. — *Brest* (lat. N. 48° 23', long. V. 4° 29'), befäst, förträfflig örlogshamn; sjöfart och handel; 62 t. — *Lorient* (lat. N. 47° 46', long. V. 3° 21') vid floden Blauets utlopp; rikets förnämsta skeppsbyggnadsstad, god hamn och handel med bland annat vax, honung, smör, brännvin, sardeller, m. m.; 26 t. — *Nantes* (lat. N. 47°, long. V. 1° 32') vid Loire; stor fabriks- och handelsstad med betydlig sjöfart. Hamn för de större fartygen är *Paimboeuf*, som jemväl idkar Newfoundlandsfiske, skeppsbyggeri m. m. (export och import se Havre); 114 t. — *La Rochelle* (lat. N. 46° 10', long. V. 1° 9') vid hafvet; betydlig sjöfart och handel med sprit, cognac och kolonialvaror; 18 t. — *Rochefort* (lat. N. 45° 57', long. V. 0° 57') vid Charente floden; befäst örlogshamn, betydlig sjöfart och handel; 25 t. — *Bordeaux* (lat. N. 44° 51', long. V. 0° 32') vid Garonne; god och rymlig hamn, stor sjöfart och handel med alla världens handlande länder. Hufvud-exporten består i viner, brännvin, cognac och frukter; importen af kolonial- och bomullsvaror, jern, stenkol och trävirke; 163 t. — *Bayonne* (lat. N. 43° 30', long. V. 1° 28') vid floden Aneur; befäst, god hamn, handel och sjöfart. Exporten består af timmer, tjära, kork, hampa, chokolad, likörer, cremor tartari m. m.; importen af olivolja, ull m. m.; 19 t.

Längs kusten af Atlantiska hafvet öarna: *Quessant*, *Belle Isle*, *Dieu*, *Re* och *Oleron* samt flere mindre.

Vid Medelhafskusten: *Cette* (lat. N. 43° 23', long. O. 3 40'), sjöfart och betydlig handel: exporten består hufvudsakligast af vin, brännvin, spanskgröna, mandel, salt, likörer, tvål, parfym, glasvaror m. m., importen af trä- och kolonialvaror, saltad fisk, m. m.; 20 t. — *Marseille* (lat. N. 43° 18', long. O. 5° 22') vid Lyonesiska bugten; har en mängd fabriker och är Frankrikes förnämsta sjöfarts- och handelsstad; drifver affärer förnämligast på Levanten. Exporten består af hufvudsakligast sydfrukter, olja, tvål, krapp, vin, socker, kolonial-, bomulls-, ylle- och sidenvoror, korta varor, parfym, brännvin, färgträ, anjovis, sardeller, likörer, kork m. m.; importen af bomull, ull, hudar, silke, talg, olja, trävaror, samt artiklar, hvilka till större delen åter exporteras, såsom spanmål, svafvel, kolonial- och apotheksvaror samt färgstoffer; 261 t. — *Toulon* (lat. N. 43° 7', long. O. 5° 56'), stark fästning och örlogshamn för Medelhafsflottan; icke obetyd-

lig sjöfart och handel; 90 t. — *Hyeres*, öster om sistnämde stad, nära Medelhafvet; handel med vin, frukter, olja och salt; 11 t. Hit höra äfven de s. k. Hyeres öarne. — *Nizza* (lat. N. 43° 42', long. O. 7° 17'), hamn; handel med olja, sydfrukter och blommor; 37 t. Vid samma kust ligga vidare de mindre hamnstäderna — *St. Tropez*, — *Antibes* och — *Villafranca*, hvilka idka skeppsbyggeri, sjöfart och hafsfiske. Näst Paris är — *Lyon* vid Rhone rikets förnämsta stad, som isynnerhet utmärker sig för sina kolossala fabriker, der de yppersta sidentyger i verlden förfärdigas; 318 t.

I Medelhafvet ön — *Corsica*, bergig och skogrik. Hufvudorten — *Ajaccio* (lat. N. 41° 54', long. O. 8° 45') har handel med vin och timmer; 12 t.

Utländska besittningar:

I Asien: — *Pondichery* (lat. N. 11° 55', long. O. 79° 49') och något sydligare — *Carical*, begge på kusten af Koromandel och hafva endast öppna redder; handel med ris, betel, indigo, tobak, socker, kaffe, arak, rom m. m.; 30 t. den förra, 16 t. den sednare. — *Yanaon* vid Godavery flodens delta. — *Chandernagore* (lat. N. 22° 50' long. O. 88° 23') vid floden Hoogly; har numera obetydlig handel. — På kusten af Malabar: — *Mahe* (lat. N. 11° 42', long. O. 75° 38'), idkar exporthandel med peppar, kardemumma, kanel, sandelträ, kokosnötter och arak; 6 t.

I Afrika: *Algerien* på norra kusten. Besittningen eröfrades år 1830 och omfattar området för den fordna sjöröfwarestaten Alger emellan Tunis i öster och Marocco i vester. Landet är bergigt genom Atlaskedjan, som löper nästan parallelt med kusten och hvarå flere floder hafva sina källor. Boskapsskötsel, särdeles häst-, får- och hönsafvel utgöra inbyggarnes förnämsta näringsfång. — Medelpunkten för handeln och industrien är hufvudstaden — *Algier* (lat. N. 36° 46', long. O. 3° 4'); franske generalguvernörens säte; sjöarsenal, fabriker, sjöfart och liflig handel; importen består hufvudsakligen af vin, spirituosa, linne-, ylle-, bomulls- och sidenväfnader, läder, socker, verktyg, glasvaror, bijouterier, guld- och silfverarbeten, korta varor, vapen, tvål, spanmål, lifsmedel, salt och byggnadsmaterialier; exporten af hudar, koraller, hästar, vax, ben, horn, droguer, kermesfrö (färgstoff), strutsfjädrar, harts och elefant-tänder; 50 t. — Mindre kust- och hamnstäder äro: — *Budjia*, — *Scherschel*, — *Tenez*, — *Oran*, — *Arzew*, — *Mers-el-Kebir*, — *Mostaganen*, — *Bona*, — *la Calle* och — *Philippville*.

I Senegambien: — *St. Louis*, — *Podhor*, — *Bakel*, — *Albreda*, — *Sedhiou*; — ön *Goree* vid Kap Verd m. fl. Dessa orters export består hufvudsakligen af gummi, palmolja, guldsand, elfenben, strutsfjädrar, ambra, bomull, hudar, vax, jern, tamarinder, mastix (harts) m. m.

I Öfra Guinea anlades år 1844 faktorierna — *Bassam*, — *Assinie* och — *Gaboon*.

Öarne: *Bourbon* med hufvudstaden *St. Denis* (lat. S. 20° 52', long. O. 55° 30') på öns norra kust. — *St. Paul* på vestra kusten. Begges hamnar äro osäkra. Exporten består af socker, kaffe, kryddneglikor, färgträ, kakao, tobak, muskott, sköldpadd m. m.; importen af vin, olja, såpa, boskap, porslin, jern- och manufakturvaror samt salt. — *St. Marie* nära Madagaskars östra kust och — *Nosse-Be* nära nordvest kusten af samma ö. — *Mayotta*, den sydligaste af Comoro öarne.

I Nord-Amerika: vid kusten af New-Foundland: fiskareöarne, gruppen — *St. Pierre* och *Miquelon*.

I Vestindien öarne: *Guadeloupe* med hufvudstaden — *Basse-Terre* (lat. N. 15° 59', long. V. 61° 44') på öns SV. kust, har ingen hamn. — *Point-a-Pitre*, god hamn och säte för öns handel. — *Martinique* med hufvudstaden *Fort Royal* (lat. N. 14° 36', long. V. 61° 4') med god och rymlig hamn; samt — *St. Pierre*. — Vidare ögrupperne: — *Les Saintes*, *Marie-Galante*, *La Desiderade* och en del af *St. Martin*. Dessa öars produkter, som utgöra föremål för export, äro socker, kaffe, bomull, kakao, kryddneglikor, indigo, ris, tobak, kassia, färgträ, ebenholz, svavel, rom, maniok, ingefära, bananas, ananas m. m.; importen består af mjöl, olja, vin, spirituosa, siden-, ylle- och bomullstyger, glas, papper, ljus, tvål, jernarbeten m. m.

I Syd-Amerika: *östra delen af Guyana* med staden — *Cayenne* (lat. N. 4° 56', long. V. 52° 20') på en ö framför mynningen af Cayenne floden; stapelort för koloniens export, som hufvudsakligen består af färgträ, kakao, kaffe, socker, bomull, indigo, neglikor, vanilj, orleana (färgämne), cayennepeppar, tobak, kautschuk m. m.

I Australien: — *Sällskaps-* och — *Marquesas* öarne samt ön — *Nya Caledonien*. De förstnämnda öarna äro isynnerhet fruktbara; klimatet är der jemväl herrligt, och öfverhufvud kunna de anses som ett jordiskt paradiset. Produkter äro: brödfukt, bananer, kakao, bambus, sandelträd, socker och arrowrot.

Pyreneiska halfön

sammanhänger i NO. med Frankrike och gränsar i norr till *Biscaya viken*, i vester och SV. till *Atlantiska hafvet* samt i söder och öster till *Medelhafvet*. I politiskt hänseende är halfön delad emellan konungarikena *Spanien* och *Portugal*, republiken *Andorra* och det lilla Brittiska området *Gibraltar*.

Konungariket Spanien

omfattar en yta af 9040 qv. mil med 16 miljoner invånare och utgör större delen af hela halfön. Landet är för det mesta bergigt och särdeles det inre genomdraget af bergåsar samt utgörande en högslätt. De märkligaste floder äro *Ebro*, *Guadalaviar*, *Xucar*, och *Segura*, hvilka alla flyta mot öster till Medelhafvet. I Atlantiska hafvet utfalla *Guadalquivir* med lopp mot söder och SV., *Guadiana*, *Tajo*, *Duero* och *Minho* mot vester. Klimatet är, allt efter orternas större eller mindre höjd öfver hafsytan, ganska olika. Det inre landet har föga mildt klimat och är ej synnerligen fruktbart, då deremot de södra och östra kustländerna hafva det härligaste klimat och äro högeligen bördiga. Hufvudnäringen är boskapsskötsel. Åkerbruk, bergsväsende och fabriks-industri försummas mycket af infödingarne, men hafva dock under de tvenne sednaste decennierna i vissa delar af landet gjort betydliga framsteg. Handeln är för det mesta i utländningars händer, men vägar och kommunikationer dock fortfarande nästan öfverallt i uselt skick. Religionen är den romersk-katolska och regeringsformen monarkisk, inskränkt af s. k. cortes. I anseende till administrationen är riket indeladt i 49 provinser.

Städer: — *Madrid* (lat. N. 40° 25', long. V. 3° 42') vid den lilla floden Manzanares; hufvudstad och regeringens säte; obetydlig handel och industri; större delen af invånarne lefva af hofvets och den talrika adelns slöseri; 285 t. — *San Sebastian*

(lat. N. $43^{\circ} 21'$, long. V. $2^{\circ} 0'$), befäst, belägen vid hafvet med hamn, men obetydlig handel och sjöfart; 15 t. — *Bilbao* (lat. N. $43^{\circ} 14'$, long. O. $2^{\circ} 49'$) vid floden Ytaichaval; har sjöfart och handel: exporten består i ull, jern och frukter; importen af bomull och ylle-fabriksvaror, fisk och kolonialvaror m. m.; 19 t. — *Santander* (lat. N. $43^{\circ} 28'$, long. V. $3^{\circ} 47'$), god hamn, vigtig handelsplats och har åtskilliga fabriker; 22 t. — *Ferrol* (lat. N. $43^{\circ} 29'$, long. V. $8^{\circ} 13'$) rikets förnämsta örlogshamn och i öfrigt jemväl en af Europas bästa hamnar; 20 t. — *Corunna* (lat. N. $43^{\circ} 22'$, long. V. $8^{\circ} 22'$) vid en hafsvik; befäst örlogshamn, har fabriker och sjöfart samt handel företrädesvis på Amerika; 25 t. — *Vigo* (lat. N. $42^{\circ} 12'$, long. V. $8^{\circ} 35'$) vid Rio de Vigo; god hamn, handel och sjöfart, särdeles som station för ångbåtsfarten emellan England, Portugal, Gibraltar och Cuba m. fl. orter; 8 t. — *Sevilla* (lat. N. $37^{\circ} 23'$, long. V. $6^{\circ} 1'$) vid Guadalquivir; en tid Spaniens hufvudstad; har ännu stora fabriker, anseelig sjöfart och handel: exporten består hufvudsakligast af ull, vin, qvicksilfver, oliver, olivolja och frukter m. m.; importen af manufakturvaror, hudar, hampa, lin, trä- och kolonialvaror. Fartyg af öfver 14 fots djup kunna icke inlöpa i Guadalquivir. I stadens katedral finnes den sarkofag, der Christopher Columbus' kvarlevor först blefvo nedlagda, ehuru desamma sedermera förflyttats till katedralen i Havanna; 122 t. — *Cadiz* (lat. N. $36^{\circ} 32'$, long. V. $6^{\circ} 17'$), belägen på spetsen af en landtunga å ön Leon; god hamn; betydlig sjöfart och handel: exporten består af vin, olja, brännvin, frukter, salt, saffran, soda m. m.; importen af kolonialvaror och manufakturer, trävirke, hudar, ost, smör, stenkol, korta varor m. m.; 72 t. — *Algesiras* vid Gibraltar-bay; obetydlig handel; 8 t. — *Malaga* (lat. N. $36^{\circ} 44'$, long. V. $4^{\circ} 22'$) vid en vik af Medelhafvet; idkar något fabriksrörelse och handel: exporten består af vin, frukter, bly, olivolja, mandel och russin m. m.; importen af saltad fisk, kolonialvaror, trävirke, jernmanufakturer m. m.; 89 t. — *Almeria* (lat. N. $36^{\circ} 47'$, long. V. $2^{\circ} 31'$) vid en stor bugt af Medelhafvet; handel med vin, salpeter, soda, bly, m. m.; 17 t. — *Cartagena* (lat. N. $37^{\circ} 37'$, long. V. $0^{\circ} 58'$), har en af de bästa hamnar vid Medelhafvet; station för en del af örlogsfloTTan; icke obetydlig handel; 37 t. — *Torre Vieja*, har endast obetydlig salthandel; 2 t. — *Alicante* (lat. N. $38^{\circ} 21'$, long. V. $0^{\circ} 31'$), sjöfart och god handel: exporten utgör vin, soda, olja, mandlar, saffran, dadlar, frukter m. m.; importen af linnetyger, saltad fisk, tobak, jern, byggnadsvirke, socker, kaffe, indigo, kochenille, bomull m. m.; 23 t. — *Valencia* (lat. N. $39^{\circ} 26'$, long. V. $0^{\circ} 24'$) vid Guadalaviar i en herrlig nejd;

ansenliga fabriker för siden och sammet. men sjöfarten och handeln obetydliga; 95 t. — *Barcelona* (lat. $41^{\circ} 25'$, long. O. $2^{\circ} 11'$) nära mynningen af floden Llobregat; rikets förnämsta fabriks- och handelsstad: importen består förnämligast af bomull, socker, kaffe, kakao, kolonialvaror, saltad fisk, trävaror, stenkol, hudar, horn, jern m. m.; exporten af silke och sidenvaror, tvål, papper, vin och en mängd fabriksvaror; 175 t.

Öar. I Medelhafvet: a) *Baleariska öarna Mallorca och Minorca*; b) *Fithyusiska öarna Iviza, Formentera och Cabrera*, alla fruktbara på säd, olja, vin och sydfruktur.

Städer: — *Palma* (lat. N. $39^{\circ} 33'$, long. O. $2^{\circ} 43'$) på sydvest kusten af ön Mallorca; liten, men säker hamn; export-handel med öns produkter; 37 t. — *Port-Mahon* (lat. N. $39^{\circ} 47'$, long. O. $4^{\circ} 19'$) på östra kusten af Minorca; befäst karantäns-plats; sjöfart och handel; 16 t. — *Iviza* (lat. N. $38^{\circ} 54'$, long. O. $1^{\circ} 27'$) på södra kusten af ön med samma namn; rymlig och befäst hamn; handel med salt, vin och frukter; 6 t.

Utländska besittningar:

I Afrika: — *Ceuta*, befäst stad i Marocco midt emot Gibraltar; 8 t. Hit höra äfven tre små öar *Penjon de Veles, Alhuzemas* och *Melilla* kallade, som ligga invid samma kust i Medelhafvet. De tvenne sistnämnda användas som förvisningsorter. — *Canariska öarna*, belägna utanför Afrikas NV. kust och bestående af flere större och mindre öar. Den största är *Teneriffa* med hufvudstaden — *Santa Cruz* (lat. N. $28^{\circ} 28'$, long. V. $16^{\circ} 15'$), har exporthandel med förnämligast vin; 8 t.

I Guinea viken öarna: *Fernando Po, Prins ön och Anabon*, alla bergiga och producera sockerrör och ädla frukter m. m. Den förstnämnda ön har tillhört dels England, dels Spanien, men ofta af kolonisterne öfvergifvits i anledning af klimatets osundhet.

I Asien: — *Philippinerne*, en stor arkipelag, som åtskiljer Kinesiska hafvet och Stora Ocean från hvarandra, och till hvilka öar äfven räknas *Baboyanerne* och *Baschi öarne* samt *Magindanao*. Sålunda begränsad, omfattar Philippinernes arkipelag mera än 1200 större och mindre öar, hvaraf en del äro oberoende eller blott delvis höra under Spanien. De största bland dem äro: *Luzon, Mindanao* eller *Magindanao, Mindoro, Leyte, Samar, Panay, Negros, Zebou, Masbate, Bohol* och *Palavan*.

Städer: — *Manilla* (lat. N. $14^{\circ} 35'$, long. O. $121^{\circ} 2'$) på SV. kusten af Luzon; hufvudstaden för Spaniens alla besittningar på Philippinerne; fabriker och liflig handel: exporten utgör

hufvudsakligast socker, kaffe, tobak, cigarrer, indigo, kakao, ris, s. k. manilla hampa, tågvirke, sago, läder, zibet (parfym-fabrikat), färgträ, tripanger, rom, bomull, perlemor, koraller, sköldpadd m. m.; importen af bomulls-, ylle- och silkesfabriksvaror, kramvaror af alla slag, klockor och juvelerarearbeten m. m.; 160 t.

I Amerika äger Spanien af sina fordom ofantliga besittningar numera endast de stora Vestindiska öarne *Cuba* och *Porto Rico* jemte några mindre.

Städer: På Cuba: — *Havanna* (lat. N. 23 7', long. V. 82° 22'), blomstrande handelsstad och god hamn; exporten består af socker, kaffe, rom, tobak, cigarrer, honung, vax, kopparmalm, mahogny och flere andra träslag; importen af lifsmedel, manufakturvaror och stenkol m. m.; 170 t. Öns öfriga hamnar och handelsplatser äro: *St. Iago de Cuba*, *Manzanillo*, *Trinidad* på södra sidan, och *Matanzas*, *Cardenas*, *Cienfuegos*, *San Juan*, *Nuevitas*, *Gibara* och *Baracoa* på norra sidan. — På Porto Rico är hufvudstaden — *San Juan* (lat. N. 18° 29', long. V. 66° 7'), belägen vid norra kusten; handel och sjöfart; 30 t. Dessutom finnas åtskilliga hamnar, såsom *Mayaguez*, *Guayanna*, *Agua-dilla*, *Ponce* m. fl. Vigtigaste produkter och exportvaror äro: socker, kaffe, tobak, bomull, rom, vanilj, indigo m. m.

I Australien: *Marianerna* eller *Ladronerna* och *Carolinerna* samt *Pelew-öarne*; vulkaniska och fruktbara; invånarne på de flesta skickliga i sjöfart och handel.

Konungariket Portugal

omfattar en yta af 1700 qv. mil med $3\frac{3}{4}$ miljoner invånare. Gränisar i söder och vester till Atlantiska hafvet, och omgifves i öfrigt af Spanien. Landet är i allmänhet bergigt och delvis utgörande hedar samt genomflytes af floderna *Duero*, *Tajo*, *Mondego*, *Guadiana* i dessas nedersta lopp. Klimatet är mildt, angenämt och helsosamt; jorden bördig, men jordbruket liksom boskapsskötseln försummadt och så äfven bergs- och fabriksväsendet. Hufvudnäringar äro vin- och saltberedning. Handeln i det inre landet försvåras af brist på vägar, segelbara floder, kanaler och broar. Vid kusterna är handeln för det mesta i engelsmännens händer. Religionen är den romersk-katolska;

statsförfattningen inskränkt-monarkisk. Till förvaltningen är landet indeladt i 7 provinser.

Städer: — *Lissabon* (lat. N. 38° 32', long. V. 9° 9') med herrligt läge vid Tajos mynning; hufvudstad och regeringens säte; rikets förnämsta handels- och fabriksstad, dock hafva handeln och sjöfarten betydligt aftagit isynnerhet efter Brasiliens affall, men äro likväl fortfarande ansenliga nog. Hufvudsakligaste exportartiklar äro: frukter, olja, viner, ull, läder och salt m. m.; importen består af ylle- och bomullsvaror, fisk, smör, ost, fenkol, spanmål och kolonialvaror; 275 t. — *Oporto* (lat. N. 41° 6', long. V. 8° 37') vid Dueros mynning; har talrika fabriker och betydlig handel, särdeles med portvin samt dessutom olja, sydfrukter, sumack, ull, läder, korkbark, m. m.; 80 t. — *Aveiro*, söder om Oporto, vid mynningen af Honga; sjöfart och handel med olja, vin, frukter, sardeller och salt; 5 t. — *Setubal* eller *St. Ybes* (lat. N. 38° 33', long. V. 8° 54') vid en hafsvik; exporthandel med salt, vin och frukter; 16 t.

Utländska besittningar:

I Afrika: *Azorerna*, utgörande 9 större öar i Atlantiska oceanen. Hufvudstaden — *Angra* (lat. N. 38° 39', long. V. 27° 13') på ön *Terceira*; 10 t. Vidare hamnar äro: — *Horta* på *Fayal*, och — *Punta del Gada* på *St. Miguel*. Handeln är öfverallt härstädes liflig: utförseln består förnämligast af viktualier; införseln i kolonialvaror, pelsverk, metaller och trävaror. — *Norra Canarie öarne*, eller, som de af sjömännen vanligen kallas, *Madeira öarna*, efter namnet på den största och viktigaste bland desamma. Å sistantydda ö ligger hufvudstaden — *Funchal* (lat. N. 32° 38', long. V. 16° 56'); betydlig sjöfart och handel: export af vin; import af hvete, olja, majs, salt, kött, metaller, trävaror, kolonial-, manufaktur- och fabriksvaror; 20 t. — *Kap Verdiska* eller *Gröna uddens öar*, midt emot Afrikas vestra kust. På hufvudön *St. Jago* ligger staden *Porto Praya* (lat. N. 14° 54', long. V. 23° 31') som exporterar salt, getskinn, majs, ambra och orselj (färgmaterial). Dessa öar äro bergiga och ganska fruktbara så ofta icke brist på regn inträffar. *Bissagos öarne*, nära kusten af Senegambien och utgöras af 16 större.

På kusten af Senegambien: — *Fort Cacheo* i Zinghinchor, samt uti det inre landet: — *Tarim* och — *Geba* (orternas export se *St. Louis*). — I Guinea viken: ön *St. Thomas*.

I Nedra Guinea: kustländerna *Angola* och *Benguela*, med städerna — *St. Paul de Loando* (lat. S. 8° 48', long. O. 13° 13'), säte för Portugisiska generalguvernören öfver alla dessa besittningar;

20 t. — *Benguela* (lat. S. 12° 34', long. O. 13° 25'). Dessa länders produkter utgöra socker, maniok, bomull, guld, silfver och bly m. m.; hufvudexporten utgöres dock af gummi, elfenben och slafvar, hvilken sistnämnda handel likväl på sednaste tid mycket aftagit.

Sydöstra kustlandet *Sofala* och *Mozambique* med städerna — *Mozambique* (lat. S. 15° 2', long. O. 48° 48') på en ö, säte för guvernören och medelpunkt för handeln, — *Inhamban*, — *Sofala*, — *Luabo*, — *Qvilimane* och — *Ibo*. Exporten från dessa trakter består förnämligast i elfenben, guld, ambra och slafvar.

I Asien: på Östra Indiska halföns östra kust guvernementet *Goa* med hufvudstaden — *Villa Nova de Goa* eller *Pangin* (lat. N. 15° 28', long. V. 73 51'); har tvenne goda hamnar, skyddade af fästningsverk; handeln har betydligt aftagit; exporten består hufvudsakligast af ris, peppar, kokosnötter och arak m. m.; 20 t. Längre mot NV. städerna: *Daman* och *Diu*.

NO. kusten af ön *Timor* med staden — *Dilly*.

Ön *Macao* med en likbenämnd stad (lat. N. 22° 11', long. O. 113° 32') vid inloppet till Kanton; handeln numera obetydlig mot hvad den varit. Betydliga kvantiteter opium insmugglas ifrån denna ö till Kanton.

Italien

omfattar en yta af 5125 qv. mil med 23½ miljoner invånare. Gränisar i norr och NV. till Tyskland, Schweiz och Frankrike, mot hvilka länder Alpena utgöra gränsen; i öster till Adriatiska och Joniska hafven; i söder till Medel- och i vester till Tyrrenska hafvet. Midt igenom halfön stryker bergskedjan *Appenninerna*. 1) Norra delen genomflytes af floderna *Po*, *Adige*, *Brenta*, *Piave* och *Tagliamento*, hvilka utfalla i Adriatiska hafvet. Denna del af landet är namnkunnig för sin bördighet på säd, vin och silke. Klimatet är derstädes dock ännu något omildt vintertid. 2) Medlersta delen af halfön har floderna *Arno*, *Ombrone* och *Tiber*. Här begynner olivens, orangens och de öfriga sydfrukternas region. 3) Södra delen vattnas af floderna *Ga-*

rigliano, *Volturno* och flere mindre. Värmen är redan i dessa nejder understundom qväfvande, särdeles då siroccovinden inträffar. Jordens fruktbarhet är här utomordentlig och befordras af markens vulkanitet, men vanskötes af den makliga befolkningen. Bland här förekommande, i Europa ovanligare växter, må nämnas: dadlar, johannisbröd-fruktträdet, sockerrör och kanelträdet samt bomullsbusken. På vin och olja är tillgången riklig; men illa behandlade, hålla sig dessa produkter icke länge och äro derföre mindre eftersökta i handeln. 4) *Sicilien*, den största af alla Medelhafvets öar, är, ehuru nu vanhäfdad, ett af jordens fruktbaraste länder. På östra kusten höjer sig den enstaka vulkanen *Etna*, det högsta af alla eldsprutande berg i Europa. 5) *Sardinien*, en till större delen öde, bergig och skogbeväxt ö, ehuru den jemförelsevis ringa del som är odlad gifver rikliga vin- och sädesskördar. — Industrien och fabriksväsendet äro i allmänhet i Italien likasom handeln och sjöfarten försummade, hvilka sednare dessutom till största delen ligga i utlänningars händer. Religionen är den romersk-katolska, statsförfattningen konstitutionel, utom i den delen af Kyrkostaten, som tillhör Påfven, hvilken styrer med nästan oinskränkt makt.

Konungariket Italien

omfattar en yta af 4898 qv. mil med öfver 21 miljoner invånare och består af de fordna staterna: a) konungariket *Sardinien*, b) konungariket *Lombardiet*, c) hertigdömet *Parma*, d) hertigdömet *Modena*, e) storhertigdömet *Toscana*, f) östra och större delen af *Kyrkostaten* samt g) konungariket *Båda Sicilierna*.

Städer: — *Turin* (lat. N. 45° 4', long. O. 7° 47'), rikets hufvudstad och en af de bäst byggda i Europa; betydliga fabriker; 199 t. — *Genua* (lat. N. 44° 28', long. O. 8° 56') vid Genua-viken; stor fabriks- och handelsstad: importen utgöres af

hufvudsakligen bomull från Levanten, kolonialvaror, droguer, tobak och jernmanufaktur, tenn, bly, vax, trävaror, stenkol m. m.; exporten af olivolja, silke, koraller, frukter, stråhattar, ris, lumpor m. m.; 129 t. — *Spezzia* (lat. N. 44° 6', long. O. 9° 48'), god hamn med anläggningar för örlogsflottan; 5 t. — *Livorno* (lat. N. 43° 33', long. O. 10° 20'), Italiens lifligaste sjöfarts- och handelsstad med viktiga fabriker; exporterar förnämligast bomolja, siden, hudar, talg, marmor, alabaster, lumpor, spanmål, cremor tartari, koraller, stråhattar, rosenolja, borax, anjovis m. m.; importerar kolonialvaror, bomull, jernmanufaktur, trävirke, stenkol, saltad fisk m. m.; 85 t. — *Neapel* (lat. N. 40° 50', long. O. 14° 16') vid foten af Vesuvius; Italiens största stad, der anblicken utåt hafvet är en af de skönaste i verlden; medelpunkt för södra Italiens fabriksverksamhet och handel: exporten utgör olja, silke, sydfrukter, lakrits, oljefrön, ben, cremor tartari m. m.; importen af kolonial-, manufaktur- och fabriksvaror, stenkol m. m.; 445 t. I närheten ligga de underjordiska städerna — *Herculanum*, — *Pompeji* och — *Stabiae*, hvilka vid Vesuvii utbrott år 79 e. Chr. begrofvos af lava, och hvaraf de tvenne förstnämnda numera blifvit delvis genom gräfning blottade. Sydligare ligga vid samma kust de mindre ansenliga handelsstäderna — *Salerno* och — *PolICASTRO* samt vid Messina sundet — *Reggio*. — *Taranto* (lat. N. 40° 27', long. O. 17° 16') vid Taranto viken; sjöfart och handel med isynnerhet salt, olivolja och frukter; 20 t. — *Gallipoli* vid nyssnämnda vik på en ö, som genom en bro är förenad med fasta landet; fabrikation af musselin, bomulls- och yllestrumpor, samt handel med olja, spanmål, vin och frukter; 11 t.

Mindre betydande handelsstäder längs Adriatiska hafvet äro — *Brindisi*, — *Bari*, — *Trani*, — *Barletta*, — *Manfredonia* och — *Vasto*, hvilka alla hamnar äro tillgängliga endast för mindre fartyg. — *Ancona* (lat. N. 43° 37', long. O. 13° 33'), befäst hamn vid Adriatiska hafvet och betydligaste handelsplatsen på östra kusten. Exporten utgöres af spanmål, hampa, tåg- och skeppsvirke, vinsten, lamskinn, hudar, läder, ull, råsilke, talg, tvål, tobak, alun, svafvel, saffran m. m.; importen af kaffe, bomull, socker, indigo, droguer, jern-, stål- och glasvaror, manufaktur och stenkol m. m.; 35 t. Norr om Ancona ligga kuststäderna — *Faro*, — *Desaro*, — *Rimini* m. fl.

På Sardinien: — *Cagliari* (lat. N. 39° 13', long. O. 9° 7'), hufvudstad på ön, god handel och sjöfart; exporterar salt, säd, vin, ost, hudar, olja och saffran; importerar manufaktur, stenkol, kolonial- och glasvaror m. m.; 30 t. — *Oristano* vid vestra kusten; handel med spanmål och salt; 16 t.

På Sicilien: — *Palermo* (lat. N. 38° 7', long. O. 13° 24'), hufvudstad på ön; fabriker och liflig handel jemte sjöfart: exporten består af alla slags skidfrukter, olja, saffran, manna, koraller, kapris, lagerbär, svafvel, mandel, dadlar, korkträ, essencer m. m.; importen af socker, kolonial- och manufakturvaror, trävirke, stenkol m. m.; 180 t. — *Messina* (lat. N. 38° 11', long. O. 15° 34') med herrligt läge vid det likabenämnda sundet och en förträfflig hamn; betydlig sjöfart och handel, särdeles med appelsiner, citroner, pomeranser, fikon, mandlar m. m., som härifran försändas till alla länder, hvarutom exporteras spanmål, vin, olja, silke, ull, vax, honung, lakrits, essencer, manna, vinsten, svafvel, pimsten, fisk, koraller m. m.; 74 t. — *Siragossa* vid öns östra kust; fordom ofantligt stor och kallad Syrakusa; har tvenne hamnar, olje- och vinkultur samt icke obetydlig handel; 20 t. — *Catania* vid foten af Etna på östra kusten; har fabriker och handel, ehuru hamnen ej motsvarar behofvet; 52 t. — *Agasta* på en ö norr om Siragossa; handel med salt och sardeller; 15 t. — *Girgenti* vid södra kusten; liten hamn, som exporterar svafvel, säd, färgträ, mandel, olja och soda; 18 t. — *Trapani*, hamn vid NV. kusten; idkar sjöfart och handlar med salt, koraller, marmor, alabaster, statyer, soda, svafvel m. m.; 27 t.

Öar: Hit höra de i Tyrrhenska hafvet, bland hvilka *Elba* är den största. Utanför vestra och norra kusten af Sicilien ligga *Ægadiska* och *Lipariska* öarne.

Kyrkostaten

omfattar en yta af omkring 220 qv. mil med en befolkning af 720 t. invånare. Består numera endast af mellersta kustlandet vid Tyrrhenska hafvet och genomflytes af Tiber i dess nedra lopp.

Städer: — *Rom* (lat. N. 41° 54', long. O. 12° 27') vid Tiber; påfvens residens; historiskt verldsberömd och de sköna konsternas hufvudstad; 190 t. — *Civita Vecchia* (lat. N. 42° 6', long. O. 11° 48'), befästad station för påfliga marinen; obetydlig sjöfart och handel; 10 t.

Republiken San Marino

utgöres af ett område af endast 1 qv. mil med 8 t. invånare och är belägen på ett berg i nordöstra delen af mellersta Italien.

Sultanstaten Turkiet,

eller *Osmanniska riket*, omfattar en yta af omkring 86,000 qv. mil med 37 miljoner invånare och utgöres af länder i Europa, Asien och Afrika belägna kring östra delen af Medelhafvet. *Europeiska Turkiet*, som består af 9870 qv. mil med 16 miljoner invånare, grän-sar i norr till Ryssland och Österrike, i öster till Svarta och Ægeiska hafven, i söder till Grekland och i vester till Joniska och Adriatiska hafven. Största delen deraf är ett bergland med fruktbara dalar. För-nämligaste slättlandet ligger kring *Donau*, som här under sitt nedra lopp upptager flere bifloder. Mot sö-der till Arkipelagen flyta *Mariza*, *Karasa* och *Vardar*; mot vester till Adriatiska hafvet *Vojuz*, *Drino* och *Narenta*. Klimatet är mildt och behagligt; luftens ren-het gör landet helsosamt. Fruktbarheten är stor, i det till och med bergsbygden är beklädd med frodiga äng-ar och skog. Landet är jemväl rikt på nästan alla mineralämnen, hvilka dock föga tillgodogöras. Äfven i andra grenar är industrien ringa, med undantag af vapenfabrikation, samt tillverkningen af saffian, ylle-tyger och färgade varor. Handeln ligger nästan ute-slutande i judarnes och de kristnas händer samt är öfverhufvudtaget passiv. Turkarne sjelfve bekänna sig till Islam, men större delen af invånarne äro rajahs eller kristna af grekiska kulten. Sultanens makt är oinskränkt i de omedelbara besittningarna, men lyd-länderna hafva egen styrelse och betala endast skatt.

1) De omedelbara besittningarne, hvilka för-valtas af paschar äro: a) *Rumilien*, b) *Bulgarien*, c) *Macedonien*, d) *Tessalien*, e) *Albanien*, f) *Bosnien*, g) *Öarne*: Candia, Stalimene (fordnä Lemnos), Im-bro, Samotraki och Tasso. — 2) Lydländer äro de vid Donau belägna furstendömena a) *Servien*, b) *Walachiet* och c) *Moldau*.

Städer: — *Konstantinopel* (Stambul) (lat. N. 41° 1', long. O. 28° 59') vid Bosforen; hufvudstad och sultanens residens; till läge och anblick på afstånd en af de vackraste städer i världen, men inkommen finner man staden illa byggd och full af orenlighet. Fabriker finnas få, hvaremot handeln och sjöfarten äro lifliga och ganska betydande: exporten består af hufvudsakligen silke, ull, gethår, buffelhudar, harskinn, vax, mattor, pottaska, mokka-kaffe, rödt-garn, buxbom, koppar, ben, apoteksvaror m. m.; importen af spanmål, jern, timmer, stenkol, pelsverk, kläden, bomullstyger, lärfter, jernmanufakturver, socker, kaffe, porslin m. m.; 695 t. — *Gallipoli* (lat. N. 40° 24', long. O. 26° 38') vid norra mynningen af Dardaneller-sundet; örlogshamn; handel med spanmål och andra jordbruksalster, saffian m. m. Här nedslogo sig turkarne allraförst i Europa år 1355; 25 t. — *Saloniki* (lat. N. 40° 40', long. O. 22° 57') vid viken med samma namn; rikets andra handelsstad; har vigtiga fabriker och ganska stor sjöfart. Handel idkas med mattor, siden, saffian, turkiskt garn, bomull, silke, tobak, ull, honung, vax, kermes, opium, pelsverk, spanmål, sesamolja m. m.; 70 t. — *Volo* vid viken af samma namn; hamn och betydlig handel; 5 t. — *Warna* (lat. N. 43° 6', long. O. 27° 55') vid en vik af Svarta hafvet; starkt befäst och liflig handel; 20 t. — *Bourgoss*, söder om Warna vid den lika benämnda viken; obetydlig handel; 5 t. — *Valona* eller *Avlona* (lat. N. 40° 27', long. O. 19° 28') vid Avlona viken af Adriatiska hafvet; idkar ris- och oliv-odling, har saltkrikor, handel och sjöfart; 6 t.

I Servien: — *Belgrad* vid Saus och Draus förening; hufvudstad och befäst; 30 t.

I Walachiet: — *Bukarest* vid Dumbroviza; hufvudstad; 140 t.

I Moldau: — *Jassy*, hufvudstad; 60 t. — *Galatz* (lat. N. 45° 36', long. O. 28° 6') vid Donau; sjöfart och handel: exporterar säd, talg, ull, timmer, hudar och skinn; importerar bomullsfabriks- och kolonialvaror, oliver, olja och jernmanufakturvaror; 20 t.

På Candia: — *Canea* (lat. N. 35° 28', long. O. 24° 1') vid norra kusten; befäst, den bästa och mest besökta hamn på ön; exporterar olivolja, tvål, ull, torkade drufvor, honung, vax, silke, oranger m. m.; importerar manufakturvaror, sidentyger, kläden, färgade lärfter, jern m. m.; 12 t.

Turkiets Asiatiska besittningar

omfatta en yta af 22,000 qv. mil med 16 miljoner invånare och bestå af: 1) *Vest Asiatiska halfön* eller *Mindre Asien* (Anadoli), 2) *Syrien* med *Palestina*, utgörande kustlandet öster om Medelhafvet intill Eufkrat floden, 3) *Eufkrat- och Tigris-länderna*, som utgöras af a) Armenien, b) Kurdistan (Assyrien), c) Al-Dsjesirah (Mesopotamien), d) Irak Arabi (Babylonien), hvilka länder väl nedsjunkit från sitt fordna välstånd, men dock äfven ännu hafva betydlig handel och industri.

Städer: — *Trapezunt* eller *Trebizonde* (lat. N. 41° 2', long. O. 39° 43') vid Svarta hafvet; förnämsta stapelstaden för Europeiska handeln med Turkiska och Persiska Asien samt för ångfarten på Konstantinopel, Donau och Odessa m. fl. orter. Förnämsta handelsartiklarne äro spanmål, hampa, lin, tobak, silke, ull, honung, vax, frukt, timmer, mattor, kaschmirschalar, läder, tvål, saltad fisk, vin, tjära m. m.; 50 t. — *Batum*, — *Samsoune*, — *Sinope* och — *Amostra*, alla längs kusten af Svarta hafvet och idkande anseelig handel och sjöfart. — *Skutari* vid Bosforen och — *Mundania* vid Marmora sjön; den sednare hamn till Brussa; liflig handel, isynnerhet med sjöskumspipor. — *Smyrna* (lat. N. 38° 26', long. O. 27° 6') vid Ægeiska hafvet; vigtigaste handelsstaden i Levanten: exporten utgöres af silke, bomull, ull, kamelhår och -garn, hudar, skinn, mokka-kaffe, tobak, alizarin (färgämne), turkiskt-garn, saffran, kamlott, galläpplen, vin, russin, mandel, dadlar, fikon, bomolja, sesamolja, rosenolja, rosenvatten, gummi, opium, vax, svamp, sjöskum, koppar, salpeter, bergolja, sidenvaror, mattor, saffian m. m.; importen af bomulls-, manufaktur- och korta varor, kläden, lyxartiklar, kaffe, glas, stengods, papper, kolonialvaror, pelsverk m. m.; 150 t. — *Scalanuova*, söder om Smyrna vid Ægeiska hafvet. — *Marmorice*, — *Adalia* och — *Ayas*, alla vid Medelhafvet och mindre handelsstäder.

På kusten af Syrien och Palestina: — *Iskenderoon* eller *Alexandrette*, — *Latakia* eller *Laodicea*, — *Tripoli*, — *Beiruth*, — *Akkas* eller *Acre*, — *Jaffa* och — *Gaza*, alla mer eller mindre betydande handelsstäder; de tvenne sistnämnda äro landningsplatser för pilgrimer, som ämna sig till — *Jerusalem*, vallfartsorten till Kristi graf; 20 t. — *Bassora*, *Bassra* (lat.

N. 30° 30', long. O. 47° 34'), belägen vid floden Schat-el-Arabi, 7 mil ofvanför dess utlopp i Persiska viken; nederlagsplats för Arabiens, Indiens och Persiens produkter och dymedelst betydlig handel och sjöfart mest med arabiska fartyg; 60 t.

Öar: — *Cypern* utanför Mindre Asiens sydöstra kust. Vigtigaste kuststaden är — *Larnaka* (lat. N. 34° 55', long. O. 33° 37'), hamn och handel med öns produkter, som förnämligast bestå af vin, bomull, silke, krapp, olja, hvete, ull, honung, droguer, ost m. m.; 5 t. — *Rhodos* med hufvudstaden af samma namn (lat. N. 36° 27', long. O. 28° 15') på NO. kusten; stor hamn, kronovarf och skeppsbyggeri samt god handel; 16 t. — *Östra Sporaderna*, en rad öar längs Mindre Asiens vestra kust, bland hvilka de betydligaste äro — *Stankio*, — *Kolymno*, — *Samos*, — *Chios* eller *Skio* med hufvudstaden af samma namn, äfven *Soki* kallad, — *Metelino* med hufvudstaden — *Moliva*, och — *Tenedos*.

På vestra kusten af Arabien finnas stater, som erkänna turkiska sultanens öfverhöghet, och till hvilka räknas de heliga orterna — *Mekka* och — *Medina*, den förra Muhammeds födelseort, den sednare hans dödsort. — *Dsjidda* eller *Dschidda* vid Röda hafvet; hamn till Mekka; liflig transitohandel mellan Arabien och Indien; 30 t.

Turkiets lydländer i Afrika

äro: *Egypten*, *Tripoli* och *Tunis*. 1) *Egypten* utgör det sandiga landet kring nedra Nil-floden, som vid sitt utlopp i Medelhafvet delar sig i flere grenar och bildar ett bördigt *delta*. För öfrigt göres den sandiga jordmonen fruktbar genom Nilens öfversvämningar. Af det periodiska regn, som under sommaren faller i höglandet, uppsväller nemligen floden och stiger öfver sina bräddar, hvarvid de från urminnes tider anlagda kanalerna öppnas och hela landet öfversvämmas samt får utseende af en sjö, i hvilken städer och byar höja sig öfver vattnet liksom på holmar. Detta inträffar vanligen i September månad. Sedan floden dragit sig inom sina bräddar, efterlemnar den en fruktbar dy, som alstrar flerdubbla skördar. Landet styres af en vice konung, hvars makt är ärftlig mot årlig skatt till turkiske sultanen.

Städer: — *Alexandria* (lat. N. 31° 12', long. O. 29° 55') vid Medelhafvet; hufvudstad; stor sjöfart och handel: besökes årligen af 1200 till 1500 fartyg. Exporten består af bomull, hvete, korn, ris, bönor, lin, linfrö, droguer, gummi, salmiak, saffran, vax, perlemor, rökelse, tamarinder m. m. äfvensom socker och kaffe, inkommet från Röda hafvet; importen utgöres af timmer, korta varor, jern- och bleck-arbeten, maskiner, vapen, ammunition, indigo, papper m. m.; 200 t. — *Suez* vid viken af samma namn vid Röda hafvet; sjöfart och handel; 6 t. — *Kosseir* vid Röda hafvet; handel på Arabien; pilgrimernes till Mekka öfverfartsort.

I Tripoli: hufvudstaden — *Tripolis* (lat. N. 32° 53', long. O. 13° 12') vid Medelhafvet; hufvudstad, Beyens säte; liflig sjöfart och handel; 18 t. — *Zaffra*, — *Bengazi* och — *Derna*, alla mindre sjöhandelsstäder.

I Tunis: hufvudstaden och Beyens säte — *Tunis* (lat. N. 36° 47') long. O. 10° 6'), betydlig sjöfart och handel: exporten består af ull, ylle, kläder, hudar, fisk, säd, frukter, oliver, olivolja, dadlar, vax, tvål m. m.; importen af timmer, socker, kaffe, manufakturvaror, stenkol m. m.; 100 t. — *Kabes*, — *Sfokes*, — *Susa* och — *Bizerta*, alla mindre betydande handelsstäder.

Furstendömet Montenegro,

ett litet bergland inom Albanien, och utgörande en yta af 90 qv. mil med 125 t. inv. Montenegrinerna äro ett halvildt, tappert folk, som bekänner sig till grekisktkatolska religionen. Regenten kallades förut *Wladika*. Landet stöter ej till hafvet, så att dess handel, som går öfver Cattaro, helt och hållet beror af Österrike.

Hufvudstad: — *Cettigne* eller Cetinje.

Konungariket Grekeland

omfattar en yta af 946 qv. mil med 1¹/₄ miljon invånare och gränisar i norr till Turkiet, i öster till Ægeiska hafvet, i söder till Medel- och i vester till Joniska hafvet. Landet är till större delen bergigt och har sommartiden brist på rinnande vatten, emedan dess fordom så beprisade floder numera äro obetyd-

liga och flertalet af desamma dessutom uttorka om sommarn. Klimatet är angenämt och sundt; luften i allmänhet ren och torr. Jordmonen är fruktbar och synnerligen tjenlig för boskapsskötsel, men såväl denna näringsgren som åkerbruket behandlas utan särdeles omsorg. Hufvudnäringar äro handel och sjöfart, hvar till landets läge är företrädesvis egnadt. Religionen är den grekiskt-katolska; konungens makt inskränkt. — Riket består af följande länderier: 1) *Livadien* eller *Hellas*, 2) *Morea* eller *Peloponnesus* och 3) *En mängd öar uti Ægeiska hafvet* samt 4) *Joniska öarne*.

Städer: — *Athen* (lat. N. 37° 58', long. O. 23° 42'), rikets hufvudstad; verldsberömd för sina fornminnen; sjöfart och handel: exporten består hufvudsakligast af korinter, olja, vin, råsilke, bomull, ull, skinn, vax m. m.; importen af socker, kaffe och andra kolonialvaror, bomulls- och ylleyger, saltad fisk, jern och jernarbeten, tenn, stenkol, tågvirke, hampa, bräder m. m.; 50 t. Mindre handels- och sjöfartsstäder äro: — *Talanta*, — *Lepanto*, — *Missolonghi* och — *Dragomestre*, alla vid Livadiens kust.

På halfön *Morea*: — *Nauplia* (lat. N. 37° 35', long. O. 22° 48') vid Argoliska viken; befast, handel och sjöfart; 10 t. Vid SV.-kusten städerna — *Kalamata*, — *Koron*, — *Modon* och — *Navarino*. Vid Patras viken — *Patras* (lat. N. 38° 16', long. O. 21° 47'), sjöfart och ansenlig handel, förnämligast med korinter; 20 t.

Öar: — *Negroponte*, f. d. *Eubea*, med förnämsta staden — *Negroponte* eller *Egribos* vid smalaste delen af sundet; handel och sjöfart; 6 t. — *Sporaderna*, till hvilka höra *Salamis* och *Egina* i Saroniska viken. — *Hydra* med staden af samma namn; stor sjöfart och betydlig aktivhandel; 12 t. — *Spezzia* vid inloppet till *Nauplia* viken; på ön herrskar mycket välstånd genom idkad sjöfart och handel. — *Skiatho*, — *Skopelo*, — *Kilidromi*, — *Skyro* m. fl. mindre. — *Cykladerna*, hvartill höra *Zea*, *Syra*, *Tine* (*Tinos*), *Mykonos*, *Andros*, *Naxia* (*Naxos*), *Paros*, *Milo* (*Melos*), *Santorin* (*Thera*), *Amorgo*, *Stampalia* m. fl., hvilka alla äro till större delen bergiga, ehuru de flesta ändock fruktbara. Produkter äro vin, silke, olja m. m. — Stad: — *Hermopolis* (lat. N. 37° 28', long. O. 24° 55') på ön *Syra*; god hamn, stor sjöfart och handel; 30 t.

Joniska öarne kallas öarne *Korfu*, *Paxo*, *S:ta Maura*, *Theaki* (Itaka), *Cephalonia*, *Zante*, *Cerigo* och flere mindre, alla i Medelhafvet, hvilka tillsammans bilda den Joniska republiken, som nyligen blifvit förenad med Grekland. Dessa öars exportartiklar äro olivolja, korinter, russin, vin, tvål och salt. Importen består af spanmål, socker, kaffe, stenkol, jern, manufakturvaror, nötkreatur, smör, ost m. m. Folkmängden 236 t.

De förnämsta sjöstäderna äro: *Korfu* (lat. N. 39° 38', long. O. 19° 57') på östra kusten af ön med samma namn, regeringens säte, betydlig sjöfart och handel; 30 t. — *Zante* (lat. N. 37° 47', long. O. 20° 48'), på NO. kusten af den liknämnda ön; fabriker, sjöfart och handel; 20 t. — *Argostoli* på *Cephalonia*; 5 t. och — *Vathi* på *Thiaki*; 3 t.

ASIEN.

Denna verldsdel upptager östra halfklotets största landtmassa, belägen öster om Europa och sträckande sig i längd från norr till söder genom alla zoner. Såsom kulturens vagga och isynnerhet genom sina många och egendomliga natur- och konstprodukter har Asien från äldsta tider intill närvarande stund innehaft stor betydelse för handeln. Med hänseende till kommunikationerna, äro visserligen denna verldsdel's floder, om man undantager dem i Kina, antingen för strida, grunda, fulla af klippor, eller af annan orsak otjenliga för en regelbunden sjöfart; men karavanvägar finnas deremot i otaliga riktningar uti det inre landet, hvilka leda till de förnämsta handelsplatserna och på hvilka ett ganska lifligt varu-utbyte försiggår isynnerhet med Ryssland och Levanten. Handeln till sjöss idkas till större delen af europeer och araber. Asiens hela folk mängd uppskattas till öfver 690 miljoner, af hvilka omkring 170 miljoner lyda europeiskt öfvervälde. Verldsdelens är delad emellan följande länderier: 1) *Asiatiska Ryssland* och 2) *Asiatiska Turkiet*, för hvilka områden redogjorts i Europas politiska geo-

grafi. 3) *Arabien*. 4) *Persien*. 5) *Afghanistan*. 6) *Beludschistan*. 7) *Turkestan*. 8) *Ostindien*. 9) *Kejsaredömet Kina*. 10) *Kejsaredömet Japan*.

Arabien,

halfö, omgifven af Persiska viken i öster, Arabiska hafvet i söder och Röda hafvet i vester. I NO. sammanhänger halfön med Asiens fasta land och gränisar intill Syriska öknen. Landets största flod, ehuru föga betydlig, är *Aftan*, som utfaller i Persiska viken; annars finnas endast regnfloder, hvilka uttorka om sommaren. Klimatet är ganska omvexlande: i allmänhet är hettan under sommarmånaderna nästan odräglig, och himlen alltid klar, ehuru nätterna äro ganska kalla. Hufvudnäringen är boskapsskötsel. Araberne styras af egna furstar, hvilka ha namn af *emirer*, *imamer* och *scheiker*, undantagande i de heliga orterna Mekka och Medina. Religionen är den muhammedanska.

Städer: — *Mokka* (lat. N. 13° 20', long. O. 43° 12') vid Röda hafvet; betydande handel, ehuru osäker redd: exporten består af kaffe, gummi, virak (rökelse), myrrha, sennetsblad, hudar, kopalgummi, dadlar, elfenben m. m.; importen är hufvudsakligast från Abyssinien och utgöres af slafvar, lastdjur och ris m. m.; 15 t. Nordligare vid Röda hafvet ligga de små städerna: — *Hodeida* och — *Loheia*, hvilka idka kaffehandel. På södra kusten: — *Makallah*, god handel; besökes isynnerhet af kustfartyg. På östra kusten — *Maskat* eller *Muskat* (lat. N. 23° 37', long. O. 58° 36'), befäst, god hamn, betydlig handel och sjöfart; upplagsort för Indiens, Arabiens och Persiens produkter samt exporterar kaffe, gummi, virak, droguer, dadlar, elfenben, strutsfjädrar, perlor, hudar, hästar m. m.; importerar ris, spanmål, väfnader, socker, bomull, horn m. m., hvaraf en del åter exporteras; 60 t. Vid Persiska viken ligga hamnstäderna — *El-Katiff* och — *Grane*.

Persien,

eller *Iran*, är landet i sydvestra Asien med gränser i norr till Kaukasien, Kaspiska hafvet och Turkestan, i

öster till Afghanistan och Beludschistan, i söder till Persiska viken samt i vester till Asiatiska Turkiet. De betydligaste floderna äro här *Aras* och *Tigris* med bifloderna *Kercha* och *Kuran*; de öfriga äro endast mindre kustfloder. Klimatet är i de lägre trakterna hett; men på höjderna mildt och behagligt samt i allmänhet helsosamt. Det inre landet upptages mest af sandöknar och saltstepper, hvaremot jordmonen kring bergsslutningarne är utmärkt fruktbar. Åkerbruk och boskapsskötsel drifvas med omsorg; industri och handel äro ingalunda obetydliga. Styrelsen är absolut monarkisk; statsöfverhufvudet kallas *Schah*. Herrskande religionen är den muhammedanska.

Städer: — *Teheran* (lat. N. 35° 42', long. O. 51° 21'), hufvudstad och schahens residens; 120 t. — *Abuschär* eller *Buschir* (lat. N. 29° 0', long. O. 50° 50'), rikets enda sjöstad vid Persiska viken; betydlig handel och sjöfart: exporterar råsilke, ull, hästar, schalar, mattor, silkesvaror, perlor m. m.; importen, som sker mest från Brittiska Indien, består af ris, indigo, socker, bomullsvaror m. m.; 15 t.

Afghanistan

innefattar landet mellan Persien, Turkestan, Indien och Beludschistan, samt är till större delen ett bergigt högland. Klimatet och naturalstren äro olika alltefter orternas olika läge. Religionen är den muhammedanska, men af Sonnitiska bekännelsen. Landet utgjorde för icke längesedan ett rike under en monark; men är nu deladt emellan flere furstar.

Stad: — *Kabul* (lat. N. 34° 32', long. O. 62° 55'), säte för den mäktigaste fursten; idkar vigtig karavanhandel; 60 t.

Beludschistan,

innefattande kustlandet vid Arabiska hafvet emellan Persien och Hindostan, är i allmänhet torrt, ofruktbart

och glest bebyggt. Invånarna äro till större delen nomader, hvilkas stammar stå under skilda öfverhufvuden, de der samtliga lyda under kanen i Kelat. Religionen är äfven här den muhammedanska.

Städer: — *Kelat* (lat. N. 29° 0', long. O. 66° 25'), hufvudstad; 20 t. — Den enda sjöstaden i detta land är — *Sonmeanee* (lat. N. 25° 22', long. O. 66° 34'), som exporterar smör, hudar, ull, torkade frukter, fisk, säd, droguer m. m.; importerar engelska och indiska manufakturer, ris och slafvar från Maskat; 2 t.

Turkestan,

äfven *Fria Tartariet* kalladt, gränsar i vester till Kaspiska hafvet, i norr till Sibirien, i öster till Kina och i söder till Afghanistan och Persien. Östra delen är bergig, vacker och fruktbar; men för öfrigt är landet en lågslätt, till större delen intagen af stepper och sandöknar. Befolkningen, som består af flere stammar, hvilka upprättat åtskilliga sjelfständiga kanater (furstendömen), idkar en del jordbruk, handverk och handel, medan en annan del ännu äro nomader. Äfven här är religionen muhammedansk.

Stad: — *Bokhara*; stor karavanhandel; 150 t.

Ostindien

kallas i vidsträcktaste bemärkelse hela den sydöstra delen af Asien, som ligger öster om floden *Sind* och söder om Himalaja samt dettas ostliga fortsättningar med inbegrepp af samtliga öar, belägna mellan fasta landet, Nya Guinea och Nya Holland. Ostindien gränsar derföre i norr till Kinesiska riket, i vester till Afghanistan, Beludschistan och Arabiska hafvet, i söder till Indiska hafvet och i öster till Kinesiska hafvet samt Stora ocean. Fastlandet delas genom Bengaliska viken i tvenne stora halföar, af hvilka den större är *Vestra-* och den mindre *Östra Indiska halfön*:

Med undantag af några distrikter står *Vestra Indiska halfön* under Englands välde, och är i anseende till klimat och produkter af mycket skiljaktig beskaffenhet. De nordliga terrassländerna hafva frisk och sund luft och äro i allmänhet mycket bördiga. Låglandet kring *Sind* floden, så långt dennas öfversvämningar sträcka sig, äfvensom ängderna kring *Ganges* äro yppigt fruktbara, ehuru klimatet är brännhett. Det inre landets södra del åtnjuter ett jemförelsevis svalare klimat och är jemväl ganska bördigt. *Vestra kusten*, som kallas *Malabar*, är rik på kryddor och fruktbarare än den östra, *Koromandel*, som är sandig. Egendomligt för dessa begge kuster är, att på hvardera af desamma alldeles motsatta årstider råda till följe af monsunerna, så att då *Malabar* har sin regntid, har *Koromandel* sin vackraste sommar, och tvärtom. Landets ur-invånare äro *Hinduer*, som bekänna *Brahma* religionen; men för öfrigt bo här folk af flere nationaliteter, de der alla bibehållit sitt hemlands religion.

Städerna på denna halfös kust äro förut omtalade.

Östra Indiska halfön är delad emellan de sjelfständiga staterna *Birma*, *Siam*, *Anam* och åtskilliga *Malajiska småstater* samt *England*, som innehar en del af *vestra kuststräckan*. *Halfön* genomstrykes af flere bergarmar, bildande mellan sig smala dalar, de der, så långt flodernas öfversvämningar räcka, äro mycket bördiga. Bergstrakterna hafva särdeles angenämt klimat; i flod- och kustländerna är deremot hetan odräglig och företrädesvis ohelsosam för europeer. Religionen är buddhaistisk och muhammedansk; regeringssättet despotiskt.

1) *Riket Birma* eller *Ava*, kring floden *Iravaddis* öfra lopp.

Stad: — *Ava* (lat. N. 21° 45', long. O. 95° 53'), rikets hufvudstad och residens för *Boa*, som regenten kallas; byggd af bamburör; 70 t.

2) *Riket Siam*, halföns mellersta del kring floden *Menam*.

Stad: — *Bangkok* (lat. N. 13° 23', long. O. 100° 35') nära Menams utlopp; rikets hufvudstad, byggd dels på pålar, dels på bambuflottor. Handeln och sjöfarten äro betydliga och drifvas förnämligast på Kina: exporten består af socker, peppar, tenn, kryddor, fina träslag, elfenben, bomull, ris, hudar, horn, fjäder m. m.; importen af the, manufakturvaror, porslin, kamfer m. m. Större fartyg kunna ej inlöpa i floden; 400 t.

3) *Riket Anam*, östra kustlandet, bestående af länderierna *Tongking*, *Kochin-Kina* och *Kambodja*.

Förnämsta handelsstaden är — *Saigon* (lat. N. 10° 55', long. O. 106° 45'), som exporterar betelnötter, ris, socker, peppar, kanel, kardemumma, silke, bomull, olja, rhinoseroständer, teakträ, hjorthorn m. m.; 180 t. Mindre kuststäder äro — *Turon* och — *Phuyen*.

4) *Malajiska staterna* upptaga södra delen af halfön.

Hafva ingen sjöstad af betydighet.

5) *Andaman-* och *Nikobar öarne* uti Bengaliska viken, rika på kokospalmer, brödfrukträ, kassia och teakträ m. m. Sedan Engelmännerna öfvergifvit de förra och Danskarne de sednare af dessa öar, lefva invånarne oberoende. De sista kolonisterna tvungos af klimatets osundhet att lemna de sednare af dessa öar år 1848.

Kinesiska Riket

består af det egentliga Kina samt de dermed under olika vilkor förenade länderna *Mandschuriet*, *Mon-goliet*, *Tibet* och halfön *Korea*. Gränsar i norr till Sibirien, i öster till Stora ocean, i söder till Anam, Birma och Hindostan samt i vester till Turkestan. Riket är till vidd underlägset endast Ryska och Brittiska väldena; men i folkmängd öfvergår det hvarje annan stat på jorden, emedan invånarnes antal uppskattas till 400 miljoner. Hufvudfloder äro här *Hoangho* (gula floden), *Jantsekiang* (blå floden) och *Sikiang* (tiger floden). Öfverhufvud är landet bergigt; mellan

de begge förstnämnda flodernas nedra lopp utgöres det af en högeligen bördig och öfverbefolkad slätt. Klimatet är i norra delen strängare än i södra Europa, och i de högre belägna länderna ganska kallt; på slättlandet och de sydligare dällderna råder deremot Indiens temperatur och vegetation. Kommunikationerne i det inre landet underlättas genom talrika kanaler, hvaribland förtjenar särskilt nämnas den s. k. *kejsarkanalen*, den största i hela världen. Den är byggd af qvadersten och omkring 120 sv. mil lång och 200 à 1000 fot bred samt fortlöper mellan *Hangchu* och *Peking*. Kinas inrikes handel, samt trafiken på floderna och kanalerne öfverträffar allt hvad man eljest i den vägen kan få skåda någonstädes i världen; hundratusental menniskor tillbringa hela sitt lif i farkoster på dessa vatten. Folkets idoghet är otrolig; jorden odlas mäterligt; utomordentliga siden- och bomullstyger förfärdigas, porsliner, elfenbens- och lackerade arbeten af utmärkt beskaffenhet tillverkas. Minnesmärke af deras flit äfven i fordna tider är den bekanta *kinesiska muren*, en jättebyggnad, som sträcker sig omkring 300 geogr. mil längs landets norra gräns och förut utgjorde ett skyddsvärn mot nu underkufvade folk, men numera prisgifves åt förgängelsen. Kinesernes civilisation är den äldsta, och de hafva långt före Europeerne gjort åtskilliga viktiga upptäckter och begagnat sig af desamma, såsom att använda krut, trycka böcker, segla efter kompassen o. s. v. Religionen är buddhaistisk bland större delen af befolkningen; kejsarens makt oinskränkt.

Städer: — *Peking* (lat. N. 39° 50', long. O. 116° 30'), rikets hufvudstad och kejsarens residens; jordens vidsträcktaste och näst London folkrikaste stad; 2 milj. inv. Längs kusten finnes en mängd större och mindre sjöstäder, af hvilka endast de nämnas, som företrädesvis besökas af europeiska fartyg. — *Schanghai* (lat. N. 31° 25', long. O. 120° 38'), betydlig handel och sjöfart: exporterar sidenvaror, the, kamfer, droguer, fina porsliner m. m.; 300

t. — *Ningpo* (lat. N. 30° 5', long. O. 121° 0') vid mynningen af floden med samma namn; god hamn och anseelig handel; 300 t. — *Fu-tschou* (lat. N. 26° 14', long. O. 119° 20'), god hamn, fabriker och handel; 500 t. — *Amoy* (lat. N. 24° 28', long. O. 118° 13') på en liten ö; hamn, handel och sjöfart; 250 t. — *Kanton* (lat. N. 23° 3', long. O. 113° 20'), viktigaste hamnen för europeernas handel på Kina. Skeppen gå icke upp till Kanton, utan lossa och lasta i — *Whampoa*. Hufvudsakligaste exporten utgör the, silke, sidenvaror, kassia, socker och porsliner; 800 t. Utom dessa hamnar, hafva Kineserna på sednare åren blifvit tvungne att öppna flere hamnar för den europeiska handeln.

Till det egentliga Kina höra äfven de två stora öarne: *Hainan* och *Formosa*, begge bergiga, skogrika och ganska fruktbara.

Kinesiska biländerna:

1) *Mandschuriet*, landet NO. om Kina.

Förnämsta staden heter — *Mukden*.

2) *Mongoliet*, utgöres af norra Hög-Asiens mellersta del och är till större delen okänt.

Städerna äro högst obetydliga, deribland må nämnas — *Maimatschin*, — *Yarkand* och — *Ili* eller *Guldja*.

3) *Tibet*, utgörande södra Hög-Asien, jordens högst belägna land.

Stad: — *Lassa*, karavanhandel på Indien och Kina.

4) *Korea*, bergig och fruktbar. Landet är i allmänhet så godt som obekant, ty all förbindelse är förbjuden med andra länder, undantagandes Kina och Japan.

Hufvudstad: — *Kingkitao*.

5) *Lieu-Kieu-öarne*, som ligga i Stilla hafvet och äro bördiga.

Japanska Riket

utgöres af en mängd större och mindre öar i Stilla oceanen, genom Japanska hafvet skilda från fastlandet. Öarne äro bergiga och vulkaniska samt härjas ofta af jordbäfningar. Genom invånarnes flit är icke blott den stembundna marken utan äfven sjelfva klipporna förvandlade till bördiga åkerfält eller terrasser, som bära ris, hvete, soja-bönan, the, mulbärsträ, tobak,

sago, bomull m. m. Kopparn härifrån anses som den bästa. Japaneserne täfla med Kineserne i idoghet: de odla ej blott jorden med samma skicklighet, utan tillverka äfven lika goda, om ej bättre silkes-, bomulls- och porslinsvaror samt företrädesvis lackerade arbeten. Handeln är såväl i det inre landet som på kusterna högst liflig och underlättas af förträffliga hamnar, vägar och broar. Den egentliga utrikeshandeln har dock varit nästan ingen, i anseende till regeringens princip att ej tillåta umgänge med främmande folk, hvarutinnan likväl numera en väsentlig förändring inträffat, i det åtskilliga hamnar blifvit öppnade för främmande nationer. Klimatet är om sommarn mildt, men vintertiden ganska strängt. Religionen är hednisk; i spetsen för styrelsen stå en andlig och en världslig regent med despotisk makt. Folkmängden utgör omkring 36 miljoner.

Städer: — *Jeddo* (lat. N. 35° 55', long. O. 139° 20') på ön Nifons östra kust; Kubos (verldsliga furstens) residens; 1½ milj. — *Miako* på samma ö, ej långt ifrån kusten; Dairis (andliga furstens) residensstad; 500 t. — *Simoda* vid Jeddovikens öppning; tillgänglig för främmande nationers fartyg. — *Hakodadi* (lat. N. 41° 56', long. O. 140° 39') på ön Jesso; hamn, öppen för främmande nationers fartyg. — *Nangasaki* (lat. N. 32° 44', long. O. 129° 59') på ön Kiusu; stor handelsrörelse och säker hamn; exporterar koppar, kamfer, silke och sidenvaror, bomullstygger och droguer m. m.; importerar socker, hudar, elfenben, te m. m.; 70 t. Hamnen är äfven tillgänglig för främlingar.

AFRIKA.

Afrika är till storleken den tredje i ordningen bland verldsdelarne och till det mesta belägen inom tropikerna, för hvilken orsak den äfven bland desamma har det hetaste klimat. Temperaturskilnaden mellan dag och natt är högst betydlig, så att den glödande hettan om dagen efterträdes af en kännbar nattkyla. Lika skarpt omvexla äfven årstiderna, af hvilka endast tvenne,

nemligen en våt och en torr gifvas. Det inre landet är till större delen okänt och består för det mesta af sandöknar, hvilka i förening med osegelbara floder tillåta endast ofullständiga kommunikationer t. ex. karavanfärder, hvilka här äro både långsamma och äfventyrliga. På åtskilliga kusttrakter är handeln deremot ganska liflig och företrädesvis i Europeers händer. Åkerbruk och industri äro obekanta, utom i Medelhafs kustländerna. Infödingarne äro negrer och till större delen hedningar; på norra kusten råder dock den muhammedanska och i de europeiska kolonierna kristna religion. Folkmängden uppskattas af somliga till 100, af andra ända till 300 miljoner. Afrika indelas vanligen i följande länder och stater, nemligen: 1) *Berberiet*, 2) *Nil-länderna*, 3) *Sahara*, 4) *Nigritien*, 5) *Vestra Kustlandet*, 6) *Kaplandet*, 7) *Sydöstra Kustlandet* och 8) *Öarne*.

Berberiet

innefattar hela norra kustlandet från Atlantiska hafvet till Egypten och genomstrykes af Atlasbergen. Växtligheten är här rik öfverallt, der bevattning ej saknas, och särdeles är landets nordliga del fruktbar. En torr, på dadelpalmer rik landsträcka närmast Sahara ökenen kallas *Biledul-gerid*. Befolkningen är hufvudsakligast Berber och Araber. De förra lefva mest i bergstrakterna såsom nomader och röfvare; de sednare deremot bo dels i städer och byar, då de benämnas *Mohrer* och idka jordbruk, handel och industri, dels föra de ett kringstrykande lefnadssätt och heta *Beduiner*. Dessutom uppehåller sig här ett betydligt antal främlingar af hvarjehanda nationer. Inbegriper följande stater:

A) Sultanatet Marokko.

Ett mäktigt rike med 9 miljoner invånare, beläget i Berberiets nordvestra del.

Städer: — *Marokko* (lat. N. 31° 34', long. V. 7° 40'), rikets hufvudstad och sultanens residens; men numera förfallen; 60 t. — *Magador* (lat. N. 31° 30', long. V. 9° 46'), förnämsta handelsstaden; exporterar förnämligast elfenben, strutsfjädrar, vax, hudar, gummi, mandlar, korkträ, dadlar, ris, spanmål, fenkol, lakritsrot, krapp, orseille, apor, schalar m. m.; importerar bomulls-, ylle-, siden- och linneväfnader, kolonialvaror, the, jern- och andra metallarbeten, glas- och porslinsvaror, speglar m. m.; 16 t. Vid Atlantiska hafvet ligga vidare sjöstäderna — *El Araish*, — *Sallee*, — *Rabat*, — *Mazagan*, — *Agadir* och — *Assa*. Vid Gibraltar sund — *Tanger* och vid Medelhafvet — *Tetuan*, alla med ungefärligen enahanda export- och importartiklar som Magador.

B) **Algier** (Se Frankrike).

C) **Tunis** (Se Turkiet).

D) **Tripolis** (Se d:o).

Nil-länderna

bestå af:

A) **Egypten** (Se Turkiet).

B) **Nubien.**

Ett stort land kring Nilflodens mellersta lopp; stöter i öster till Röda hafvet. Landet är till större delen en torr sandöken och deladt mellan flere furstar, hvilka äro mer eller mindre beroende af vice konungen i Egypten.

Stad: — *Suakin* (lat. N. 19° 2', long. O. 37° 50'), enda sjöstaden och har jemväl karavanhandel; 8 t.

C) **Habesch** eller **Abyssinien**,

högländ, der östra Nilarmen upprinner. Fordom mäktigt rike, men nu deladt mellan flere furstar. Invånarne äro kristna, men halfvilda.

Städer: för handeln vigtigare äro de vid Röda hafvets kust belägna — *Massowah*, — *Arkiko* och — *Amphila*.

Sahara.

Jordens största öken, sträckande sig ifrån Atlantiska hafvet till Egypten. Den är en 600 geogr. mil

lång och flerestädes 200 mil bred slätt, hvars yta be-
 täckes af kiselsten och flygsand, som vindarne stundom
 sammanhopa till berg. Likväl finnas här och der,
 särdeles österut oaser, hvilka skjuta upp likt öar i
 sandhafvet. Resor på detta haf äro vida farligare och
 långvarigare än på oceanen. Sandslätten saknar all
 vegetation, samt strutsar och antiloper äro de enda djur,
 som der uppehålla sig. På oaserna trifvas deremot
 palmer, sydfruktar och något spannmål äfvensom andra
 växter, och der underhålles temligen talrika hjordar
 mest af de i dessa trakter så högst nyttiga och outhä-
 bärliga kamelerna. I trots af allt det äfventyrliga vid
 resorna genom Sahara är den likväl skådeplatsen för
 en liflig varuomsättning mellan Europas civiliserade
 folk och negerländerna, hvilken rörelse bedrifves efter
 ett ganska inveckladt system ehuru regelbundet, i det
 varorna flere gånger ombyta egare innan de nå sin
 bestämmelseort. Handeln sker förnämligast genom
 byte; endast sällan användas penningar.

Nigritien eller Sudan.

Landet söder om Sahara. Norra delen upptages
 af sandhedar, den södra är bergig, skog- och vatten-
 rik. Förnämligast vattendragen äro den stora steppsjön
Tschad och floden *Niger* eller *Dsjoliba*. Landet fram-
 alstrar säd, dadlar och frukter, indigo, bomull, kaffe,
 gummi, schi-trädet, som gifver ett slags smör, oljepal-
 mer m. m. samt är tätt befolkadt, fullt med städer
 och byar, hvarest idkas liflig karavan-handel, särde-
 les med elfenben, guldstoff och dessutom med slafvar.
 Det hela består af flere stater, alla styrda med vild
 despotism, såsom *Bambarra*, *Timbaktu*, *Haussa*, *Burnu*,
Darfur m. fl. De fleste invånarne äro negrer; en
 del bekänner muhammedanska religionen, en annan
 del äro fetisch-dyrkare.

Vestra Kustlandet

inbegriper följande:

A) Senegambien,

landet kring floderna Senegal och Gambia. Kusten är ett vidsträckt lågland, men det inre högland. Inbyggarna äro negrer, delade i en mängd, af egna höfdingar styrda stammar, hvaribland en del äro temligen hyfsade och flere idka åkerbruk och handel. Klimatet är i allmänhet hett och i sumptrakterna osundt. På kusterna hafva Engelsmän, Fransoser och Portugisare kolonier, hvarom ofvan anförts under de resp. länderna.

B) Öfra Guinea.

Beläget söder om Kongbergen och längs Guinea vikens norra sida. Kustlandet är ganska bördigt, men klimatet der hett och osundt, isynnerhet vid *harmattan* (ostlig vind). Uti inlandet finnas en mängd negerstater. Kusten indelas i — *Sierra Leona*, — *Korn-* eller *Peppar-*, — *Elfenbens-* eller *Tand-*, — *Guld-*, — *Slaf-* och — *Benin-kusten*.

Städer: Europeerna hafva här flere kolonier; men framför andra anmärkningsvärda äro *Republiken* — *Liberia*, på Pepparkusten; Nord-Amerikansk koloni, anlagd år 1823 af frigjorda negerslafvar. Befinner sig i blomstrande tillstånd; handel och näringar utveckla sig årligen; 300 t. — *Monrovia* (lat. N. 6° 20', long. V. 10° 30'), hufvudstad, handel och sjöfart: exporterar färgträ, elfenben, guldsand, palmolja, sköldpaddskal, socker, malasiss, kaffe, arrowrot m. m.; 3 t. Vid kusten de mindre städerna — *Edina* och — *Trade-town*.

C) Nedra Guinea.

Landet mellan *Kap Lopez* och *Kap Negro* kring floderna *Zaire* och *Coanza*. Är i allmänhet sandigt, sumpigt och skogbeväxt, samt bestående af flere riken, hvaraf de förnämsta äro: *Loango*, *Congo*, *Angola* och *Benguela*. Regeringen handhafves af oinskränkta konungar dels beroende, dels oberoende af Portugiserne

(Se Portugal). Kuststräckan mot söder till *Oranje floden* är sandig, ofruktbar och nästan öde. Derutanför ligger guano-ön *Ichabo*.

Kaplandet

utgör södra sluttningen af Hög-Afrika. Det inre landet lider gemenligen af torka; men under regntiden betäckes marken dock af yppig gräsmatta. Infödingarne äro *Hottentotter*, ett till färgen gulbrunt, fult, menlöst herdefolk, som mest tjenar hos kolonisterne såsom vallhjon, samt *Buschmanerne*, ett dverglik, vildt och rått folk. Kolonisterne äro dels Holländare, dels Engelsmän. (Se vidare England).

Sydöstra Kustlandet.

Ehuru Europeerne redan i 300 år haft handelsförbindelser med denna trakt, kan den likväl ännu anses som en af de minst bekanta i världen. Kustlandet är i allmänhet hett, sumpigt, sandigt och osundt för europeer, samt indelas vanligen i följande delar:

A) Kafferlandet

mellan Kapkolonien och Delagoa viken. Här hafva uppstått trenne betydande kolonier: *Natal*, *Oranjerflods-Republiken* och *Trans-Vaalska-Republiken*, de tvenne sednare grundlagda af Nederländska nybyggares afkomlingar.

B) Sofala.

Från Delagao viken till Zambeze floden. Landet är mer eller mindre beroende af Portugal.

C) Mozambique.

Längs kanalen af samma namn. Beherrskas likaledes af Portugal.

D) **Zanguebar** eller **Zanzibar**.

Från Kap Delgado till eqvatorn. I många trakter är marken bördig och frambringar trä till virke, palmer, bomull, socker, kaffe, peppar, indigo, kopal, virak (rökelse), myrrha och andra växtalster. Landet lyder under Imam af Maskat.

Städer: — *Zanzibar* (lat. S. 6° 0', long. O. 39° 30') på en ö; hufvudstad och säte för sultanens ståthållare; dess hamn är en af dessa orters viktigaste stapelplatser; 60 t. — *Monbaza* och — *Melinde*, mindre handelsstäder.

E) **Ajan**.

Från eqvatorn till inemot Kap Guardafui, från hvilken sistnämnda ort kustlandet intill Bab-el-Mandeb sund kallas *Adel*.

På sistnämnda sträcka ligga de mindre handelsplatserna — *Zeila* och *Berbera*.

Öarne.

Madagaskar, Afrikas största ö, och en af de största på jorden; full af berg, och rik på ris, mais, sockerrör, bomull, hampa, ananas, kokosnötter, kaffe, peppar, ingefära, saffran, kardemumma, metaller och ädelstenar. Inbyggarne utgöra en blandning af flere menniskoraser och bilda många små stater. Handeln idkas uteslutande med de Portugisiska besittningarne på Afrikas ostkust.

Förnämsta handelsstaden är — *Tamatave* på ostkusten.

Komoro öarne i Mozambique kanalen, rika på tropiska produkter; bebodda af sjelfständiga araber.

Sokotora vid inloppet till Bab-el-Mandeb; bergig, fruktbar, men föga befolkad. Lyder under en arabisk furste.

AMERIKA.

Denna verldsdel upptäcktes först af Genuesaren *Cristopher Columbus*, som den 12 Oktober 1492 landade vid den Vestindiska ön *Guanahani*. Åren 1498—1499 landade sedermera Florentinaren *Amerigo Vespucci* på fasta landet, som efter honom erhöll sitt namn. Amerika sträcker sig genom alla zoner, hvarföre dess klimat är ganska skiljaktigt; dess rikedom på natur-alster är stor, isynnerhet af växtrikets, samt på ädla metaller. Ehuru floderna här öfverträffa i storlek och antal dem i andra verldsdelar, begagnas de dock ännu föga för skeppsfart, med undantag af dem i Nord-Amerikas Förenta Stater, der den kommerciela och industriela utvecklingen nått en oerhörd höjd. Urbe-folkningen utgöres af indianer, hvilka alltmera undan-trängas till de inre trakterna af inflyttade europeer, som numera är den ojemförligt talrikare befolkningen och oupphörligen genom invandringar tilltager i stark progression. Nästan lika talrika som indianerne äro här numera negrerne, hvilka till en del äro slafvar. Här boende f. d. europeer kallas *kreoler*, de af eu-ropeer och negrer sammanafnade *mulatter*, de af eu-ropeer med indianer sammanafnade *mestizer* samt de af negrer med indianer *zambos*. Indianerne lefva af jagt, fiske och råa naturprodukter samt äro afguda-dyrkare; men hos öfriga inbyggare är kristen religion rådande. Verldsdelen fördelas i *Norra* och *Södra Amerika*.

Nord-Amerika indelas vidare vanligen i följande länder och stater: 1) *Ryska Besittningarne*, 2) *Brit-tiska Besittningarne*, 3) *Förenta Staterna*, 4) *Mexiko*, 5) *Central-Amerika* och 6) *Vestindien*.

Syd-Amerika uti: 1) *Columbia Staterna*, 2) *Guya-na*, 3) *Brasilien*, 4) *Peru*, 5) *Bolivia*, 6) *Chili*, 7) *La Plata Staterna*, 8) *Paraguay*, 9) *Uruguay*, 10) *Patagonien* och 11) *Öarne*.

Nord-Amerika.

Ryska Besittningarna (Se Ryssland).

Brittiska Besittningarna (Se England).

Förenta Staterna

omfatta en yta af 136,000 qv. mil med omkring 29 miljoner invånare. Gränisar i norr till Brittiska Besittningarna, följande i en lång sträcka 49 latit. parallelen, i öster till Atlantiska ocean, i söder till Mexikanska viken, i sydvest och vester till Mexiko och Stilla hafvet. Genom Alleghanybergen i öster och Klippiga-bergen i vester delas detta ofantliga område i 3 regioner: 1) *Atlantiska kustlandet*, som är den förnämsta och mest befolkade trakten, väl odlad och ganska fruktbar; 2) *Mississippi slätten*, ett ofantligt vidsträckt flackland, som genomströmmas af den till Mexiko viken rinnande *Mississippi* jemte dess bifloder *Ohio* och *Missouri*. Östra delen är väl odlad och fruktbar; vester om Mississippi utbreda sig stora urskogar och grässlätter, *savanner* kallade, samt sydligare en stenig och sandig trakt. Kusterna vid Mexiko viken hafva en storartad lagunbildning med kustsjöar och sandöar. 3) *Stilla hafvets kustområde* intill *Klippiga bergen* består af fruktbara bergsslätter och dalar, samt har till följe af Kaliforniens guldrikedom med otrolig hastighet blifvit bebyggd. — I landet öfverhufvud äro åkerbruk och industri förnämsta näringsfång, och i vissa delar står isynnerhet den sednare på utomordentligt hög ståndpunkt. Handeln, likasom skeppsfarten, är högeligen blomstrande och utsträckt öfver hela jorden. Inom landet befordras den genom chauséer, ett vidsträckt nät af jernvägar och kanaler, insjöar och segelbara floder. I skeppsbyggeri öfverträffa Amerikanarne alla andra folk. Handelsflottan består af omkring 25,000 fartyg om circa 2,600,000 register-tons drägtighet. Från hvalfiskfångsten hafva

de utträngt nästan alla andra sjöfarande. — Klimatet är här ganska olikt det i Europa på samma polhöjd. Sommarn är i allmänhet brännande het, då vintern deremot är mycket kall. I allmänhet har jemväl ostkusten kallare klimat, som dock mildras i mon af afståndet från hafvet. Största delen af befolkningen är till sitt ursprung europeisk af flere nationer. Statsreligion och privilegierade stånd finnas icke; alla medborgare hafva lika rättigheter. Landet utgör en förbundsstat, bestående af 35 sjelfständiga stater samt 7 distrikter och territorier. Statsförbundets gemensamma angelägenheter förvaltas af en *unions-regering*, bestående i en *kongress* af valde ombud från alla de särskilda staterna och i hvars spets står en *president*, som väljes för 4 år.

Städer: — *Washington* (lat. N. 38° 54', long. V. 77° 3') vid floden Potowmac; hufvudstad och regeringens säte; 60 t. Vid mynningen af samma flod ligger — *Alexandria*, som är hamn till den förra; exporterar förnämligast hvete, mais och tobak; 10 t. — *Boston* (lat. N. 42° 34', long. V. 69° 5') vid hafvet; stor fabriks- och handelsstad: exporten utgör kött, fläsk, saltad fisk, ris, manufakturvaror, papper, jernarbeten och möbler m. m.; importen vin, brännvin, olja, frukter samt flere slag af Indiens och Kinas produkter; 172 t. Norr om den sistnämnda längs kusten — *Portsmouth*, — *Portland* och — *Bath* samt sydvest om densamma — *Newport* och — *Newhaven*. — *New-York* (lat. N. 40° 46', long. V. 73° 58') på ön Manhattan i Hudson flodens mynning; betydligaste sjö- och handelsstaden i hela Amerika. Årligen anlända hit öfver 4000 fartyg från utrikes orter, hvartill komma circa 7000 kustfarare. Exporten består af hvetemjöl, hvete, mais, bomull, tran, talg, fiskben, fläsk m. m. Importen består af kaffe, socker, the, kakao, hudar, ull, bly, tenn, jern, siden-, ylle- och bomullsväfnader; 790 t. — *Philadelfia* (lat. N. 39° 57', long. V. 75° 6') vid Delaware floden; unionens bäst bygda stad; stor handel och sjöfart; som stad den andra i ordningen; 550 t. — *Baltimore* (lat. N. 39° 18', long. V. 76° 38') vid Chesapeake viken; idkar betydande handel, isynnerhet mjöl-export; 190 t. — *Norfolk* vid mynningen af sistnämnda vik; hamn och handel; 16 t. Sydligare längs kusten mindre sjöstäderna: — *Beaufort*, — *Wilmington* och — *Georgetown* samt än

sydligare — *Charlestown* (lat. N. 32° 42', long. V. 80° 0'), vigtig handelsstad: exporterar hufvudsakligast bomull, ris, tobak och timmer; importerar ylle-, bomulls- och linnetyger, jern-, stål- och kolonialvaror m. m.; 44 t. — *Savannah* (lat. N. 32° 3', long. V. 81° 10') vid floden af samma namn; god handel: exporterar ris, bomull och timmer; 25 t.

Vid Mexiko viken de mindre sjöstäderna — *Pensacola* och — *Mobile* samt vestligare — *New-Orleans* (lat. N. 29° 56', long. V. 89° 55') vid Mississippis högra strand 105 minuter ofvanför dess mynning; stor handel och sjöfart: exporterar förnämligast bomull, tobak, hudar, socker, ris, färg- och andra träslag, mjöl, bränvin, rökt kött m. m.; importen är deremot obetydlig. Klimatet är osundt, i det gula febern ofta härjar; 165 t. — *Galveston*, dålig hamn, men dock handel; 7 t.

Vid Stilla hafvets kust: — *San Francisco* (lat. N. 37° 55', long. V. 121° 50') vid en vik, i hvilken Sacramento och flere andra floder utfalla; god hamn, stor handel och sjöfart, som årligen tilltager; importen består hufvudsakligast af smör, fisk, ljus, tvål, kaffe, the, viner, spirituosa, byggnadsmaterialier, stenkol, jern, stål, kläder, åkerbruksredskap, is m. m.; exporten är jemförelsevis mindre, enär de flesta fartyg afsegla i barlast, dock utföres guld, silfver, qvicksilfver och bly till icke obetydligt värde; 60 t. — *Monterey* vid en vik, söder om sistnämde, obetydlig handel.

Mexiko

omgifves i söder och vester af Stilla hafvet, i norr af Förenta Staterna och i öster af Mexiko viken. Landets norra del består af vildmarker, den öfriga utgöres af högslätter, hvilka mot ostkusten sänka sig till en flack strand med sandbankar, landtungor och laguner. På högslätterna och deras sluttningar växer mais, råg, hvete, kakao, sockerrör, bomull, jalappa (begagnas som medicin), indigo, kochenill, vanilj m. m. Det sumpiga kustlandet vid Mexiko viken, gula feberns fädernesland, producerar ris, maniok, palmer, pisang, mahogny och kampecheträ. Landet är af ålder berömdt för sin rikedom på alla ädla metaller och har alltsedan dess upptäckt försett en stor

del af den öfriga världen med silfver och silfvermynt, enär man kan antaga, att $\frac{2}{3}$ af hela det i bruk och omlopp varande förrådet kommit från Mexiko. Äfven guld finnes i temligen rikligt mått. Åkerbruk och industri stå på en ganska låg ståndpunkt, till följe af befolkningens tröghet och ständiga inre oroligheter. Handel och sjöfart äro icke betydande; dock bedrifva kustboarne smuggeri i stor skala. Kommunikationerna äro bristfälliga och anstalterna därför förfallna; klimatet högst olika allt efter orternas höjd öfver hafsytan. Spanska språket och katolska religionen äro de allmänast rådande. I spetsen för regeringen står för närvarande en kejsare under Frankrikes beskydd, men en stor del af befolkningen erkänner åtminstone icke ännu hans makt.

Städer: — *Mexiko* (lat. N. 19' 28', long. V. 99° 3'), belägen i en skön dal mellan tvenne sjöar, 7,400 fot öfver hafsytan; hufvudstad och regeringens säte; för öfrigt Amerikas vackraste stad; medelpunkt för landets inre handel, fabriker; 210 t. Vid kusten städerna: — *Matamoras* vid Rio del Norte, — *Tampico*, — *Vera Crux*, — *Santiago de Tabasco* och — *Campeachy*. Exporten från dessa städer består hufvudsakligast uti guld, silfver, kochenill, indigo, socker, bomull, vax, vanilj, blåholz m. m.; importen af fabriksväfnader, papper, brännvin, vin och metallarbeten.

Vid Stilla hafvet: — *Acapulco*, — *San Blas*, — *Mazatlan* och — *Guaymas*, den sistnämnda vid Kaliforniska viken.

Central Amerika

kallas den del af nya världen, som ligger emellan Mexiko och Panama näset samt i öster omgifves af Karaibiska hafvet och i vester af Stora ocean. Landet är till en del bergigt och fullt af vulkaner samt i allmänhet naturskönt och fruktbart, ehuru våldsamma stormar och jordbäfningar ofta inträffa. Klimatet är hett och osundt isynnerhet vid kusten af Karaibiska hafvet. Bland produkter äro kakao, kochenill, va-

nilj, indigo, mahogny, kampeche- och sandelträ de förnämsta. Folkmängden öfver 2 miljoner, som företrädesvis äro katoliker och tala spanska språket. Landet innefattar nu, utom *Brittiska Honduras* och *Moskvitokusten*, följande fem sjelfständiga stater: *Guatemala*, *San Salvador*, *Honduras*, *Nicaragua* och *Costa Rica*.

Städer: — I Guatemala: — *Nya Guatemala* (lat. N. 14° 42', long. V. 90° 34') med en hamn vid den närbelägna kusten af Stilla hafvet; säte för regeringen och främmande konsulter; fabriker och handel; 50 t.

San Salvador har hufvudstad af samma namn; kuststäder af betydelse finnas icke.

I Honduras hamnarna — *Truxillo*, — *Omoa*, — *Caballas* m. fl.

I Nicaragua — *Leon* (lat. N. 12° 16', long. V. 86° 37'), hufvudstad och betydande; hör under spansk välde; numera förfallen. Vid Stora ocean hamnarna — *Realejo* och — *Nikoya*; der samlas snäckor. — *San Juan* eller *Greytown*, hamn vid flodens af samma namn utlopp i Karaibiska hafvet.

I Costa Rica är hufvudstaden — *San Jose* med hamnen — *Punta Arenas*.

Vestindien

kallar man med ett gemensamt namn den stora östräc-kan emellan Floridas södra spets och Orinoco flodens utlopp samt omfattar alltså såväl *Bahama öarna* som *stora* och *små Antillerna* samt *Haiti*. De flesta af dessa öar äro bergiga och hafva förträffliga hamnar. Klimatet är hett och fuktigt samt sommartiden för europeer osundt. Regntiden härja här ofta orkaner. Bördigheten är stor, isynnerhet på sockerrör, kaffe, tobak, bomull och indigo. Större delen af befolkningen, som inalles utgör nära 3½ milj., äro Negrer och Mulatter. Alla öarna äro europeiska besittningar med undantag af följande tvenne sjelfständiga stater:

A) Republiken Haiti.

Utgörande vestra delen af ön med samma namn.

Städer: — *Port-au-Prince* (lat. N. 18° 35', long. V. 72° 18') vid Gonaive viken; vacker hamn och liflig handel: exporterar kakao, tobak, bomull, färgträ och mahogny; 28 t. Vid kusten finnas vidare — *Cap Haitien*, — *Gonaives*, — *Leogane* och — *Jeremie*.

Hit höra jemväl öarne: *Gonaives*, *Tortua* och *Vache*.

B) **Republiken St. Domingo,**

som innefattar östra och större delen af ön med samma namn.

Städer: — *St. Domingo* (lat. N. 18° 28', long. V. 69° 52') vid floden Ozonna; första af europeer i Amerika anlagda stad; hufvudstad; 20 t. — *Samana*, ypperlig hamn.

Hit höra öarne: *Samana* i norr och *Saona* i söder.

Syd-Amerika.

Columbia

innefattar nordvestra delen af Syd-Amerika och är ett af jordbäfningar ofta hemsökt bergland. Dess hufvudfloder äro *Magdalena* och *Orinoco*. Vestra trakterna af landet bestå af högslätter, hvilka mot öster sänka sig och bilda dels fruktbara terrasser, dels öfverskådliga lågslätter, *Llanos* kallade, de der under regntiden betäckas af yppig gräsväxt, men den torra årstiden äro liflösa ödemarker. Återstående delen af landet är betäckt med tropisk urskog. Klimatet är jemväl tropiskt, med en regntid och ett torrt årsskifte, ehuru temperaturen varierar i mon af orternas höjd öfver hafvet. Fruktbarheten är rik på alla den heta zonens produkter och alstrar isynnerhet bomull, tobak, socker, kaffe, kakao, vanilj, indigo, kinabark och en mängd andra medicinalväxter. Efter befrielsen från Spaniens öfvervalde sammanslöt sig väl hela landet till en enda republik, men upplöstes åter år 1831 uti följande trenne stater:

A) Ecuador.

Columbias sydvestra del, med 1 miljon invånare.

Städer: — *Quito* (lat. S. 0° 13', long. V. 78° 43'), hufvudstad, belägen på en högslätt; 78 t. — *Guayaquil* (lat. S. 2° 12', long. V. 79° 50') vid en vik på kusten; god hamn, betydlig handel och sjöfart: exporterar kakao, stråhattar, läder, kinabark, aloeträ, timmer och hudar; importerar manufakturvaror, siden tyger, viner och mjöl; 24 t.

Till Ecuador höra *Gallopagos öarna* i Stilla hafvet.

B) Nya Granada.

Mellersta delen, med 2 $\frac{1}{4}$ miljoner invånare.

Städer: — *Bogota* (lat. N. 4° 39', long. V. 74° 12'), hufvudstad på en herrlig högslätt; 40 t. — *Aspinvall*, belägen på en ö i Karaibiska hafvet nära kusten; hastigt uppblomstrande i anledning af jernvägen, som börjar vid och öfverskrider den smala hafsarm, hvilken skiljer ön från fasta landet, samt sedan går öfver Panama näset och slutar i staden — *Panama* vid Stilla hafvet. — Vid Karaibiska hafvet finnas dessutom städerna: — *Portobello*, — *Cartagena*, — *Santa Marta* och — *La Hacha*, hvilka exportera guld, färgträ, tobak, kakao, hudar, läder, kinabark m. m. — Från Panama exporteras jemväl perlor och ädelstenar.

C) Venezuela.

Nordvestra delen. Invånarne 1 $\frac{3}{4}$ milj. äro af åtskilliga folkstammar; språket är spanska och religionen katolsk. I spetsen för styrelsen står här likasom i syskon-republikerna en vald president.

Städer: — *Caracas* (lat. N. 10° 30', long. V. 66° 52'), hufvudstad, belägen på en högslätt 3 mil från hafvet; 40 t. Dess hamn heter — *Laguayra*. — *Maracaybo*, — *Puerto Cabello*, — *Barcelona*, — *Cumana* m. fl. sjöstäder, hvilka exportera kakao, kaffe, tobak, indigo, bomull, sassaparilla, kinabark, färgträ, timmer m. m.; importen består af bomulls-, linne- och jernmanufakturvaror m. m. samt viner.

Hit höra flera öar vid norra kusten, bland hvilka *Margarita* med hamnen — *Pampatar* är den betydligaste.

Guyana.

Ett bergland på Syd-Amerikas nordöstra kust emellan Venezuela och Brasilien. De inre delarne äro

vilda och skogbeväxta samt bebodda af indianer och förrymda negrer. Kustlandet är deremot ofantligt bördigt och upprödjadt af europeer, de der förmedelst negrer odla kaffe, sockerrör, indigo, vanilj, peppar och bomull m. m. Regntiden förvandlas landet dock till ett osundt träsk, fullt af ormar och ödlor. (Se vidare England, Holland och Frankrike).

Brasilien

inrymmer omkring $\frac{3}{7}$ af hela Syd-Amerika och grän-sar i norr till Nya Granada, Venezuela och Guyana, i öster till Atlantiska hafvet, i söder till Uruguay och i vester till Plata-länderna, Paraguay, Bolivia, Peru och Ecuador. Norra delen är ett slättland, betäckt med ofantliga grässlätter, genomflutna af *Amazonfoden*. Södra delen är ett bergland med vidsträckta högslätter och genomflutet af *St. Francisco*, *Paranas* öfra lopp och flere andra floder. Landet är föröfrigt ett af de rikaste på jorden: här finnes guld, platina och de dyrbaraste diamanter; tobak, kaffe, sockerrör, ris och kakao, utom andra dyrbara växtalster. Endast en ringa del af landet är uppodlad, och man antager att der ännu finnes odlingsbar mark till lika stor areal som halfva Europa. Klimatet är något olika; men öfverallt finnes en torr- och en regntid. Öfverhufvud råder vid kusten ett hetare och fuk-tigare klimat än i de inre och högre belägna delarne. Invånarne, till antalet 8 miljoner, utgöras af negrer, indianer, kreoler och hvite. Språket är portugisiska, religionen romerskt-katolsk; regeringssättet är konstitutionellt monarkiskt; i spetsen för styrelsen står en kejsare.

Städer: — *Rio de Janeiro* (lat. S. 22° 0', long. V. 42° 50') vid en hafsvik, som bildar en stor och ypperlig hamn; rikets hufvudstad och kejsarens residens; fabriks- och rikets största

handelsstad: exporterar kaffe, socker, hudar, horn, ris, rom, tobak, tapioka, ipecacuanha (kräkrot), färgträ, ebenholz m. m.; importerar smör, ost, stockfisk, mjöl, genever, vin, the, vax, salt, stenkol, jern, bly och manufakturvaror; 296 t. — *Bahia* (lat. S. 13° 0', long. V. 42° 30'); stor sjöfart och betydlig handel särdeles med samma produkter som föreg.; andra handelsstaden i riket, god hamn; 190 t. — *Pernambuco* (lat. S. 8° 2', long. V. 44° 46') likaledes stor sjöfart och betydlig handel, isynnerhet med socker, bomull, hudar och färgträ, som exporteras; 70 t. Mindre sjöstäder äro: — *Para*, — *Maranhã*, — *Paranahyba*, — *Ceara*, — *Natal*, — *Parahiba*, — *Sergipe*, — *Porto Seguro*, — *Victoria*, — *Santos*, — *Desterro* och — *S. Pedro-de-Rio-Grande*.

Till Brasilien höra öarne *Fernando de Noronha* och *Trinidad* i Atlantiska hafvet.

Peru,

republik, bildad af det fordna spanska vicekonungariket Peru. Gränisar i norr till Ecuador, i öster till Brasilien och Bolivia, i söder till Bolivia och i vester till Stora ocean. Längs kusten, på ett afstånd af 6 till 15 mil från densamma, genomstrykes landet i hela dess längd af *Andes kedjan*. Den smala kuststräckan vattnas af en mängd små floder, hvars stränder visserligen äro fruktbara, men i öfrigt är den sandig, regnfattig och utan vegetation. Bergsregionerna ha rått klimat, men de fruktbara dalarne deremot ett godt och helsosamt dylikt. Öster om bergen utbreda sig de gräsrika slätter, som kallas *Pampas*. Bland produkter äro mineralrikets de viktigaste, isynnerhet guld, silfver och koppar. Industri och handel äro ej synnerligen betydande, men hafva på sednare tider varit i tillväxt. Befolkningen, till antalet något öfver 2 miljoner, utgöres af Negrer, Indianer, Kreoler och Europeer. Språket är spanska; religionen romerskt-katolsk.

Städer: — *Lima* (lat. S. 11° 58', long. V. 77° 4') vid floden Rimac nära dess mynning; hufvudstad; stor handel och sjöfart: från dess hamn — *Callao* exporteras silfver, guld, koppar-

malm, hudar, kinabark, smaragder, cinober, salpeter, soda, kakao, socker, bomull, perubalsam, får- och alpaca-ull, chinchilla-skin m. m. samt guano, som lastas vid de nära kusten belägna Chinha öarne. Importen utgöres af manufakturvaror, vin, silke, brännvin m. m.; 100 t. Mindre kuststäder äro: — *Lambeyeque*, — *Payta*, — *Truxillo*, — *Pisco*, — *Arika* och — *Iquique*, hvilkas export och import hufvudsakligen öfverensstämma med Limas.

Bolivia.

Likaledes republik och hörde förut till de spanska kolonierna. Omgifves af Peru, Brasilien och La Plata Staterna samt stöter med en liten kuststräcka till Stilla hafvet. Landet är till större delen bergigt, ofruktbart och ökenlikt; klimatet i bergstrakterna tempererad, men i de lägre belägna delarne mycket hett och fuktigt. Bergen äro rika på guld och särdeles silfver; handel och industri deremot obetydliga. Invånarnes antal, religion och språk äro ungefärligen desamma som i Peru.

Städer: — *Chuquisaca* (lat. S. 19° 34', long. V. 66° 54'), hufvudstad och regeringens säte; 20 t. Enda sjöstaden är — *Cobija* eller *Port la Mor* (lat. S. 22° 30', long. V. 70° 12'), ehuru rörelsen är mindre ansenlig; 1 t.

Chili.

Ett långt och smalt kustland vid Stilla hafvet emellan 24° och 43° S. lat. Landet är bevattnad af flere kustfloder och härjas ofta af jordbäfningar. Klimatet är helsosamt, ehuru sommarvärmen är stark och regn likasom stormar sällsynta. Norra delen är torr, sandig och ofruktbar; mellersta och södra trakterna, som något oftare uppfriskas af nederbörd, är deremot bördigare. Hvete och mais odlas mest; potäterna hafva här sitt hemland. Äfven här är rikedom stor på ädla metaller. Befolkningen, utgörande 1½ miljon, talar till större delen spanska och hör till romersk-katolska religionen. Regeringsformen är republikansk.

Städer: — *San Jago* (lat. S. 33° 30', long. V. 70° 40'), hufvudstad; 80 t. — *Valparaiso* (lat. S. 33° 2', long. V. 71° 35'), förnämsta sjöhandelsstaden vid Syd-Amerikas vestra kust: exporterar hvete, hudar, talg, guld, silfver, koppar, indigo, ull, droguer, chinchilla- och flere andra slags skinn m. m.; importen består af manufakturvaror, vin, bränvin, likörer, korta varor, stenkol m. m.; 55 t. Vidare sjöhandelsstäder äro: — *Copiapo* med hamnen — *Caldera*, — *Coquimbo*, — *Conception* med hamnen — *Talcahuano* och — *Valdivia*.

Till Chili höra öarna: *Chiloe* med hamnen — *San Carlos* och de närgränsande öarna. Ifrån flere af dem hemtas guano. *Juan Ferdandez*, längre från kusten. Här lefde Skotten Alexander Selkirk („Robinson Crusoe“) åren 1705—1709.

La-Plata Staterna,

eller Argentiska Förbundet

består af 14 provinser och begränsas i vester af Chili, i norr af Bolivia, i öster af Paraguay, Uruguay och Atlantiska hafvet samt i söder af Patagonien. Landets vestra del är bergig; den östra består af stora obebodda och ouppodlade slätter, *Pampas* kallade, hvilka äro dels sand- och kärraktiga, dels beväxta med högt gräs, tistlar och klöfver. Hufvudfloderna äro *Parana* och *Uruguay*, hvilka förena sig vid nedra loppet och sedermera ha namn af *Rio de la Plata*, som till och med för större fartyg är segelbar ännu långt inne i landet. Klimatet är på de norra slätterna nästan tropiskt, i bergstrakterna kallare; mot söder aftager temperaturen äfven på slätterna och motsvarar den i södra Tyskland; luften är fuktig, men icke oheliosam. På de vidsträckta Pampas lefva miljoner förvildade och tama nötkreatur, hästar och får. Äfven den tämda boskapen är nästan vild, ehuru den går i hjordar och vaktas af herdar, *Gauchos* kallade, de der sjelfve äro nästan vilde, ligga i jordkolor och tillbringa dagen lång på hästryggen. Industrin är, med undan-

tag för de få större städerna, högst obetydlig, hvaremot handeln är ganska liflig. Invånarne, som uppgå till $1\frac{1}{4}$ miljon, tala till större delen spanska och bekänna romerskt-katolska religionen.

Städer: — *Parana* (lat. S. $31^{\circ} 38'$, long. V. $60^{\circ} 55'$), förbundsregeringens säte, väl byggd, handel och sjöfart; 7 t. — *Buenos Ayres* (lat. S. $34^{\circ} 39'$, long. V. $58^{\circ} 18'$) vid Rio-de-la Plata; stark handel och sjöfart: exporterar hudar, horn, talg, nöthår, ull, kött, skinn m. m.; importerar bomulls- och ylleväfnader, korta varor, stengods, mjöl, vin, kryddor, saltad fisk, maskiner, stenkol, salt m. m.; 120 t. Mindre sjöstäder vid Parana och Uruguay finnas flere, bland hvilka — *Rosario* och — *Conception*.

Paraguay

sträcker sig mellan floden af samma namn i vester samt *Parana* i öster och söder. Landet koloniserades först af spanska jesuiter. Det är i allmänhet rikt på de herrligaste produkter och har ett angenämt klimat. En vigtig handelsartikel är paraguaythe (maté), som allmänt förtäres i Syd-Amerika. Folkmängden utgör omkring 800 t.; statsförfattningen republikansk; religionen romerskt-katolsk. I spetsen för styrelsen står en president.

Hufvudstad: — *Asuncion* eller *Assumpcion* (lat. S. $25^{\circ} 28'$, long. V. $57^{\circ} 45'$) vid floden Paraguay; 20 t.

Uruguay,

republik, belägen emellan Brasilien, floderna Uruguay och Plata samt Atlantiska hafvet. Landet är i allmänhet slätt, fruktbart och har ett sundt klimat. Slätterna äro företrädesvis tillhåll för ofantliga boskapshjordar, som utgöra landets rikedom. Åkerbruk och slöjd idkas nästan alls icke, och handeln är heller icke betydande. Befolkningen, utgörande omkring $\frac{1}{4}$ miljon, är till större delen af europeiskt ursprung.

Städer: — *Montevideo* (lat. S. 34° 53', long. V. 56° 5') vid Platas mynning; dålig hamn, men liflig sjöfart och handel: exporterar hudar, skinn, horn, ull, tagel, talg, ben, kött, tvål m. m.; importerar spanmål, vin, mjöl, tobak, möbler, salt, manufakturvaror och allehanda fabrikater; 40 t. Mindre sjöstäder äro: — *Maldonado* och — *Colonia*.

Patagonien

kallas sydligaste delen af det landfasta Amerika ifrån floden *Rio Negro*, som utgör landets gräns mot norr. Vestra delen är ett bergland, hvarest faller ymnigt regn och våldsamma stormar ofta rasa; den östra åter består af dels gräsrika slätter, dels kala och torra, grus- och sandrika öknar, som mot söder blifva allt mera ödsliga. Den fåtaliga befolkningen (200 t.) utgöres af högväxta indianer, som idka boskapsskötsel och jagt samt lefva af nästan endast animalisk föda. Ehuru klimatet är ganska strängt äro patagonierne nästan utan all beklädnad; deras rikedom består i hästar och hundar; någon gemensam regeringsform gifves här icke.

Öar.

— *Eldslandet*, bestående af en stor och flere mindre öar, skiljda från fastlandet genom Magelhaens sund. De äro i allmänhet fulla af höga berg och bebos af pescheräerne, ett af jordens råaste folk, som lifnära sig af skjälkött, fisk och fogel.

— Obebodda, men rika på sjöfogel och hafsdjur äro *Nya Georgien* och *Sandvichsland*.

AUSTRALIEN.

Denna verldsdel består af en mängd öar i Stilla hafvet inbegripande jemväl *Nya Holland*, som ensamt

upptager $\frac{4}{5}$ af hela Australiens landtarea och vanligen betraktas som fastland. Ehuru de flesta af dem ligga inom tropikerna, är klimatet likväl genom de friska hafsvindarne temligen svalt. De förnämligaste af denna överlds växtalster äro kokos- och brödfruktträdet, pisang, jamsrötter, batater, hvilka ätas, samt vidare pappersmulbärsträdet, gummiträdet och flere andra nyttiga träslag. Af däggdjur och foglar finnas många arter, olika de öfriga verldsdelarnes, och anmärkas må, det öarne i allmänhet blifva torftigare på såväl djur som växter ju närmare man nalkas Amerika. Australien är i förhållande till sin landvidd ytterst ringa befolkadt; inbyggarna skilja sig i tvenne hufvudraser, en negerartad, papua kallad, och malayerna. Några folkstammar gå nakna, eller betäckta med djurskinn, andra bo i träd- eller jordkolor och förtära nästan all sin föda rå; några hafva likvisst fasta boningsplatser och idka åkerbruk. Öfverallt är plägsed att tatuera sig; d. v. s. insticka figurer i huden. De flesta stammarna sakna all religion; några tillbedja afgudar och bruka till och med menniskooffer. Numera hafva dock europeerne fått fast fot på de flesta öarne och der infört kristendom och europeisk kultur.

Nya Holland.

Landets inre är blott obetydligt känt och, så vidt man har sig detsamma bekant, ligga högländerna närmare kusterna, lemnande mellan sig ett stort lågland i det inre, som vid inträffande ymnigare nederbörd betäckes af vatten, hvilket efterhand till det mesta uppsuges af jorden. I allmänhet är landet fattigt på rinnande vatten och inre kommunikationsmedel. Klimatet är i den norra, minst uppodlade delen tropiskt, men i söder och sydost, der de flesta kolonier befinna sig, tempererad samt nästan öfverallt ange-

nämt och helsosamt. Produkterna äro alltefter luftsträcket mycket olika: många trakter äro ofruktbara, andra rika på åtskilliga till en del egendomliga växter och djur. Ursprungligen saknades här alla sädesväxter och frukter, som tjena människan till näring; endast kolpalmen, jams- och några andra rötter finnas vilda, hvarföre infödingarne ofta lida hungersnöd. Desse sistnämde gå gemenligen obetäckte, men kasta vid kyla ett hund- eller känguruh-skinne öfver skullrorna och bo vanligen i jordkulor. De tillhöra Papua stammen. (Se vidare England).

Öfriga Öar.

Söder om eqvatorn:

— *Van Diemens land* och *Nya Zeeland*. (Se England).

— *Nya Guinea*, den största ö i Australien. Ehuru en af de först upptäckta, är den, i anseende till inbyggarnes krigiska och fiendtliga sinnesstämning mot europeerne, den minst kända. Så mycket vet man att landet är rikt på de herrligaste produkter. Klimatet är sundt. Kineserne idka handel med infödingarne.

— *Nya Britannien*, — *Nya Irland*, — *Salomonsöarna*, — *Nya Hebriderna* m. fl. alla bergiga, till en del vulkaniska och mycket bördiga; alstra muskott, neglikor, kokosnötter och andra produkter.

— *Santa Cruz*, — *Fidji (Fidschi)*-, — *Skeppar* och — *Vänskapsöarna*, hvilka gemenligen äro omgifna af korallbildningar och yppigt fruktbara särdeles på kryddor. Genom engelska och amerikanska missionärer har kristendom och civilisation vunnit insteg hos dessa förut grymsinta öboer.

— *Cooks*-, — *Austral*- eller *Tubuai*-öarne, — *Låga Arkipelagen* och — *Påskön*, bland de yttersta i öster.

— *Sällskaps-* och — *Marquesas-öarne* tillhöra Frankrike.

Norr om eqvatorn:

— *Bonin-öarne*, besökta af hvalfångare.

— *Ladronerna* eller *Marianerna*, — *Carolinerna* och — *Pelew-öarna*, tillhöra Spanien.

— *Lord Mulgraves öar*, af hvilka den norra gruppen kallas *Radack-*, *Marshall-* och — *Ralick-öarne*; den södra

— *Gilberts-öarne*, en talrik skärgård, bildad af korallbankar, hvarföre öarne äro jemna, utan berg och ganska fruktbara.

— *Sandwichs-öarna*, hvilka hufvudsakligen bestå af vulkaniska berg samt hafva mycket bördig jordmon, vattnad af talrika små strömmar. Klimatet är jemväl angenämt och sundt. Alldenstund denna skärgård ligger i den tropiska farleden midt emellan Amerika och Asien, så besökes den flitigt af alla mellan dessa trakter farande skepp, förutom den stora mängd hvalfångarefartyg som här hafva sina stationsorter. Infödingarne, som stå på en hög bildningsgrad i jämförelse med andra söderhafsinvånare, utmärka sig framför desse genom sin företagsamhet och konstfärdighet: de bygga skepp, på hvilka de segla ända till Amerika och Kina, hafva antagit kristendom och för sig inrättat konstitutionelt statskick.

Förnämsta öarne äro med sina städer: — *Oahu* med staden *Honolulu* (lat. N. 21° 18', long. V. 157° 55'), konungens residens, god hamn, betydlig handel och sjöfart; 12 t. — *Owaihi* med hamnarne — *Kalakakua*, der Cook mördades den 14 Februari 1779, och — *Kailua* m. fl. Här finnes äfven jordens högsta vulkan *Mauna Loa* 13,760 eng. fot. — *Maui* med sjöstaden — *Lahaina*. — *Kauai* med hamnen — *Hanalai*.

Södra Polarlandet.

I trakterna omkring södra polcirkeln har man funnit öar och vidsträckta kuststräckor, betäckta af is och snö, utan vegetation och befolkning. Dessa regioner tillhöra möjligen en sammanhängande Australkontinent.

Rättelser:

Sid.	20	rad.	15	nedifr.	står:	Montblank	läs:	Montblanc
"	—	"	9	"	"	Pyrenneerna	"	Pyreneerna
"	24	"	3	"	"	I	"	i
"	—	"	13	"	"	Corsika	"	Corsica
"	25	"	4	uppifr.	"	i i	"	i
"	26	"	6	"	"	Ienisej	"	Jenisej
"	—	"	16	"	"	Menam	"	Menam-Kong
"	27	"	8	nedifr.	"	Af-rika	"	A-frika
"	29	"	14	uppifr.	"	Maskarennerna	"	Maskarenerna
"	31	"	9	nedifr.	"	Oregan	"	Oregon
"	32	"	14	"	"	Ontarie	"	Ontario
"	—	"	19	"	"	Winepeg	"	Winipeg
"	35	"	13	uppifr.	"	Nya Seelands	"	Nya Zeelands
"	—	"	11	nedifr.	"	Frankrike;	"	Frankrike,
"	36	"	16	"	"	bergssträcka	"	bergsträcka
"	39	"	16	"	"	1073	"	1703
"	41	"	9	"	"	endast uppgår till	"	uppgår till endast
"	46	"	18	uppifr.	"	sysselsätta	"	sysselsätter
"	53	"	18	nedifr.	"	fiskarer	"	fiskare
"	55	"	12	"	"	frihamn,	"	frihamn;
"	56	"	6	uppifr.	"	som	"	hvilket
"	58	"	3	nedifr.	"	handelsstad	"	handel
"	59	"	21	"	"	Kingstown	"	Kingston
"	—	"	15	"	"	Anqvilla	"	Anguilla
"	—	"	14	"	"	Antiqva	"	Antigua
"	—	"	—	"	"	Neves	"	Newis
"	60	"	13	uppifr.	"	och äro omgifna	"	och kusterna äro omgifna
"	—	"	14	"	"	pinqviner	"	pinguiner
"	62	"	6	nedifr.	"	Bergen-op-zoon	"	Bergen-op-zoom.
"	65	"	10	uppifr.	"	Antwerpen	"	Antwerpen
"	—	"	23	"	"	Lowen	"	Loewen
"	67	"	17	"	"	ligger	"	ligga
"	68	"	3	"	"	1846,	"	1846
"	71	"	15	nedifr.	"	Württemberg	"	Württemberg
"	76	"	8	uppifr.	"	Tyringerskogen	"	Thüringerskogen
"	80	"	22	"	"	Dunkeerque	"	Dunkerque